

Türk Edebiyatı

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

YIL: 23 MART 1995 SAYI: 257

60.000 TL (KDV DAHİL)

ÖMER SEYFEDDİN ANIT SAYISI

*

75. yıldönümünde Alp-eren Ömer Seyfeddin

*

Hikâyede Yeni İsimlerle Gönen'e Doğru...

Castrol'le motorlar daima "0" km.

40'lı yılların sonlarından 90'lara kadar kimbilir kaç devir görmüş, her devrin içinden, değişen teknolojinin tünelinden geçerek bugünlere kadar gelmeyi başarmış ; yollarda "yeni kalan" bir klasik!... "Meraklı" sahibinin ilk göz ağrısı, değişmez sevgilisi. Güneşte yalnız nikelajları değil, yaptığı onca kilometreye karşın dayanan, güçlü ve atak kalmayı başaran motoru da parlıyor. Piston, gömlek, segman;

hepsi pırıl pırıl. Bu kırk yılı aşkın muhteşem korumanın arkasında bilinçli bir bakım ve akıllı bir seçim var: Devri ve performansı ne olursa olsun, her motora muhteşem koruma sağlayan Castrol... Castrol, aracınızı korur, motorunuzun yıpranma payını sıfırlayarak ömrüne ömür katar. Bugünün yollarının "eski efsaneleri", uzun ömürlerini bir başka efsane markaya borçlu... Castrol'e.

Türk Edebiyatı

YIL: 23 SAYI: 257 MART 1995

3

"Alp-erenler Yazıcısı Ömer Seyfeddin"
AHMET KABAKLI

5

Ömer Seyfeddin'in Hikâyeleri
İNCI ENGINÜN

9

Ömer Seyfeddin'in Şiiri Üzerine
FEVZİYE A. TANSEL

10

Ömer Seyfeddin (Portreler Kitabından)
YUSUF ZİYA ORTAÇ

12

Ömer Seyfeddin'in
Hikâyelerinde destan unsurları
N. Y. GENÇOSMANOĞLU

13

Pembe İncili Kaftan
ÖMER SEYFEDDİN

14

Yeni Lisan Makalesi'nden
ÖMER SEYFEDDİN

16

Bir Çocuk Nasıl Türk Milliyetperveri Olur?
ÖMER SEYFEDDİN

18

Bir Yanışma ve Gökkuşağından Hikâyeler
SEVINÇ ÇOKUM

21

Mangal
(Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması BİRİNCİSİ)
MUHTEREM YÜCEYILMAZ

24

Karamuk
(Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması İKİNCİSİ)
NECDET EKİCİ

28

Hasan Boğuldu
(Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması ÜÇÜNCÜSÜ)
OLCAY KILIÇ

32

Biyografi ve Ölümünüz Örnekler
İLHAN BARDAKÇI

36

Efsane Beş, Tarih Sıfır!
AHMET TURAN ALKAN

39

Askerlik Hatırası
İSKENDER PALA

41

Görüntüler ve görüşler
HASAN HÜSREV

42

Kül
AYŞE GÖKTÜRK TUNCEROĞLU

45

21 Mart Nevruz
Yahut Ergenekon Bayramı
G. TARIMAN CENİKOĞLU

47

Ölümünün Yıl Dönümünde
Tarık Buğra'ya Anarken
MEHMET ÇINARLI

48

Ölümünün Birinci Yıldönümünde
Tarık Buğra
MUSTAFA MIYASOĞLU

52

Yenilik ve Gelenek
KAZIM YETİŞ

54

Özbek Edebiyatından Bir Roman:
Yıldızlı Geceler (Babür)
YUSUF GEDİKLİ

58

Muharrem Ergin'in Ardından
SÜLEYMAN YALÇIN

60

Aydın Dergileri
SILA KURTOĞLU

62

Kültür ve sanat dünyasından
ÖZCAN ÜNLÜ

IRL

7

Güneş / ÖMER SEYFEDDİN

11

Nereye / ÖMER SEYFEDDİN

15

Koşma / ÖMER SEYFEDDİN

23

Ümidin Yorgun denizlerinde
İLHAN GEÇER

35

Mevlânâ Celâleddin Rumi
Rubailer / TALAT SAİT HALMAN

43

Şehir Düşer Sükût Düşmez
YILMAZ TAŞCIOĞLU

44

Saraybosna / NÜZHET ERMAN

51

Çeçen Musibeti / BAHTIYAR VAHABZADE

53

Rubâî / MEMDUH CUMHUR

Türk Edebiyatı Vakfı
İktisadi İşletmesi Adına Sahibi
AHMET KABAKLI

Yazışları Müdürü
GAZİ ALTUN

İdare Yeri:
TÜRK EDEBİYATI VAKFI
Divanyolu Cad. 14
34400 Sultanahmet/İstanbul
Tel: 527 50 32-526 16 15
Belgeçer (faks): 513 77 49

Yazışma Adresi:
P.K.2 Sirkeci/İstanbul

Dizgi ve sayfa düzeni
BÜLENT İLGAZ

Baskı ve Cilt:
SEMA MATBAACILIK
Merter - İST.

Dağıtım
YAY-SAT

Türk Edebiyatı 28 Ocak 1985 Tarih ve
2181 Sayılı Tebliğler dergisinde öğrenciler
ve ilgililere tavsiye edilmiştir.

Gönderilen yazılar basılırsa basılmaması
iade edilmez.

Dergiye gönderilecek yazılar aralıklı,
daktilo edilmiş olmalıdır.

Üst Yazı Kurulu dergiye girecek yazılarda
lüzum gördüğü değişiklikleri yapar.

Fiyatı
60.000 TL (KDV DAHİLDİR)

Abone şartları
Yurt içi (yıllık): 650.000 TL
(Öğrenci ve öğretmen.) 600.000 TL
Türk Edebiyatı Vakfı,
Posta Çekli Hesap No: 124-540

Yurt dışı (yıllık): 80 DM veya 40 \$

Yurt dışındaki okuyucularımız abone bedel-
lerini TC Ziraat Bankası, İstanbul-Çağaloğ-
lu Şubesi, Türk Edebiyatı Vakfı İktisadi İş-
letmesi 79-4 nolu DM veya 87-4 nolu \$
VDS, döviz hesabına yatırmalıdır.

6 aylık abone ücreti yıllık ücretin yarısı ka-
dardır

Az okuyucularımız, Mart 1995 sayımızla huzurunuzdayız. Ramazan ayının ruhları arılaştırıcı güzelliklerini hep beraber yaşadık. Bayrama ulaştık. Hamdediyoruz. Bütün âlemi İslâmın bayramını tebrik ediyoruz. Ülkece birlik ve beraberliğimize ve nice hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyoruz.

Bu sayımızı ağırlıklı olarak Ömer Seyfeddin'e ayırdık. Ahmek Kabaklı hocamızın ifadesiyle; "Ömer'in kendinde varolan alp-eren'lik ve içindeki benzersiz yiğitlik onu şahsî ve millî izzetinefsin kale-si haline getirmiştir." İşte bu kalenin burçlarında dalgalanacak bayraklara ihtiyaç vardı. İşte onun ideallerini süsleyen bayraklar birer birer en güzel motifleriyle gönderleri süslüyor. Balkanlardan, Kafkaslardan, Asya'ya, Doğu Türkistan'a kadar. Böyle geniş bir coğrafyaya yayılmış Türk'ün millî vicdanını ve imanını, onun kahramanlıklarını hikâyeleriyle günümüze, destanlaştırarak taşıyan Ömer Seyfeddin'in aziz hatırasına; ölümünün 75. yıldönümünde açtığımız "Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması" ile dergimiz ve hikâyeciliği-miz ayrı bir zenginlik kazanmıştır.

Dileriz ki, İnci Enginün hanımefendinin Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini tahlil ederken ifade ettiği; yirminci değil, artık yirmibirinci yüzyılda yaşama şuuru, mâzideki kahramanlıklarla ve bütün kültür boyutlarıyla ona hasretin doruklarına ulaştığı bir gelecekle güzel Türkçemize özlemin yeniden dirilişini yaşayacağız. Buruk mi-zahın yerini sevince, millî heyecana bıraktığı bir tarih dilimini görür gibiyiz.

Ömer Seyfeddin'in bir başka yönünü Fevziye A. Tansel'in "Ömer Seyfeddin'in Şiirleri" hakkındaki tesbitlerinden öğreniyoruz. Yusuf Ziya Ortaç'ın Portreler kitabından Ömer Seyfeddin portresini okumalısınız. Rahmetli N. Yıldırım Genços-

manoğlu Ömer Seyfeddin'in hikâyelerindeki destanî unsurlara dikkat çekiyor. "Pembe İncili Kaftan" isimli bir örnek hikâyeden sonra, yine Ömer Seyfeddin'in "Yeni Lisan Makalesi"nden dinleyeceğimiz pek çok meselenin aynı canlılıkta olduğunu görüyoruz.

"Bir Çocuk Nasıl Türk Milliyetperveri Olur?" sorusuna verdiği öğütler dipdiri, bir koca Alp-eren tavsiyeleri.

"Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması" sonuçlarının açıklanmasından sonra derece alan üç hikâyeyi bu bölümde üst üste yayımlıyoruz. Hikâyeleri yayımlamadan önce "SEÇİCİLER KURULU" üyemiz ünlü hikâye yazarı Sevinç Çokum'un yarışmaya giren eserler üzerine bir değerlendirmeye yazısını sunuyoruz.

Ayrıca "Seçiciler Kurulu"nun "Özendirme" (mansiyon) ve "Jüri Özel Ödülü" vermiş bulunduğu hikâyeler gelecek sayılarımızda yayımlanacaktır.

Gönen Belediyesi yetkilileri ile Türk Edebiyatı'nın görüşmeleri sonunda bu yarışmada derece alan ve ayrıca dikkati çeken 30-40 kadar hikâyenin bir kitap halinde yayımlanması da düşünülmektedir.

6 Mart'ta Türk Edebiyatı Vakfında saat: 14.00'de Ömer Seyfeddin anma toplantısı var. 7-11 mart 1995'de Gönende olacağız. Gönen Belediyesi ile müşterek programlara iştirak edeceğiz. Yarışmada derece alanlara ödülleri Gönende vereceğiz.

Yarışmaya iştirak eden herkese teşekkür ediyoruz. Başanlarının devamını diliyoruz. Derecelemeye girmemiş olanların daha bir heyecanla bu davaya sarılmalarını bekliyoruz. İlk üç dereceyi paylaşan Muhterem Yüceyılmaz'ın "Mangal", Necdet Ekici'nin "Karamuk", Olcay Kılıç'ın "Hasan Boğuldu" isimli hikâyeleriyle, birbirinden güzel yazı ve şiirlerle süslü dergimizin 257. sayısıyla sizleri başbaşa bırakıyoruz.

Allaha emanet olunuz.

Alp-eren Kitabı'ndan

Alp-erenler Yazıcısı Ömer Seyfeddin

Wefatının 75. Yılı dolayısıyla ve ramazan'ın feyzi ile Ömer Seyfeddin'i yeniden okuyorum. Türk Edebiyatı kitabımın III. cildinde, etraflıca anlatılmıştır. Ömer Seyfeddin üzerine başka yazılarım da vardır. Buna rağmen, edebiyat ve irfanımızın 36 yaşında kaybettiği bu ölümsüz yazarda bambaşka değerler ile "Alp-eren" vasıflarının zenginliğine, bu sefer daha fazla dikkat ettim.

Ömer'in kendinde varolan alp-eren'lik ve içindeki benzersiz yiğitlik onu şahsî ve millî iz-

zetinefsin kalesi haline getirmiş. Ayrıca çevresinde yaşayan insanların çoğunu alp-eren ruhundan hayli mahrum görmüş olmalı ki onun boşluğunu doldurmak için hikâyelerinin çoğunda millî kahramanları yaşatıyor. Özene bezene Alp-eren-kahraman heykellerini böylele ara arda döküşünün sebebi, kendi ruhunun ateşinden varlıklar çıkarmak olabilir; sevdiği milletin çocukları ve gençleri, üstün ve kâmil insan duygularından ve eylemlerinden mahrum kalmasınlar diye, olabilir.

Devletimizin, imparatorluğumuzun bozgunlar, yıkılışlar ve hicranlar döneminde, üstelik de "askerliği" hayat tarzı edinen Ömer Seyfeddin hem kahramanlık kavramına hem de milletin kahramanlar tarafından kurtarılacağına inanmıştır.

Biraz da Nietzsche'nin etkileri Ömer Seyfeddin'in devâsâ hayallerini zenginleştirmiş; biraz da bazı İttihatçı liderlerin fedakâr, vatansever tavırları, onda milletin "mefkûre" sahibi yiğit aydınlarca yükselteceği hissini doğurmuştur.

Tam sâfiyetle alp-eren ve alp-erenlik hasreti içinde kıvranan yazarımız, aradığı öncü, kâmil, fedakâr ve yurtsever kahraman tiplerine zamanında pek az rastlayabiliyordu. İşte bu yüzden bir destanlar, şehitler, gaziler hazinesi olan Osmanlı tarihinin ufuklarına hızla açıldı.

Kısacası Ömer Seyfeddin, "Avrupa Osmanlı"de denilen Rumeli adlı vatanımızın, etle tırnak gibi bizden koparılışına bir son

nefes şahidi gibi bakmak, o hüzünleri yaşamak durumunda idi. Bir yandan büyük can ülkeyi kaybedişimize ağlarken, temiz ruhundaki mefkûreli hayallerle, bir yandan da mâzimizde denizler gibi biriken millî ve islâmî enerjiyi kullanmıştır. Bozgunları, ümitler ve zaferlerle telafi etmeye çalışmıştır. Son yıllarda "nostalji" kelimesiyle anlatılan bir tatmin tarzı içinde, yaşanması zor olan o kara günleri, Türk tarihinin pembe mutlu zaferleri ile unutturmaya çalışmıştır. Sanatkârın bu davranışı işte hakiki bir alp-eren tavrıdır.

Ömer, böylece yıkılmış gönüllere, yaralı yüreklere, kendi geçmişimizden bol bol tesselliler, manevî dermanlar, (bugünün sözleriyle) "Moral gücü" getiriyor. Çöküntünün ruhlara verdiği zilleti silmeğe çalışıyor. Bu tavrı biraz da, aynı yıkım yılları için, Tefik Fikret'in "Millet Şarkısı"na koyduğu teselli mısralarını andırıyor: Demek ki, geçmişimize ağır sataşmalar yapmış olan Tefik Fikret bile acılı günlerde, ataların yüceliğini itirafa mecbur kalıyor:

Vaktiyle baban kimseye minnet mi ederdi
Yok, kalmadı hâşâ sana zillet pederinden
Dünyada şereftir yaşatan milleti, ferdi
Silkin şu mezellet tozu uçsun üzerinden

Çünkü vatanın küfür götüreceği hali artık kalmamıştı; yaralarımız merhem bekliyordu.

Maziye diriltirek, eski kahramanları anarak, halkımızın, askerimizin maneviyatını yükseltmek fikri, Ömer Seyfeddin'e şüphesiz Namık Kemal'den gelmiştir. Üç edebiyat neslinin yiğitlik hocası Namık Kemal "Devr-i İstilâ" dizisinde, (daha önce,) Rus, Avusturya seferlerine giden askerimizi yüreklendirmek (teşci) için Se-

Tam sâfiyetle

alp-eren ve alp-erenlik hasreti içinde kıvranan yazarımız, aradığı öncü, kâmil, fedakâr ve yurtsever kahraman tiplerine zamanında pek az rastlayabiliyordu. İşte bu yüzden bir destanlar, şehitler, gaziler hazinesi olan Osmanlı tarihinin ufuklarına hızla açıldı.

.....

Iahaddin Eyyubi, Fâtih Sultan Mehmed, Yavuz Sultan Selim gibi ünlü büyük sultanların ayrıca *tiryakî Hasan Paşa* ve *Emîr Nevruz'un*, Haçlılara, Bizans'a, Sırp'lara karşı zaferlerini anlatmıştı.

Ömer Seyfeddin'e bu ilhamın, kendi alp-eren ruhundan olduğu gibi, hemen hemen yaşıtı olan Yahya Kemal'in, tarihimizi bir mutluluklar cenneti halinde yeniden değerlendiren şiir ve telkinlerindende yararlanmıştı. Nitekim:

*Akdeniz ufkunu bir mavi duman
gölgeliyor*

*Elli kalyonlu donanma-yı
humayûn geliyor*

*Bin atlı akınlarda çocuklar gibi
şendik*

*Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu
yendik.*

*Hünkâr dedi: "Koca! pek yaman
saldın*

Egerçi bellisin benim katımda

Bir sır olsa gerek bu ilk atımda

Bu sihirli oku nereden aldın?"

gibi Yahya Kemâl mısraları, Ömer Seyfeddin'in *Forsa, Ferman, Başını Vermeyen Şehit* gibi hikâyelerinin aralarına serpiştirilmiş olsa, hiç kimse bunu yadırgayamaz, çünkü Ömer'in düşünce, üslup ve tasarıları ile hiçbir ek yeri bulunamaz.

Ömer "Eski Kahramanlar"daki kişileri gibi öylesine bir alp-eren. idi ki, lisân meselesi, milliyetçilik anlayışı, folklorla yakınlığı gibi hemen her konuda beraber olduğu Ziya Gökalp üstadına bile bu Osmanlı tarihine hayranlık dendi mi aykırı düşmekte idi. Çünkü Gökalp devrin *İttihatçı politikalarına* kapılarak Osmanlı'nın her şeyine, bazan insafsızlık ölçüsünde muhaliftir. Cumhuriyet devrinde de, ne yazık hâlâ sürüp giden tarih ve padişah düşmanlığının kökünde de maalesef, Ziya Gökalp'in bu yanlış bakışı bulunmaktadır.

Osmanlı tarih ve medeniyetinin, Türkler için, her anlamda en üstün bir yükseliş dönemi olduğu şu 21. yüzyılın eşliğinde çok daha iyi anlaşılmalıdır. Ziya Gökalp ve iftiralarla, yalanlarla Osmanlı'ya daha sonra kötülük edenler ecdadımız gibi bizi ve sonraki nesilleri de en ağır biçimde incittiler. Bu hatalarla, gençliğimize, milliyetimize ne büyük yaralar açtıklarının belki hâlâ farkında değiller.

Ne var ki devrinin siyaset ve partizanlığından ileri gelen bu tutumu Ziya Gökalp'in milletimize olan "Türkçülük" ve millî fikir babalığı hizmetine asla gölge düşürmez. Nitekim Osmanlı

sevgisinde kendisine karşı olan Ömer Seyfeddin de edebî çevrelere Ziya Gökalp'in teşvikleri ve yardımları ile kazanılmıştır. Gökalp'in Türkçeyi sadeleştirme öncülüğüne, Ömer Seyfeddin, "Türk lisânının sevdalısı" olarak, her dem taze hikâyelerine üst derecede edebî katkılar sağlamıştır.

Ömer Seyfeddin: "Ah! Dört asır önce yaşasaydım" diyecek kadar Osmanlı-Türk tarihi içinde yaşama tutkudur. Kısacası Yahya Kemal gibi o da, zamanı geçmişe doğru aşarak, asırların kahramanlarıyla bir arada soluk alır; soluk verir.

Rumeli'nin parça parça bizden koparılmasını ise, "mefkûre"nin sıcaklığında ve gerçeğin bunalımında bir "Don Kişot şövalyeliği" tavrı ile, mütahiş felâket olaktan çıkıp yumuşatmaya bakar. Kendi deyişle "Tarihi tade değil ihya etmeyi" isteyen Ömer Seyfeddin, geçmişin bu "Eski Kahramanlar"ına "Yeni Kahramanlar"da katar. Onlar, "Asımın Nesli" gibi "Çanakkale'den Sonra"nın, milletin yüzünü eskiler kadar, ağartan şehit ve ya gazi "alp-eren"leridir.

Çünkü, Osmanlı devleti, o zaman bile belki çökmüş veya çökecektir. Ama o devletin de, tarihin de, alp-erenlik gibi yüce hasletlerin de "Türk milleti Türklükten asla yok olmayacaktır. Bu milletin yiğitlik, feragat, devlete saygı pınarları hiç kurmayacaktır. Demek ki, eskiler gibi "Yeni Kahramanlar" da yiğitlik feyzini alıyorlar.

Ömer Seyfeddin'in birkaç hikâyesinde, alp-eren tiplerini ve onların, milletimize örnek teşkil eden vasıflarını, şöyle özetleriz:

"Ferman" hikâyesinde alp-eren'in güçlü devlet ve devlet büyüğüne (kumandana, serdara) itaat vasıfları dile getirilir. Kusursuz ve sadık akıncı başbuğu Tosun Bey, içinde, kendisinin başı vurulması için ferman bulunan bir mektubu (bile bile) idamını infaz edecek olan komutana götürüyor. Tosun'un başını kesmesi emredilen bey:

"- Vallahi kıyamam, seni kesemem, affını isteyeceğim." diyorsa da Tosun bey:

"- Padişahımın emrini yerine getirmeyen âsinin başını ben keserim" diyerek, onu devlet fermanına râm ediyor. Başını kestiriyor.

Bunun gibi *Topuz*, hikâyesinde Türk elçisi, *Kütük* hikâyesinde Aslan Bey, "Teke Tek" hikâyesinde *Kasım Voyvoda*, *Pembe İncili Kaftan*'da Muhsin Çelebi de devletin şanını, kudretini, yenilmezliğini, hükümfermâlığını Balkan ve Acem diyarlarında yabancılara karşı yücelten alp-erenlerdir.

"Başını Vermeyen Şehit" hikâyesi, diniyle İslâm, yiğitliği ile Türk, inancı ile tasavvuf ve dergâh ehlinin tarih ve efsane karışığı, olağanüstü imân ve teslimiyeti dile getirir. Hikâye "Peçevî Tarihi"nden bir cümle ile başlatılmaktadır: "Hak budur ki, ol guzzatın içinde böyle gaziler olmasa, Zigetvar'ın bu kadar kurbi cvarında, ...Böyle bir cenge başlamak ne mümkün idi..."

Bu hikâyede *Kuru Kadı, Deli Mehmed, Deli Hüsvre*, büyük destanın kahramanları olup kelleleri koltuklarında, yeni kesik başlarını ellerine alarak mucizeli vuruşmalar gösterirler. Ömer, burada, alp-eren'in "dîn-devlet-vatan-millet" için yaptığı fedâkârlığı, halk inançlarının efsaneleriyle donatıp eşsizliklere uçurur.

"Kızılma Neresi!" hikâyesinde Ömer Seyfeddin'in gönlündeki millet-devlet, halk-padişah kaynaşmasını ve o sebeple oluşan güven, itimat ve sevgiyi görüyoruz. Padişah, askerden ve halktan "Kızılmayla!.. Kızılmayla!.." gibi haykırışlar duyuyor. Vezirleri, serdarları, ulemayı (yani bürokrat ve aydınları) denemek için onlara "Kızılma neresi?" diye soruyor. Onlar içinden çıkamayınca, sakat veya zenaatçı yeniçeriden ve halktan kişiler çağırarak onlara soruyor:

"Kızılma Padişahımızın önümüzde gideceği yerdir... Padişahımızın bize gitmeyi emrettiği yerdir... Padişahımızın atının ayağı değdiği, sancağının dalgalandığı yerdir!" gibi cevaplar alıyor.

Burada Alp-erenlik, geniş biçimde, geleneğe bağlı ve devlet destanında yaşayan bir ecdâda, Türk halkına verilmektedir. Çünkü, Ömer Seyfeddin'e göre "Âlim başka ârif başkadır." Padişahın bürokratları, vezirler ve bilginler işte âlim olmalarına rağmen, Türk mefkûresinin halk ağzında ifadesi olan *Kızılma*'nın manasını bilmezler.

Oysa ârif, yani irfan (millî kültür, töre) sahibi olan halkımız millî hedefleri de çok iyi bilmektedir. İrfan ise alp-erenin en seçkin niteliklerindedir.

Yazıyı uzatmamak için kısaca söyleyeyim uyar: Bu hikâyelerinde ve diğerlerinde Ömer Seyfeddin, millete, İslâma, irfâna ve tarihe bağlı milliyetçiliğin kahramanlarını yaşıyor. Din, soy, tarih ve milletimizin destanını donatırken Haçlı Batı'ya taklit ve uşaklık derecesinde bağlı züppeleri de Efruz Bey gibi gülünç hallere koyuyor. Onlar üzerinde komedi denemeleri yapıyor.

Yabancılaşma milliyet düşmanlığına kozmopotitliğe bulaşmış kişileri hiciv oklarıyla toz-duman etmek, milliyetçi, tarihsever genç Ömer Seyfeddin'e çok yakışıyor.

Ömer Seyfeddin'in Hikâyeleri

İlk hikâyesi olan "At"ı 1908 yılında Tenkid mecmuasında yayımlayan Ömer Seyfeddin, daha bu ilk hikâyesinden başlayarak sanatkarlığını ve daha sonraki hikâyelerinde de tekrarlayacağı dünya görüşünü ve özellikleri ortaya koyar.

Bir asker olarak yetişen Ömer Seyfeddin, prensiplere sadakat, meseleler karşısında kesin ve açık-seçik tavır alma ve kararları uygulama gibi özellikleri mesleği dolayısıyla kazandığı gibi, bunda sert bir asker olan babasının, çocukluğunda verdiği terbiyenin de tesiri olmalıdır.

Bu ilk hikâyesinde bir binici -ki yazarın kendi olduğu anlaşılır- Vardar kıyılarında atını dört nala sürerken, bu süratin verdiği duygu ve hayallere kapılır: "Ormanın yapraksız ağaçları artık etrafımda geçici bir çizgi fırtınasıydı. Yekâhenk bir rüzgâr, kulaklarımda vızıldıyordu. Ben, vakur bir kuvvetin üstünde uçuyor gibi, pek çabuk yaklaşan uzaklara bakıyor, bu azgın ata bindikçe daima duyduğum şeyleri tekrar hissediyor: 'Ah, dört beş asır evvel yaşasaydım!' diye mütelezziz oluyordum. Bağlar, ova, her taraf boştu. Semada sakın bulutlar, beyaz ve cesim köpükler halinde sabit duruyordu. Atım nihayet yavaşlar gibi oldu. Süratliye geçecekti. Ben hayalâtımdan uyanmamak için tekrar kamçımı savurdum. Eski dörtlü daha çılgın, daha mecnun tezâyüt etti. Kütüklerin, hendeklerin üstünden atlıyordu. Tarlalardan kalkan çamur parçaları etrafa, bazan da üstüme sıçırıyordu. Dört beş asır evvel yaşamak.. Bu ne tatlı bir hayattı".

"Şimdi maatteessüf bir masal, bir tarih zemininden başka bir şey olmayan" tatlı heyecanları bu koşuda tadan binici, onları yaşamış olan "ecdad"ı hatırlar. Onlarla kendisini mukayese eder. O akıncılar, kahramanlıklarını yaşlılıklarında hatırlayıp teselli bulmuşlardır. Kendisini daha doğrusu neslini, onların yanında "sefil" bulur. Bu düşünceler onu yavaş yavaş gerçek hayata, yaşanan ana döndürmektedir. Yonulan at ve binicisi yavaşlar ve kasabaya girerken artık hayal dünyasında, ufuklara koşma son bulmuştur. Binici kasabayı gerçek çizgileriyle görür:

"Evler miskin ve tembel uyuyor gibiydi. Suyun kenarında kalın ve çiplak baldırları

görünen birkaç Bulgar kızı iki kat olmuş, bir şeyler ykıyorlar, serseri köpekler bana havlıyorlardı. Birden dizgini çektim. Atım durdu. Şiddet-i teneffüsten karnı bacaklarını açıp kapıyordu. Etrafıma baktım. Bu pis ve asayışperver manzara bana o kadar nefretâmiz göründü ki, gayr-i kabil-i tesmiye bir elem-i ânî içinde ağlamak arzu ettim. Atımı tekrar geri döndürmek, şu hâlî dağlara kaçmak istedim. Böyle sukut-ı miskinâne içinde yaşamaktan oralarda açlıktan ve soğuktan ölmek daha iyiydi"

Fakat bu bir anlık kaçmak arzusu, gelecekteki "mukaddes olduğu zannolunan vazifeler" hatırlanınca kaybolur. Bu hayaller yirminci asra uygun değildir. Mahcup olur. Kendisini "hep böyle lüzumsuz hislerle sarsan bu ata, bu azgın mahlûka" bir daha binmemeğe, onun yerine bir motosiklet almaya karar verir. Fakat onun da yürüyebileceği yok yoktur.

"Bir motosiklet alacağım. Fakat bu mümkün mü? Bana mâziler, vahşetler, lezzet-i harb ü vega yerine, ihtimal ki müstakbel-i nâmahdudu, dirijabilileri tahayyül ettirecek olan bu makina, bu zavallı masnû, acaba burada yürümek için kaç kilometre yol bulabilecek?"

Bu ilk hikâyeyi bir hareket noktası olarak alırsak şu özellikleri tesbit ederiz:

1. Yirminci yüzyılda yaşama şuuru ve gerçekçilik.
2. Mâzî ve kahramanlık hasreti.
3. Duru bir Türkçe.
4. Buruk bir mizah.

Bir asker

olarak yetişen
Ömer Seyfeddin,
prensipere sadakat,
meseleler karşısında
kesin ve açık-seçik
tavır alma ve kararları
uygulama gibi özellikleri
mesleği dolayısıyla
kazandığı gibi,
bunda sert bir asker
olan babasının,
çocukluğunda verdiği
terbiyenin de
tesiri olmalıdır.

.....

Bu dört özellik Ömer Seyfeddin'in daha sonra yazacağı bütün hikâyelerde kendisini çok çeşitli değişikliklerle gösterecektir.

1- Yirminci yüzyılda yaşama şuuru ve gerçekçilik. Ömer Seyfeddin mesleği dolayısıyla Rumeli'de bulunduğu yıllarda, o toprakların Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmakta olduğunu, asırlar boyu Türk idaresinde yaşamış olan kavimlerin, yabancı devletlerin kıskırtması sonucu Türk düşmanı haline geldiğini görmüştür. Yirminci yüzyılın şartları değişiktir. Osmanlı Devleti'nin tekniğine ulaşamadığı gibi, bu yeni niği orduya da sokamadığı için askerlikte de bir gerileme vardır.

Ömer Seyfeddin bu gerilemenin sebebini millî şuurun noksanında bulur. Bütün kavimler şu veya bu sebeple kendi millî şuurlarına sahip olmuşlar, fakat Türkler suni bir insanîyetçilik anlayışı ile kendi milliyetlerini bile bileme- mektedirler.

Bu gerçekçilik, Ömer Seyfeddin'e bir ideal, o günün tabiriyle bir mefkûre vermiştir: Türkcülük. Yıkılış halindeki Osmanlı devletinin mozayık yapısında Türklük için yegâne kurtuluş yolu Türklük şuurunun uyanması, kendi millî varlığına sahip çıkmasıdır. "Primo Türk Çocuğu", "Nakarât" gibi hikâyelerinde bu uyanış anlatıldığı gibi, Türklüğe yabancılaşıp, damarlarında Türkten başka kan bulunduğuna inanıp Türklükten uzaklaşanlar da "Piç", "Bir Kayışın Tesiri" gibi hikâyelerinde dile gelir. Yazar önceki iki hikâyesinden farklı olarak bunlarda mizâhi tonu hayli ağır tutar ve birinde annenin ahlâkî zafatı, diğlerinde ise bir çocukta bir kayışın kendisini Türk milliyetinden koparması sebep gösterilir. Bunlar görünüşte kalan zayıf insanların örnekleridir. Bu şahısları Türklükten koparan uyarıcılar gülünç sebeplerdir. Yazarın durumu gülünç göstermesi elbetteki Türklüğünü inkâr eden kansızlara karşı duyduğu nefreti mizahla örtmesine bağlıdır. Ayrıca çeşitli kavimlerin kendi millî varlıklarına sahip çıkmalarını tabii bulur. Ömer Seyfeddin'i kızdıran Türklerin ve vâkıayı kavramayarak suni bir insanlık davasını (devrinde bu Osmanlılık) kendi millî varlıklarına rağmen savun- malıdır.

Ömer Seyfeddin için edebiyat hayat demektir ve hayat karma karışıktır. İçinde birbirine zıt, çok çeşitli durumları bulundurur. Ömer Seyfeddin hayatın bu karşılığını hikâyelerinde, gerçekten çok canlı hayat sahneleri halinde vermiştir. Bundan dolayıdır ki hikâyeleri sadece yazıldıkları günlerin özelliklerini aksettirmekle kalmazlar, bugün de zevkle okunurlar. Bu hikâyelerde kadın-erkek münasebetleri, bâtil inançlar,

çocukluk hatıralarından gelen çocuğun çevreyle münasebetleri, Türklük şuuru, mânâsız korkular ve kıskançlıklar başta olmak üzere çeşitli beşerî duygular işle- nir.

2. Mâzî ve kahramanlık hasret ve hayranlığı: Ömer Seyfeddin'in eserleri- ni verdiği yıllar 1908-1920, ihtilâl ve savaş günleridir. Bir asker olarak o, cephede savaş sahnelerini yaşadığı gibi askerlikten ayrıldıktan sonra cephe gerisinde savaşın sebep olduğu facialara da şahit olmuştur. Savaşta canlarını ve renlerin yakınları aç, sefil yaşarken, savaş vurgunularının maceraları ve ya- şayışları, Ömer Seyfeddin'de haklı bir tiksinti uyandırmıştır.

Bu savaşlar, Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşı, eski savaşlardan farklıdır. Bunlar savunma savaşlarıdır. İşte Ömer Seyfeddin bilhassa 1917'de Yeni Mecmua'da yayımladığı hikâyelerinde, mâzî ve kahramanlık hasretini işlemiştir. Bunlar "Ferman", "Kütük", "Vire", "Teselli", "Pembe İncili Kaftan", "Başını Vermeyen Şehit", "Kızılma Neresi?", "Teketek", "Topuz"dur. Konusunu tarihten almış olan bu hikâyelerinde "Teselli"de şöyle bir cümle geçer: "Fakat harp, yalnız cesaret miydi? Asıl tedbir lâzımdı".

Bu cümle, bize "Kütük" ve "Vire" hikâyelerindeki harp hilelerinin sebeplerini açıklar. Savaş bu hikâyelerde işi- ni ve ne yapacağına bilenler sayesinde zevkli bir spor hattâ oyun haline döner. "Pembe İncili Kaftan"da devletin vakarını kençi gururunda temsil eden kahraman, "Ferman"da canını devlete adanmış şahsiyet, "Başını Vermeyen Şehit"de iman ve cesaret, "Teketek"de sadakat ve "Topuz"da devletin vakar ve gücü, "Kızılma Neresi"nde ordunun hükümdara mutlak itaati işle- nir. Burada inanç ve devlete bağlılıklarından asla taviz vermeyen kahramanlar çizer. Bu tipler devrin özlediği şahsiyetlerdir.

Ömer Seyfeddin bir yazısında tarihi "iade" değil, "ihya" etmeliyiz" demiş ve hikâyelerinde bu ihyaya değen mâzînin, yaşanan zaman için ibret ve örnek teşkil edecek değerlerini işlemiş- tir.

Yeni savaşlar yeni kahramanlar yetiştirmektedir. "Kaç Yerinden" ve "Çanakkale'den Sonra" adlı hikâyelerinde hem savaş kahramanlarını hem de onların mücadelesini görerek hayatla barışan ve canlanan insanlar anlatır. "Aleko Bir Çocuk"da ise Yunan papazlarının içteki düşmanlığını, hayatı pahasına önleyen kahraman bir Türk çocuğunu anlatır.

Bir de kahramanlığa yükselememiş, deli akan çaylar gibi kaybolmuş yiğitler vardır. "Cesaret" ve "Düşünme Zama-

ni" adlı hikâyelerinde o, bu tür yiğitleri gülünç durumda gösterdiği gibi, başka hikâyelerinde de bazı kabadayı tipleri çizmiştir.

3. Duru sade bir Türkçe. İlk hikâyesinde kullandığı duru, sade Türkçe zamanla Ömer Seyfeddin'in üzerinde ısrarla durduğu hayatî bir mesele olur. O, 1911'de "yeni lisan" hareketini başlatan makalelerinde millî birlik ile millî dil arasındaki münasebete dikkati çeker. Gençleri heyecanlı bir dil ile ül- küsüne çağırır. Osmanlı Devleti'ni yık- mak isteyen kavimlerde milliyetçilik şuuru uyanmıştır ve bu şuür kendisini dilde göstermektedir. Ömer Seyfeddin Türk gençlerini de uyanmağa çağırır:..

"Uyanınız, gelebe için düşmanlarını- mızı tanımak lâzımdır ve biliniz ki, bu sırada muharebeyi ordular yaparsa da muzafferiyeti asla kazanamaz. Muzaf- feriyet intizam ve terakkindir. İşkod- ra'dan Bağdat'a kadar, bu kıtayı, bu Osmanlı memleketini işgal eden Turanî ailesi, Türkler ancak kuvvetli ve ciddi bir terakki ile hâkimiyetlerinin mevcudiyetlerini muhafaza edebilirler, terakki ise ilmin, fennin edebiyatın hepimizin arasında intişarına vâbededir ve bunları neşir için ewela lâzım olan millî ve umumî bir lisanıdır. Millî ve tabii bir lisan olmazsa, ilim, fen, edebi- yat gene bugünkü gibi bir muamma halinde kalacaktır. Asrımız terakki asrı, mücadele ve rekabet asrıdır".

Osmanlı Devleti'nden ayrılanlar önce Türkçe konuşmayı yasaklayarak Türklüğü o bölgelerden uzaklaştırmış- lardır. "Haricî düşmanlarımızın kırmızı pençeleri bu pençelerin, zehirli turnakları içimizde, kalbimizin üzerinde kımıldıyor. Ey gençler, bunları siz duymuyor musunuz?"

Ömer Seyfeddin'in hemen her yazı- sında tekrarladığı bir cümle vardır: "Her milletin bir lisanı vardır. Türklerin lisanı da konuştuğuları Türkçedir". Millet ve dil arasındaki sıkı bağ, 20. yüzyıl başında Türkçülerin adeta yepyeni ke- şifleridir. Fakat bu basit gerçeğin yay- gınlaşması, benimsenmesi pek de kolay olmamıştır. Bu gibi sözlerin ilmî yazılar ve makalelerde, soyut plânda iş- lenmesi nisbeten kolaydır. Fakat dil kendisini edebî eserlerde gösterir. Konuşulan Türkçenin yazı dili haline gel- mesi, yazarların bu dil ile sanatlarını kabul ettirmelerine bağlıdır. İşte Ömer Seyfeddin'in küçük hikâyelerinde, yaz-dığı bir roman ve bir tiyatro oyununda da bu görüşünü samimiyetle uyguladığı- nı görürüz.

Dil millî birliğin temelidir. Osmanlı Devleti yapısı icabı milliyetçi değildi. Ayrıca güçlü olmanın verdiği müsama- ha dolayısıyla tebasına Türkçeyi öğret- memişti. Ömer Seyfeddin, ordudaki

günlerinde Balkan savaşı yenilgisi dolayısıyla yazdığı notlarında kendisini sonsuz bir kötümserliğe kaptırır. Bu karamsarlığın sebebi askerlerin Türkçe bilmemeleridir.

“17 Teşrin-i evvel

Sekiz sene evvel, mektepten yeni çıktığım vakit gezdiğim bu yerleri bir gün böyle kaçarak terkedeceğimi hiç aklıma getirir miydim?

Heyhat... Madem ki biz asker değiliz, madem ki bizde askerlik için lâzım olan zekâ ve itaat yok, madem ki bizde bir ideal, bir vatan hissi, nihayet bir lisan yok...

Bölüğün yansından ziyadesi Türkçe bilmiyor. Tabur Babil kulesi gibi. Ne alanın satandan ne satanın alandan haberi var”.

Bu satırlarda da Ömer Seyfeddin'in edebiyatçı şahsiyetine şekil veren unsurları bulmak mümkündür: Dil, vatan, ülkü ve bunlara sahip insan. Dil ve dil varlığının kendisini gösterdiği edebiyat, bir milletin vatanıdır. “Türkçeye Karşı Enderunca” adlı yazısında şöyle der: “Milliyetimiz nasıl Türklük, vatanımız nasıl Türkiye ise lisanımız da Türkçedir. Türkçe bizim manevî ve mukaddes vatanımızdır. Bu manevî vatanın istiklâli, kuvveti resmî ve millî vatanımızın istiklâlinden daha mühimdir. Çünkü vatanını kaybeden bir millet eğer lisanına ve edebiyatına hâkim kalırsa mahvolmaz, yaşar ve yine bir gün gelir siyasî istiklâlini kazanır, düşmanlarından intikam alır.

Fakat bir millet lisanını bozar, kaybederse hattâ siyasî hâkimiyeti bâki kalsa bile tarihten silinir. Esirleri onu yutar. Yazık ki bizim lisanımız, bu konuştuğumuz güzel Türkçe de hemen hemen kaybolmağa yüz tutmuş. Eğer uyanmamız biraz gecikseymiş tamamıyla koybolacaktık”.

Devlet çökmektedir ama millet vardır. Devlet bir teşkilattır. Osmanlı Devleti'nin yıkılacağını görenler ve Türk milletinin varlığının şuûrunda olan milliyetçiler, canlı millet varlığının yeni bir devlet teşkilâtına vücut vereceğini bilirler. Ömer Seyfeddin işte bunlardandır. Hattâ “Mehdi” adlı hikâyesinde milletlerin kurtarıcılarını beklediklerini işler. Çöküş sebebi iyi teşhis edilmelidir. Ömer Seyfeddin, çöküşün âmili olarak milletin dilinden uzaklaşmayı bulur. Dil hakkındaki prensiplerin uygulanması yazarlara ihtiyaç göstermektedir. İmparatorluğun karışık unsurları arasındaki bütün unsurlar ayrılmaya sevdasında iken Türklerin yaşama şansını Ömer Seyfeddin haklı olarak dilde bulur: “Milliyet muhabbetinden vatan muhabbeti, vatan muhabbetinden de lisan muhabbeti doğar” diyen Ömer Seyfeddin ya-

Güneş

Aydınlıksız, nihayetsiz bir gece..
Turan dalmış bir granit uykuya,
Düşman sarmış her tarafı gizlice.

Hep çöl olmuş mamureler.. Dağ, kaya,
Orman, ırmak.. Bütün varlık bir hiçe
Dönmüş. Ölüm kanat salmış Altay'a..

Eski Hanlar, Hakanlıklar batarak
Bozkurt esir düşmüş beyaz ayı'ya
Tanışmıyor Uygur, Tatar, Sart, Kazan.

Türk milleti karanlıkta şaşırmış
Afyon yutmuş, uçuruma yatarak,
Sıfahını mağlûplar aşırılmış.

Bu karanlık böyle sürmez.. Bir sabah
Güneş doğar, aydınlanır ortalık,
Uyanınca Turan çekmez artık âhi...

Şimdi bile bir çoğumuz uyandık,
Gün doğarken, birbirini unutan
Bu kardeşler kalır mı hiç dağınık?

Birleşirler, öç alırlar.. Hepimiz
Kurtuluruz, bu kâbuslu uykudan,
Ey güneş doğ, ey güneş doğ da biz
Uyanalım şu granit uykudan.

ÖMER SEYFEDDİN

zılarında millet vatan-dil münasebetini daima işleyecektir.

Türkçe tek başına değildir, bu milliyetçilik fikrine bağlıdır. Ömer Seyfeddin'deki gelişmiş milliyetçilik anlayışı onun asker oluşuyla yakından ilgilidir. Nitekim bu yazısında, “muharrirlerin de büyük vazifeleri vardır. Manevî vatan olan lisanın müdafileri, askerleri, kahramanları onlardır. Ve lisan öyle bir vatanıdır ki bozulursa artık ne millet kalır ne devlet” der. Bu, onun yazarlığı bir çeşit askerlik gibi gördüğünün ifadesidir.

O bir asker olarak yetişmiş, millî varlığın, vatanın devletin tehlikede ol-

duğunu Rumeli'de bilhassa Bulgarlar arasında bulunmuş ve kendisinde de kuvvetli bir millî şuûr belki de bu sıralarda gelişmiştir.

“Nakarat” adlı hikâyesinde, komitecileri arayan bir müfreze komutanı nakaradıkları köyde, güzel bir Bulgar kıza ilgilendir. Uzaktan uzağa bakışmalarına genç kızın söylediği bir şarkı katılır. Subay bu şarkıyı bir aşk ifadesi sanır, kendi de tekrarlamaya çalışır. Fakat bu şarkı, Bulgarların İstanbul'u alacaklarını nakaratında nakaradıkları bir şarkıdır. Şarkının kelimelerini öğrendikten sonra genç subay şiddetli bir buhran geçirir.: “Gençliğini Makedon-

ya'da geçirmiş eski bir zabitan hatıra defterinden" başlığını taşıyan bu hikâyesinin Ömer Seyfeddin'in şahsî yaşantısı ile kuvvetli bir münasebeti olduğu açıktır.

Genç subay aşık olduğu Bulgar kızını zaman zaman kaçırmayı bile düşünmüşse de "gaile içinde bocalayan zavallı devletin başına yeni bir müşkilat çıkarmak! İş görecek vatana hizmet edecek çağımızda, orduyu bırakmak, a-teşten, müsademeden, harpten kaçmak!" diye içindeki sahip olduğu değerleri de hatırlamaktan geri kalmamıştır Bulgar kızının Bizim olacak/Bizim olacak İstanbul bizim olacak mânâsına gelen "Naş, naş/Çarigrad naş.../Raz-va-tri" nakaratının mânâsını öğrendikten sonra içine düştüğü ızdırabı şöyle anlatır: "taraçadan, yalnız bana değil, bütün milletime karşı savrulan o cesur, metin, o azimkâr küfrüyle teşekkür ediyordu.

Dükkândan dar çıktım. Meyhanecinin söylediklerini işitmiyordum. Hava hakikaten pek bozuktu. Atıma bindim. Beynim tutuşuyor, vücudum yanıyor. Kaputumun, ceketimin önünü çözdüm. Fesimi arkaya attım. Atımı dörtlüme kaldırdım. Dik yollardan, dar uçurlardan, sakın ormanların içinden geçtim. Mekkârecimle hademem geride kalmışlardı. Müfrezeyle kuşsuz ormanların içinde keşke bir çeteye rastgelseydim. Keşke beni öldürselerdi. Kendime karşı duyduğum nefret, vicdanımdaki ateşten azap beni eritiyordu. (...)

İşte bir haftadır, Velmefçe ormanlarında, kendince mukaddes bir fikir için ölen komite papazın o cesur kızıyla aramdaki farkı düşünerek yatıyorum.

İşte bir haftadır..."

4. Sanat, hikâyecilik gücü: Ömer Seyfeddin hikâye yazma tekniğini çok iyi bilmektedir. Yukarıda saydığımız özellikler devrin başka şahsiyetleri tarafından da paylaşılmıştır. Fakat Ömer Seyfeddin onlar arasında yegânedir.

Konusunu günlük olaylar, hatıralar ile tarih, masal ve efsaneden alan ve inanılmaz bir gerçeklik ve gözlem gücü ile anlatılan hikâyelerinde Ömer Seyfeddin'in bakış açısı Türk milliyetçiliğidir, her şeyi Türklük açısından görür, ve Ömer Seyfeddin bundan dolayıdır ki milliyetçiliğin temel unsuru Türkçeyi yazılarında kullanır.

Ömer Seyfeddin'in sanatkâr cephesinin özellikleri de şöyle toplamak mümkündür. O, iyi bir gözlemcidir. Benimsediği gerçekçi edebiyatın da özelliği olan gözlem, dış hayatın okuyucuda gerçeklik vehmi uyandıracak şekilde hikâyelerine aktırılmasını sağlar. O, genellikle vak'a hikâyeleri yazar. İnsanları belirli bir durum ve olay içinde

gösterir. İnsanların dünya görüşleri ve mizaçlarından doğan farklılıklar olaylara değişik açıdan yaklaşımlarını sağlar. Bu farklılık çatışmayı doğurur. Çatışma, olayları epik boyuttan çıkarır ve dramatik boyuta getirir. Ömer Seyfeddin bilhassa tarih ve savaşlardan konusunu alan hikâyelerinde bu iki boyutu birleştirmiştir. (Bomba, Beyaz Lale, Başını Vermeyen Şehit, Ferman v.s.)

Ömer Seyfeddin dramatik boyutu verirken genellikle insanlarda dehşet uyandıran bir durum ortaya koyar. O noktadan sonra artık okuyucunun neredeyse nefesi tutulmuştur. Hikâyenin okuyucu üzerinde uyandırdığı bu son derece kuvvetli dehşet duygusu, uzun müddet o hikâyeleri okuyucuya hatırlatır. Bu hikâyelerin en tipik olanı "Topuz" ve "Diyet"tir.

Ömer Seyfeddin, hikâyelerinde veya Şit adıyla yayımladığı fıkralarında, olayları daha unutulmaz ve çarpıcı kılmak maksadıyla mizaha başvurur. Bu onun hem hikâye yazma tekniğinin bir özelliğidir, hem de micazının bir cephesini verir. Bu mizahî tondur ki, Ömer Seyfeddin'in kolayca propaganda eseri sayılabilecek veya basit magazin hikâyeleri diye bir kenara itilivercek hikâyelerine bile, hepsi bu arada ele alındığında derin bir mânâ yükler. Yaptığı tenkitleri bıyık altından gülümsemeden, ağır hiciv tonuna kadar çeşitli tonlarla örtmesini bilir. Bunlar bazan onları örtmek ve gizlemeğe yarar, bazan da büsbütün teşhire.

Çocukluk hatıralarından mühlhem hikâyelerinden Ömer Seyfeddin'in biyografisine ait bazı özellikler tesbit edilebildiği gibi yazar çocukluğunun ibret alınmağa değer bazı olaylarını da anlatır. O, her hikâyesinde çarpıcı bir vak'a veya durum ortaya koyar. Bunlarda da vaka ne kadar önemsiz olursa olsun çarpıcıdır. Bilerek veya bilmeyerek bir çocuğun sebep olduğu facialar işlenir. Kendi başına komik olan, zararsız bir olay, başkalarının hayatında yarattığı sonuçlar yüzünden facia haline dönüşür.

"Falaka" hikâyesinde, hocanın hapşırın eşeğini, ettiği lüzumsuz bir yemin yüzünden falakaya yatırması, gülünçtür; fakat bunun sonunda hocanın görevden alınması, ihtimal aç kalması, buna sebep olan yazara "zaman geçtikçe hafifleyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı" yükler.

Yazar bu hikâyesini "fakat bunun gibi, hayattaki her gülünç şeyin altında görünmez bir facia yok mudur" cümlesiyle bitirir. Bu cümle, Ömer Seyfeddin'in ilk okunuşta basit, mizahî hikâyeler hissini bırakan bazı eserlerinin taşıdıkları daha derin mânâyı aydınlatacak niteliktedir.

Gerçeğin zaruretlerine dayanan ve hızını oradan alan milliyetçilik, yazarın bütün yazılarında bakış açısını teşkil eder fakat Ömer Seyfeddin, başı havalarda, gerçekleri kopmuş idealistlerden değildir. Bundan dolayı da genellikle eserlerini ideolojiye göre ayarlayan yazarların düştüğü sunilik onun eserlerinde pek görülmez.

Sanatkârların ölümlerinden sonra genellikle basmakalıp bir ifade kullanılarak, daha pek çok değerli eserler vereceği bir yaşta öldüğünü söylemek âdettir. Fakat Ömer Seyfeddin için bu söz gerçeğin ta kendisidir. O henüz otuz altı yaşında iken ölmüştür. Kısa süren yazarlık hayatını gözden geçirince, onun bu dönem içinde büyük bir birikim kazandığını, süratle eserlerini verdiğini ve kendisini büyük bir eser yazmak için hazırladığını görüyoruz. Ömer Seyfeddin'in arkadaşı Ali Canip'e yazdığı mektuplarda dile getirdiği bu özetlem ne yazık ki gerçekleştirilmemiştir. Ömer Seyfeddin, esir olarak bulunduğu Nafliyon'dan Ali Canip'e yazdığı bir mektupta, büyük şehirden uzaklaşarak uzaklarda bir yerde yerleşip, büyük eserlerini yazmaktan söz eder:

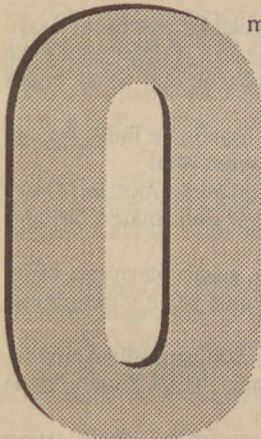
"Ahlâkî ve ruhî sukuttan şüphesiz hepimiz hissemizi almışız. Gel artık, aramızda vefa, mefkûreye sadakat, kerem ve fedakârlık gibi faziletleri aramayalım. Gene eskisi gibi kendimce şahsî olalım. Birer köşeye çekilerek çalışalım. Lisan hakkındaki mefkûremizi gölgede, uzaklarda, tenha yerlerde husule getireceğimiz büyük eserlerle halka kabul ettirelim. Yani hakiki sanatkâr olalım."

"Kırk yaşına daha on sene ister. Bu on seneyi serserilikle, mevzu toplamakla, tahlil ve mütalaa ile geçireceğim. Fakat on birinci sene, bir piyes ki ezeli olsun.. Bir piyes ki münekkitlet alkuşlamaktan başka bir şey yapmasınlar.

Gülüyorsun ve reverie poetique diyorsun, değil mi? Hayır, hayır... Hissî mantığına kapılma. Muhitinin ahlâkına uyup kolay ve çabuk muvaffakiyetler isteme. Düşün ki, Gustave Flaubert büyük eserini yirmi beş senede yazdı. Biz niçin elli milyon Türke ruhî gıda vermek idealiyle on sene çalışmayalım?.."

Kuvvetli gerçeklik duygusu, sağlam bir mantık, disiplinli bir çalışma ve radikal bir tavra sahip olan Ömer Seyfeddin, eğer ecel aman verseydi bu hayatını mutlaka gerçekleştirdi. Fakat yazdığı eserler de Ömer Seyfeddin'in edebiyatımızdaki sağlam yerini almasına yetmişmiştir. O bugün de en çok okunan, eserleri arka arkaya baskular yapan büyük bir hikâyecidir ve onun hikâyelerinden öğreneceğimiz çok şey vardır.

Ömer Seyfeddin'in Şiiri Üzerine

Ömer Seyfeddin'in kendi ifâdesine göre, "Millî şiirler millet için yazılır; bir zümre için yazılan şiirler millî sayılamaz... Anadolu dışındaki Türkler'in de İstanbul şivesiyle yazmaları, edebî dil olarak bütün Türkler için İstanbul şivesinin kabul edilmesi gerekli olduğu düşüncesindedir: "Edebiyatımız için sağlam ve hakiki zemin, konuşulan İstanbul Türkçesi ile millî Arûz'umuz olan Hece vezinleridir... "İstanbul Türkçesi ile doğacak millî bir Türk edebiyatı, millî bir hars (*culture national*), dağı-

nik ve perişân kalan bir milletin millî birliğini te'min edecek, seksen milyon kardeşimizi muâsırlaştıracaktır; fakat bu kadar mukaddes ve büyük bir gayeye ancak canlı ve tabii bir lisânla gidilebilir. O da, dâima tekrâr ediyoruz: Sevdiğimiz, konuşurken mahzûz olduğumuz, latif ve âhengli İstanbul Türkçesi'dir...

Ömer Seyfeddin'in 1914'de, Birinci Dünya Savaşı yıllarında öne sürdüğü bu düşüncelerinden anlaşıldığı üzere dilde sâdeleştirme, Hece veznini kullanma fikrini müdâfaa ederken bütün Türkler'in edebî dil olarak İstanbul şivesini kullanmalarını ileri sürmekle, Turancılık Mefkûresi'ne bağlı olduğu anlaşılır; fakat çağdaşları gibi, 1915'den sonra o da böyle bir mefkûrenin propagandasını yapmaz; edebiyatımızın millîleşmesi için. "Vezinle lisânın tam Türkçe, ya'ni tabii olması... düşüncesinde olduğunu, bunun en güzel örneklerini veren Orhan Seyfi ile Faruk Nâfiz'in şiirlerini beğendiğini söyler. "Millî Edebiyat, millî şiir henüz çoktur. Öyle bir çocuk ki felâket buhrânları, inkılâb heyecânları içinde kavrulmuş kalmış... Hâlbuki san'atın perisi biraz huzuru sever; onun için, zannederim birkaç sene daha, son neslin kat'î zaferini beklemeğe mecbûruz" diyor. Bunlar, onun Birinci Dünya Savaşı'na sona erdiği yıllarla ilgili fikirleridir.

Ölümünden beş ay kadar önce neşrettiği bir makâlesinde artık Arûz vezninin de aleyhinde değildir; "Edebiyat bir kül'dür, güzelin eskisi, yenisi olmaz"; "Şâir, rûhunda İllâhî bir ateş, bir ihtirâs olandır. Şiir bizi zabt etmeli, rûhumuzda olmayan bir kuvveti, bir hassâsiyeti bize ilkâ etmelidir." Şiiri böyle anlayanlar için Acem Arûzu ile yazanlar arasında bu günün en büyük şâiri Mehmed Akif'tir; "Safahât'ta ummân gibi ba'zan dalgalanan, ba'zan sâkin, fakat son derece muh- teşem duran bir rûhun akislerini görürüz. Süleymâ-

niyye Kürsüsü'nde i'tiraz kabûl etmez bir şâheserdir. Ben, İttifâk-ı İslâm tarafdârı bir milliyetperver olmadığım hâlde, ne vakit bu şâheseri okusam heyecânım değişir; İttihâd-ı İslâm tarafdârı bir *utupist* (hayâl-perest) oluveririm. Bu şâir, İllâhî ihtirâsında son derece samimidir; hiç yapmacığı falan yoktur" diyor.

Ömer Seyfeddin'in en yakın arkadaşlarından Ali Cânib'e göre, "Ömer, sırf edebiyat adamı değildi; fikir adamıdır da.. Onun için, onun eserleri tedkik olunurken telkin ve propaganda cihetleri de etüd edilmelidir. Ömer aynı zamanda propagandacı idi; mutlaka bir fikir aşığıydı. Hayât için, hayâtın ateşi için, hayâtın kudreti için ve inkılâbcılık için yazardı."

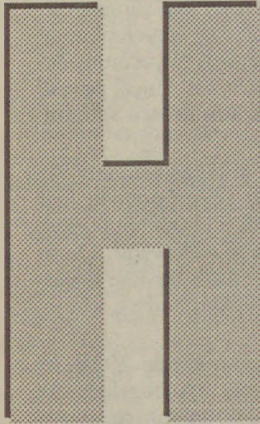
Ömer Seyfeddin hakkındaki incelemelerde 1918-39 yılları arasında sekiz şiiri neşredilmiş, *Dul* başlıklı, Ali Cânib tarafından yayımlanan şiiri ile bunların sayısı ancak dokuzu bulunmuştu. Edebiyatımızın hikâye nevi'indeki eserleriyle başta gelen bu büyük san'atkârının bu sâhadaki eserleri muhtelif külliyâtlar hâlinde, hattâ bu iş ticarete de dökülerek birçok defa basıldığı görülmektedir. Şiirlerinin bir yana bırakılmasının, ba'zan en yakın arkadaşlarının bile, onun bu nevi'deki eserleri hakkındaki hükümlerinde ba'zı hatâlara düşmelerinin başlıca sebebi, bunların birçoğunun iğreti adlarla basılmış olması, pek çok dergi, gazete, başkaca kaynaklarda dağılık hâlde bulunmasıdır.

Ömer Seyfeddin'in *Şiirleri* adlı eserimiz, onun altmışaltı şiirini içine almaktadır; bunun basımından sonra, ipuçlarına dayanarak tesbit edebildiğimiz F. Nezihi iğreti adıyla ilk ve kendi adıyla başkaca onbir şiiri ile bunların sayısı yetmişyediye yükselmiş bulunuyor.

Ömer Seyfeddin'in, küçümsenmeyecek ölçüde çok bu şiirlerini, Edirne Askeri l'dâdisi'nde okuduğu 1900 yılı sonlarından başlayarak ömrü boyunca, ölümünden bir ay öncesine kadar yayımladığı anlaşılır. Çok genç iken yazdığı şiirleri san'at hayâtının ilk adımını, rûh ve fikir bakımından nasıl geliştiğini aydınlatma bakımından çok mühimdir. Balkan Savaşı yıllarından başlayarak, daha çok Hece vezniyle yazdıkları şiir san'atı, şiirde aranan vasıflar bakımından değerli olduğu gibi, bunların bir kısmında yer-yer kendi hayâtını canlandırılan izler de buluruz. Bir kısmında ise, Balkan Savaşı yenilgisinin yarattığı kötümserlik yanında, geçmişten kuvvet almak, aydınlık bir gelecek ümidlerinin parıltıları da görülür. San'at değeri taşıyan böyle şiirleri, yalnız onun bu cebhesini aydınlatmakla kalmaz; Türkiye'mizde daha çok 1908'den sonra milliyet fikirlerinin nasıl geliştiğini, bunun san'at sâhasındaki te'sirlerini araştıranlar için de kıymetli birer kaynak teşkil etmektedir.

Ömer Seyfeddin

(Portreler Kitabından)

ızla açılan kapıdan içeri girişi, hayır girişi değil, atılışı hâlâ gözümün önündedir: Bu kadar gergin vücut, bu kadar kımıldanan insan, o gün bugündür hâlâ görmedim. Göğsü alabilirdiğine ileride, omuzları gerideydi. Sarı, uçları az kıvrık bıyıkları vardı. Kaşlar seyrek ve altın kumralı... Saçlar da öyle... Hafif çiçek bozuğu yüzünde alayla acı karışık tuhaf bir gülümseme hiç eksik olmuyordu. Kirpiksiz gözleri bir noktada duramıyan iki damla mavi ışıktı. Elinizi sıkışından anlıyordunuz, çok kuvvetliydi. Bu adam, Ömer Seyfeddin'dir.

Kuvvetli dedim. Önce bunu anlatayım size: Ömer, Eski bir Türk zabıtidir. Harbiyede okurken, mektebin sayılı fırtınalarından biri, onu bahçede terslemiş. Ömer, ufak tefek bir genç, ama, dayatmış...

Kavga sonu, müdürün huzuruna çıkmışlar. Dev yapılı belâlinin yüzü, alınından akan kanlarla kıpkırmızı...

Kumandan sormuş:

- Neyle vurdun başına?

Ömer, telâşsız, cakasız, çocuğumsu cevap vermiş:

- Yumruğumla...

Yaralı dev:

- Yalan efendim, diye solumuş, ya demirle vurdu ya taşla!

Mektep müdürü, tekrar suçluya dönmüş:

- Doğru söyle, neyle vurdun?

Bu sefer Ömer, bacaklarının üstünde yaylanarak döğüşe hazır, cevap vermiş:

- Yumruğumla efendim... İsterseniz bir tane daha vurayım, patlatamazsam cezama razıyım!

Ömer Seyfeddin, izinsiz olduğu haftalar, pencerenin iki demir parmaklığını iki elile tutup büker, aralıktan sokağa atarmış.

Edebiyatımızdaki Ömer Seyfeddin, sadece bir yazar, bir hikâyeci değildir. Ziya Gökalp'in diliyle söyleyelim: Yepyeni bir cerayanın ta başında bir inkılâpçı idi. O, bu cerayanın dallanarak genişlemesine, Türkçülük, halka doğruculuk, milli kültür hareketlerinin doğmasına sebep oldu."

Gökalp haklıdır. Bundan kırk dokuz yıl önce, o, Bulgar hududunda, Yakorit'te altın bıyıklı toy bir zabıtken, bakınız, Ali Canip'e ne yazıyor:

"Size bir teklifim var. Kanaatlerinize pek yakın olduğu için kabul edeceksiniz sanıyorum. Bakınız ne!"

"Sâyimin esasını teşkil edecek noktalar pek basit: Arapça, Farsça terkiplerin hiç lüzumu yoktur. Bunlar ancak süs içindir. Kimin gösterecek, teşhir edecek fikri yoksa onları çok kullanır."

"Geliniz Cânip bey, edebiyatta, lisanda bir ihtilâl vücuda getirelim... Ah büyük fikir!... Sây, sebat ister!"

Bugün yazdığımız güzel, ışıklı Türkçenin rüyasını, Ömer Seyfeddin, tam yarım yüz yıl evvel, Balkanlarda bir sınır karakolunda görüyordu.

Ömer'i mutlaka severdiniz. Tatlı, şakacı bir mizacı vardı. Ama, onun kahkahaları kadar hıçkırığa yakın gülüş görmedim.

Balkan harbinde cephe cephe döğüşmüştü: Komano-va'da, Yanya'da... Sonra, esir düşmüş, bir yıl Yunanistanda kalmıştı.

Bir tek dileği vardı: Kalemle yaşamak... Ayda, yalnız altı lira ona yeterdi... Bu parayı bulabilecek miydi acaba?

Yine Ali Cânip'e yazdığı mektuplarda:

"Asla memur olmak istemem. Ben yalnızım ve yapılan bir adam için namuslu ve muntazam yaşarsa bu para az değildir."

"Ben çalışmamda devam edecek tenha bir köşeye muhtacım. En uzak yerleri İstanbul'a tercih ederim." diyor.

Ömer Seyfeddin, İttihat ve Terakki Cemiyetine bağlıydı. Ama, bağımsız bir, bağlı... Tek hizmet, tek nimet istemek aklından bile geçmezdi. Çoğundan tiksiniyordu onların. Yine bir başka mektubunda:

"Ben, Ziya Bey müstesna, onların hangisiyle bir arada bulunsam, kendimi, penceresiz ve kapısız bir ahırda sanıyorum." diyor.

Birinci Dünya Savaşında vagon vurguncuları, harp zenginleri türemişti. Ama, şimdiki bollukta her mahallede bir milyoner değil, iki elin on parmağıyla sayılacak kadar!... Ömer öfkeli öfkeli bunlardan şikâyet ederken, İttihat ve Terakkinin meşhur doktor Nazım'ı ayağını kaldırmış:

- Baaak!...

Tabanı delik ucuz bir iskarpin! Doğrudur: Onlar fakir yaşıdılar, fakir öldüler. Ama Ömer, acı, merhametsiz bir gülüşle Doktor Nazım'ı da hicvederdi:

- Ah cancağızım, herifin siyasi namusu ayağının altında!...

İnanışlarında çok ciddi olan Ömer, dostluklarında çok şakacıydı. onunla teklifli yaşayamazdınız. Biraz ağdalı konuşan şair Mehmet Ali Tevfik'e, daha ilk tanıştıkları gün:

- Vah vah cancağızım, niçin böyle kitap okur gibi konuşuyorsunuz?

Diye sormuş, ama kırmamış, onu bile güldürmüştü.

Bir aralık evlendi: Yirmi yıl önce Türkiye'nin en zevkli

kadın terzisi olan Calibe Hanım'la... Sonra, bir kızları oldu, ayrıldılar...

Ömer, Kalamışta, deniz kıyısında, etrafında tek bina bulunmayan küçük sipsivri bir yalıya taşındı: Askerlikte kendisinin ordu kumandanı olan Cavit Paşa'nın kiralık yalısına... Burada, tek başına yaşıyordu: Durmadan okuyarak, durmadan yazarak...

Bu ayrılıktan çok yaralıydı Ömer. İki kere şikâyet etti. Bir kere:

- İçim sıkılıyor... Ama zamanla geçer, değil mi?...

Diye, bir kere de, eski kanısı, yine kocasıyla yalısının önünden kahkahalar atarak geçtiği gün!

Ömer Seyfeddin'in Babîali Yokuşunda bir hikâye deposu vardı. Zaman Kütüphanesi... Hâlâ en bulunmaz eserleri bulduğumuz Zaman'ın sahibi Misak Efendi ile pek dosttular. Ömer, yazdığı hikâyeleri ayrı ayrı zarflara koyar, ağızlarını kapar ve üstlerine isimlerini yazardı: İncili Kaftan, diyet, Falaka, Aşk ve A-yak parmakları...

Hikâye isteyen gazete, dergi sahibi Misak Efendi'ye gider, zarflara bakar, bir tanesinin adını beğenir, alırdı. Fıatı beş liraydı her hikâyenin...

Bir gün, o yılların en güzel, en sürümlü gazetesi Vakit'te Ömer'in bir hikâyesi çıktı. Hoştu, sürprizliydi. Yalnız kısa kısa konuşmalar can sıkacak kadar uzatılmıştı.

Okurken gözlerini yüzümüzden ayırmayan Ömer:

- Ne yapayım cancağızım, dedi. Hakkı Tarık hikâye başına değil, satır başına para veriyor!...

Bu denemeden sonra, yokuşumuzun en tatlı, en dost insanların biri olan Hakkı Tarık, Ömer'in hikâyelerini satır hesabıyla satın almaktan vazgeçti.

Ömer'in hikâyeciliği Türk edebiyatında bir çağ başlangıcıdır: Diliyle, yapısıyla, konusu ile. Cömert, ışıklı bir ilhamı vardı. Kaç yaşında öldü biliyor musunuz?... Otuz altı... otuz altı yaşına ve dokuz cilt hikâye bırakarak.

Hasta olduğunu duymuştuk. O kadar... Ölüm, Ömer Seyfeddin'le yanyana getiremeyeceğimiz tek düşünceydi.

Ama bir sabah Celâl Sâhir'in Ayasofya'da toprak sokaktaki evinde sanat konuşmalarıyle geçirdiğimiz güzel bir gecenin puslu sabahında, Sahir, o solgun, o ince yüzü balmumulaşmış, çıkarak odama girdi:

- Ömer ölmüş!

Bana: "sen ölmüşsün" deseler bu kadar şaşmaz, bu kadar ürpermezdim.

Hastalığını, otuz dokuz yıl önceki hekimliğimiz- ne hekimliği?!- Tıp Fakültemiz anlıyamamıştı.

Şimdi biliyoruz, o da Tefik Fikret gibi Şekerin kurbanıdır.

1920 yılının Mart ayında, onu, Kuşdilindeki Mahmut Baba Mezarlığına bırakmıştık. Ama, dünya evinde rahat etmeyen Ömer'ciğe âhiret evinde de rahat yokmuş: Mezarlığın tramvay garajı yapılacağı söylenince, birkaç

Nereye

Bir kahraman gördüm, gençti, güzeldi,
Atlamış maziden binlerce seddi,
Kır-atiyle sanki bir canlı yeldi.
Sordum: "Nereye?" - "Ben giderim" dedi.
"Ta'rif olunamaz bir şana doğru..."

Güneş doğuyordu, maviden sisler,
Çiçekler açılmış, ötüyordu her
Dalda bir yavru kuş... "Aşk nuru yer yer
"Tutuşurken böyle nereye sefer?"
Diye sordum; dedi: "Türkân'a doğru..."

"Yalnızsın yiğitim! Yolda kalırsın,
"Maksatların ölür, onulmaz yasın,
"Yol gösteren lâzım, öne katılsın!"
Dedim "Düşman varsa" dedi, "atılsın,
"Yolumun uğrağı Kur'an'a doğru..."

"Uzak ufuklarda karlı dağlardan
"Aşarken sellerden, ormandan, yardan
"Yoldaş ister insan, değil Yaradan;
"Yalnızlık O'nundur..." dedim. "Dost yârdan
"Geçmez" dedi, "yolum yârân'a doğru..."

Sürünce Doğuya o kır-atını,
Kılıcının çarptı taşlara kim,
Altun kıvılcımlar bu hoş akını
Gaybederken gördüm bu genç taşkını;
Dedi: "Uçuyorum 'Turan'a doğru!"

ÖMER SEYFEDDİN

vefalı dostu, kemiklerini toplatıp Asrî Mezarlığa götürdüler...

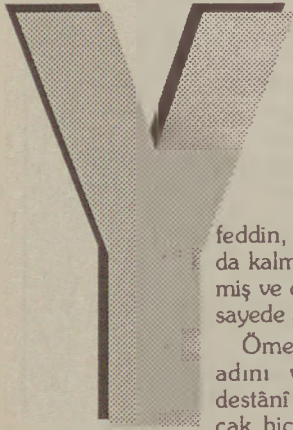
Şimdi orada, kitabesi örtülü bir taş altında yatıyor!

Niçin mi kitabesi örtülü?...

Çünkü bu telaşlı adam ölümde de acele etmiş, eski harfler zamanında gözlerini dünyaya yummuştu.

Dirilebilseydi bundan ne güzel bir hikâye çıkarırdı ömer.

Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerinde destan unsurları

Yanm Asrı geçen bir zamandan beri, sevilerek okunmakta olan Ömer Seyfeddin'in daha nesiller boyu okunacağından eminim. Çok vasıflı, çok yönlü gerçek bir münevver olduğu, burada vukufu belirtilen Ömer Seyfeddin, hikâyelerinde destânî unsurlar da kalmak suretiyle onları zenginleştirmiş ve devamlı okunmasını belki de bu sayede sağlayabilmiştir.

Ömer Seyfeddin, eski kahramanlar adını verdiği tarihî hikâyelerinde destânî temleri ustaca, yadırganmayacak biçimde kullanmıştır. Bunu tabii

karşılama gerekir. Çünkü: Destanların konusu mâzinin derinliklerinde yani tarihtedir.

Burada belirtmeye çalışacağım destânî temayı tarihî hikâyelerine sokmasaydı, okuyucuyu bu derece büyüleyemez, kendisini sürekli okutamazdı. Geniş okuyucu tabakaları, Ömer Seyfeddin denilince millî ve tarihî hikâyeler silsilesini düşünmekte; onu bu eserleriyle canlı ve yakın bulmaktadır.

Bir Başını Vermeyen Şehit hikâyesi, kaynağı, konusu, motifleri ile gerçek bir destandır.

Avrupa ortalarında bulunan Grişgal palangasında geçen bir olayı, daha evvel, bu palanganın kadısı olan Kuru Kadı destanlaştırmış. Manzum ve mensur parçalar ihtiva eden bu destanı Peçevî tarihine nakletmiştir. Ömer Seyfeddin Peçevî tarihinden okuduğu bu destânı, ayrı bir güzellikle hikâyeleştirerek ebedileştirmiştir. Nitekim, bu hikâyenin baştarafında, bilindiği gibi, Peçevî tarihinden alınan bu ibare vardır:

"Hak Budur Ki, Ol Guzzâtın İçinde Böyle Gaaziler Olmasa, Zigetvar'a Bu Kadar Kurbi Civarda, Cevânib-i Erbaa Kafir Hisarı İken, Meks ve Arâm, Bâhusus Böyle Cenge İkdâm Ne Mümkün İdi... (Peçevi, s.355)

Bu hikâyedeki tipler, Kuru Kadı, Deli Mehmed- Deli Hüsrav, halk hikâyelerinde ve diğer destanlarımızda rastlanan, delilikle velîliğin birleşmesinden doğan olağan üstü tiplerdir. Bir çeşit derviş, bir çeşit Alp Eren tipleri...

Ömer Seyfeddin bu hikâyeyi yazdıktan sonra Osmanlı tarihine daha çok alâka duymuş ve bildiğimiz diğer tarihî hikâyelerini yazmıştır.

Hatta, Başını Vermeyen Şehid ve benzeri hikâyeleri Peçevî'den, Naima'dan konular alarak yazmayı, Ömer Seyfeddin'e, Yahya Kemal'in teklif ettiği söylenmektedir.

KÜTÜK Hikâyesindeki Aslan Bey, TOPUZ hikâyesindeki, adsız Türk elçisi, TEKE TEK hikâyesindeki, KAASIM VOYVODA... Merdâne tavırları, cesaretleri, vekarlı davranışları, tezavuları ile DEDEM KORKUT'un Oğuz Beylerini andırmaktadırlar.

KIZILELMA NERESİ? Hikâyesi, bilindiği gibi, müslümanlıktan evvelki asırlarda, KIZILELMA Türklerin cihan hâkimiyetini mefkuresinin adıdır. Bu mefkure, Çin'e, Hind'e, bazen bütün Asya ülkelerine sahip olma şeklinde düşünülmüş, müslümanlıktan sonra, Türk-İslâm mefkûresinin varmak istediği ebedî hedef olarak bayraklaşmıştır.

Bu hedef, Ayasofya kilisesi, Roma kilisesi veya Mısır vs. gibi zaman zaman değişerek sürdüğü için, Ömer Seyfeddin, bu hikâyesin de, Kızilelma'yı belirli yerler olmaktan çıkarıyor. Padişahın atının gidebileceği yer olarak Türk bayrağının dikileceği son nokta olarak, zaman ve mekân endişesinden uzaklaştırıp destânî ölçüler içinde sembolleştiriyor.

Milletlerin mefkureleri, destanlardan kaynaklanıp destanlarla nesillere intikal ettiğine göre, Kızilelma neresi adlı hikâyesiyle, Ömer Seyfeddin destânî unsurları kullanmak suretiyle ölmez bir eser bırakmış oluyor.

PEMBE İNCİLİ KAFTAN:

En sevilip okunan, binbir gece masalları kadar yayılmış bu eserinde de, tarihî bir olayı, kuruluştan, yavanlıktan kurtarıp, devleti, sadrazamı, vezirleri ve İran'a giden Türk elçisini... tarihî hakikâtların dışına, çıkarmak pahasına, onlara destan kahramanlarının vasıflarını kuşandıran eserini tamamlıyor. Devletin en kudretli çağında, İran'a gidebilecek bir elçi bulmakta elbette ki zorluk çekilemezdi. Cesur, bilgili arif... İnsanların bol bulunduğu bir zamanda Ömer Seyfeddin'in Muhsin Çelebi'yi seçmesinin sebebi, hikâyesini destânî unsurlarla zenginleştirmek ve halka sevdirmektir. Bu unsurlardan sıyrıldığı zaman, bu hikâye, alelade bir diplomasi olayı olmaktan, ileri gidemezdi.

FERMAN hikâyesindeki TOSUN BEY de bir Oğuz be-yi, gözü pek bir Alperen örneğidir.

Cemiyetin çok çeşitli kesimlerini ele alarak hikâyeler yazmış olan Ömer Seyfeddin, Tarihî hikâyeler de yazarak ve bunlara destânî unsurlar katarak, milletin mâşerî vicdanında yankılar yapmasını bilmiştir.

Büyük hikâyeci, şair, mefkûre adamı, dil ustası olarak gitgide büyüyen Ömer Seyfeddin'e, Ulu Tanrı'dan sonsuz rahmet ve mağfiret diler, Ülkücü Türk Gençliğinin minnettarlığını sunarım.

Pembe İncili Kaftan

S adrazam, Türk pâdişahına karşı düşmanlıklar eden İran Şahı'na bir elçi gönderecektir. Ancak, öyle bir "elçi" arar ki, Türk devletinin şeref ve gururunu her şeyin üstünde tutsun. Şah'ın beklenen hareketlerine katlanmayıp en sert şekilde karşılık verebilsin. Gözünü bu-daktan sakınmasın, sırasında devleti için ölümü de göze alsın.

Ona Muhsin Çelebi adında, vakur, şerefli, açık sözlü, kırk yaşlarında bir efendi getirirler. Riyadan, dalkavukluktan nefret

ettiği için hükümet memurluğuna bile yanaşmayan Muhsin Çelebi'yi, Sadrazam çok beğenir. İşte tam şahı yıldırarak bir Türk elçisi...

Muhsin Çelebi, zengin ve vefakâr bir adamdır. Bütün malını rehine koyarak atlarını ve sefaret alayını hazırlar. Hattâ Şah'ın ömründe görmediği bir şey giymiş olmak için, o zaman bütün İstanbul halkının dillerinde dolaşan "Pembe incili kaftan"ı da sekiz bin altına bir tacirden satın alır. Mak-sat, göz kamaştırıcı debdebe ile Şah'ı küçük düşürmektir.

Konak konak ilerledikçe bu yeni elçinin debdebesi, dâratı, hele incili kaftan'ın şöhreti Anadolu'dan İran'a kadar taşıyordu. Muhsin Çelebi, bir gün Tebriz kalesine büyük bir ihtişamla girdi. Bu küçük pâyitahtın süse, gösteriye, renge meftun halkı, İstanbul elçisinin kaftanını görünce şaşır-dı. Şehir, saray ve bütün meclisler kaftanın hikâyesiyle doldu. Şah, "pembe inci"yi yalnız masallarda işitmiş, nasıl bir şey olduğunu daha görmemişti. Kendisinin bile göremediği bir şeye sahip olan bu zengin elçiye karşı nefsinde derin bir ga-rez duydu. Onu hakaretler altında ezmeğe karar verdi. Hu-zuruna kabul etmeden evvel tahtın arkasına cellâtlarını ha-zırlattı. Tahtın önündeki dibâ şilteleri, ipek seccadeleri kal-dırttı. Sağında vezirleri, solunda cenkçileri duruyor.

Muhsin Çelebi, geniş somaklı kemerli açık kapıdan girdi. Yürüdü, başı her vakitki gibi ilerde idi. Koynundan çıkardığı mektubu öptü, başına koydu sonra altın tahtın üstünde allı, yeşilli, mavili, morlu ipek yıgınlanna sirmalarla, tuğlalarla, sancaklarla bağlanmış gibi, garip bir yırtıcı kuş sükûnetiyle tünleyen Şah'a uzattı. Ayağı öpülmeyen Şah, hiddetinden sapsarı kesildi. Gözlerinin beyazları kayboldu. Nâme'yi al-dı...

Muhsin Çelebi, tahtın önünden çekilince, şöyle bir etrafa baktı, bir şey yoktu. Gülümsedi içinden: "beni mecbûren a-yakta hürmet vaziyetinde tutmak istiyorlar galiba" dedi. Bir

an düşündü. Bu hakarete nasıl mukabele etmeliydi. He-men sırtında "pembe incili kaftan"ı çıkardı. Tahtın önünde yere serdi. Şah İsmail, vezirler, kumandanlar aptallaşmış-lar, hayretle bakıyorlardı. Sonra bu kıymetli kaftan'ın üzeri-ne bağdaş kurdu. Dev ve ejderha resimleri nakşolunmuş o-lan sivri kubbeyi, yaldızlı kemerleri çınlatan gür sedasıyla:

- Nâmesini getirdiğim büyük Türk milletinin Pâdişahıdır... diye haykırdı. Dünya yaratıldığından beri, Türklerden kimse kul olmamıştır. Hâkim milletimizin elçisi, hiç bir ya-bancı hükümdarın karşısında divân duramaz. Çünkü dün-yada, bizden âsil millet yoktur. Çünkü...

Muhsin Çelebi, kaba Türkçe nutkunu bağırdıkça, Türk-çeyi iyi bilen Şah, kızarıyor, sararıyor, elindeki nâme, he-yecanından titriyordu. Muhsin Çelebi bağırdı çağırıdı...

Vezirler, cellatlar, savaşılar, hükümdarının bu sabrına; tahammülüne şaşıyorlardı. Hattâ bazıları mırıldanmaya bile başlamıştı. Muhsin Çelebi sözünü bitirince, müsaade filan istemeden kalktı. Kapıya doğru yürüdü.

Şah donmuş taş kesilmişti. Savaşta kırılacak olan guru-ru, bugün bir tek Türkün ateşli nazarları karşısında erimiş-ti. Muhsin Çelebi çıkarken; Şah hayretle nedimlerine:

- Şunun kaftanını veriniz, dedi.

Muhariplerden biri koştu. Tahtın önünde serili duran kaftanı topladı. Türk elçisine yetiştı: "Buyrun kaftanınızı u-nutuyorsunuz!"

Muhsin Çelebi durdu. Çıktığı kapıya doğru dönerek, Şa-hın işiteceği yüksek bir sesle:

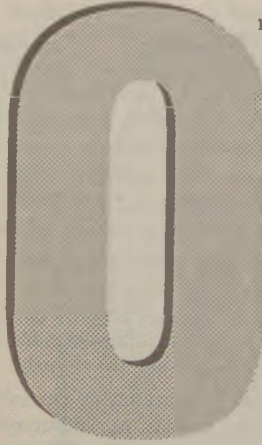
- Hayır unutmuyorum: Onu size bırakıyorum. Sarayınız-da büyük bir milletin elçisini oturtacak seccadeniz, şiltenez bile yok!.. dedi.

Geçtiği yollardan gece gündüz, dört nala döndü. Üskü-dar'a vardığı zaman Muhsin Çelebi'nin cebinde bir akçe bi-le kalmamıştı. Süslü adamlarına:

- Evlâtlarım! bindiğiniz atları, hassaları, takımları; üstü-nüzdeki elbiseleri; kuşandığınız murassa hançerleri size ba-ğışlıyorum. Bana hakkınızı helâl edin!... dedi.

Meraklı İstanbul'da hiç kimse meşhur "İncili Kaftan"ın nasıl, nerede niçin bırakıldığını öğrenemedi. Tebriz sara-yındaki macera tarihin karanlığına karıştı, sır oldu. Fakat, eski zengin Muhsin Çelebi; bu kaftan için girdiği borçları verip çiftliğini; mandırasını; iratlarını rehinden kurtarama-dı. Elçilikten yâdigar kalan atı ile murassa takımlarını satıp Kuzguncuk'ta mini mini bir bahçe aldı. Onu ekip biçti. Ço-luk çocuğunun ekmeğini çıkardı. Ölünceye kadar Üsküdar pazarında zerzevatçılık etti. Pek fakir, pek mahrum, pek acı bir hayat geçirdi. Ama yine ne kimseye boyun eğdi, ne de bütün servetini bir anda yere atmakla gösterdiği fedakârlığa dair gevezelik yaparak boşu boşuna övündü...

Yeni Lisan Makalesi'nden

Omer Seyfeddin, Yeni Lisan makalesinin, "eski Lisan" başlığı altındaki ilk kısmında; Asya'dan garbe, Anadolu'ya hicret ettiğimizi, din ve edebiyatın bize Arabî, Fârisî öğrettiğini söyler. Yazara göre, hicretin ilk asırlarında Arabî'den ve Fârisî'den lisânımıza birçok kelime girmiştir. Edebiyat, sanat ve süsleme fikri Arabî ve Fârisî kâideler de getirmiştir. Türkçe böylelikle sunî bir hal almış, fakat aslını, esâsı olan fiilleri ve sigaları da istiklâlini muhâfaza etmiştir. Bu istiklâl, Ömer Seyfeddin'e ve millî ede-

biyatçılara Türkçe'yi tekrar eski sâfiyet ve tabiiliğine ircâ etmek ümidini vermiştir.

Edebiyatımız iki devre ayrılır:

I- Şarka doğru: İran'a,

II- Garbe doğru: Fransa'ya

Eski edebiyatın son mümessili Muallim Naci'dir. Ondan sonra Akif Paşa'dan beri teşkiline başlanan Avrupa mektebi meydana çıkar.

Servet-i Fünûncular'dan Tefik Fikret ve Cenab Şehabeddin, milliyetimize, hissimize, zevkimize muhâlif, fakat güzel şiirler, Fransız tarzı şiirler vücûda getirmişlerdir. Servet-i Fünûncular'dan hiçbirisi esaslı ve mühim bir yenilik göstermiş sayılamazlar. Onlarda öyle mısralara rastlanır ki, içinde hiç Türkçe kelime yoktur. Eski nazım şekillerini değiştirip, sonnet'leri almış ve bir salon edebiyatı vücûda getirmişlerdir.

Fecr-i Aticiler de Servet-i Fünûncuları tekrâr etmişlerdir. Servet-i Fünûncular'dan tek ayrıldıkları nokta, onların en kullanılmayan kelimeleri kamuslardan bulmalarına mukâbil, Fecr-i Atî mensuplarının bunu yapmamasıdır.

Fecr-i Aticiler gençtirler, zekîdirler, vatanın ümidi onlardadır. Onlar çalışacak, okuyacak, tekâmül edeceklerdir. Bizi millî bir edebiyattan mahrum bira-

kan eski ve sunî lisânı terkedeceklerdir. Dünküleri taklîd etmekten vazgeçtikleri gün hakikî bir fecir olacak, onların sayesinde yeni bir lisanla terennüm olunan millî bir edebiyat doğacaktır.

Ömer Seyfeddin'e göre, şimdi yeni bir hayâta, bir intibak devresine giren Türkler'e tabî bir lisan, kendi lisanları lâzımdır. Millî bir edebiyat vücûda getirmek için, önce millî dil gerekir. Eski lisan hastadır. Hastalıkları bilhassa içindeki yabancı kâidelerdedir.

Artık hareket zamanı gelmiş, hattâ geçmiştir. Bize geniş, muntazam ve mazbut bir dil lâzımdır. Türkçe dünyanın en mükemmel, sâde ve tabii gramerine sâhiptir. Onun içinden ecnebi kâideleri; Arabî ve Fârisî terkipleri, edatları çıkarır ve şimdilik edebî ve fennî istilahlara dokunmazsak dilimiz, ileride bunları da Türkçeleştirmek şartıyla, millî ve mükemmel bir dil olabilir.

Yazıldığı tarihten bu yana Türk dili ve edebiyatı târihi üzerinde yapılan araştırmalar dolayısıyla birçok noktaları tenkid edilebilir durumda bulunan Yeni Lisan makalesinin bugün hâlâ doğru sayılabilecek diğer bölümleri de şunlardır:

"I. Arabî ve Fârisî kâideleriyle yapılan bütün terkipler terk olunacak. Tekrar edelim: Fevkalâde, hıfzıssıhha, darbimesel, sevkitabiî gibi klişe olmuş şeyler müstesnâ...

II. Türkçe cem edatından başka kat'iyen ecnebi cem edatları kullanılmayacak:

Ömer Seyfeddin'e

göre, şimdi yeni bir hayâta, bir intibak devresine giren Türkler'e tabî bir lisan, kendi lisanları lâzımdır. Millî bir edebiyat vücûda getirmek için, önce millî dil gerekir. Eski lisan hastadır. Hastalıkları bilhassa içindeki yabancı kâidelerdedir.

.....

Ihtimâlât, mekâtîp, memurların, hastegân yazacak yerde ihtimaller, mektepler, memurlar, hastalar yazacaklardır. Tabii kâinat, inşaat, ahlâk, Müslüman gibi klişe hâline gelmişler mestesnâ...

III. Diğer Arabî ve Fârisî edatları da atacaksınız! Eyâ, ecil, ez, men, an, ender, ba, beray, bi, na, ter, çi, çent, zi, âlâ, fi, gâh, gin, âsa, veş, ver, nâk... gibi edatlar terkolunacak; ancak tekellüme girmiş tamâmiyle Türkçeleşmiş olan, ama şâyet, şey, keşki, lâkin, nâşi, hemen, hem, henüz, yâni... gibileri kullanılacak unutmayalım ki, terkolunmasını arzu ettiğimiz bu edatlar kullanılsa bile terkip kâideleri gibi lisanın tekellümüne giren, "san'atkâr" gibi kelimeleri serbestçe söyler ve yazabiliriz.

İSİMLER ve SIFATLAR

Fârisî kelimeleri, Arapça masdarları, Türkçemizdeki mânâlarına göre isim veyâhut sıfat telâkkî edeceğiz. Fârisî ve Arabî nisbet mânâsını ve edatını haiz olan kelimelere umûmiyetle sıfat diyeceğiz. Lisânımızda yalnız Türkçe kâideleri hükmedecek, yalnız Türkçe kâideleri... Türkçe'nin mekanizmasını bozan Arabî ve Fârisî kâideleri bilme-yeceğiz. Anlamayacağız. Bu adım katî adım olacak, yeni lisanla ilmî, edebî, fennî yazılar yazacağız, hikâyeler tê'lif, şiirler tanzim edeceğiz ve eskilerden kimse, hattâ Edebiyât-ı Cedîde'nin, şimdi susan o meyvus ve müteheyyc münekkidi bile artık mütehekkimâne: "bizim lisanımızı, dünkülerin lisânını telâffuz ediyorsunuz" demeye cesâret edemeyecek. Görecekler ki bu lisan başka bir şeydir. Saftır, tabiidir. Fuzulî ve Nefî lisânının bir karikatürü, bir taklidi, bir harabesi, yâni dünkülerin lisânı değildir. Şüphesiz ihtiyar mevcûdiyetlerini muhâfaza etmek hissine mağlûp olacaklar, ölümlerini tahakkuk ettirecek henüz altında kumıldadıkları taze kabirlerinin üzerine bir nısyan âbidesi dikecek olan bu teşebbüse tenezül etmiyorlarmış gibi -hücum etmezlerse bile- düşman kalacaklardır.

Ey gençler;

Ey gençler! Ey bugün eski devirden kalma mekteplerin dar dershânelerindeki kuru sıralar üzerinde müstakbeli kazanmak için çalışan gençler, sizi bekleyen vazifeler pek ağırdır. Siz bütün dünyâca siyâsî ve içtimâî mevcûdiyeti silinmek istenilen bir milleti kurtaracaksınız. Evet bütün dünyâca... Avrupalılar'ın hilâl ve salîp nâmına yaptıkları haksızlıklarla şüphesiz biliyorsunuz... Unutmayınız ki etrafımızdaki Bulgar, Sırp, Karadağ, Yunan

Koşma

Ey Türk genci. Aç gözünü azıcık
Etrafına bir dikkat et, gördüğün
Hayal değil hakikattir, pek açık,
Pusu kurmuş herkes sana bak bugün..

Medeniyet ateş, demir eliyle
Kan taşıran, yuva yıkan seliyle
İlerliyor elektrik piliyle
Yapılır mı uçurumda bir düğün?

Artık uyan keyf zamanı değildir,
İçtiklerin bâde değil, hep zehir
Kuvvetlenip Garb'ı korkut ve sindir,
Galip gel de, sonra, Türküm de öğün..

ÖMER SEYFEDDİN

hükümetleri ihtizar dakikalarımızı beklediklerini saklamıyorlar. Rumlar'ın, Bulgarlar'ın, Sırp'ın Osmanlılık vatanındaki mektepleri meydanda... Oralarda şiddetli bir Türk düşmanlığı tâlim olunuyor ve bunu bütün dünyâ biliyor, gazeteler yazıyor. O halde korkmayınız, sizin bilmenizde bir beis yoktur. Mehmed Ali'nin çocukları bir vakit Mısır'da Türkçe'nin tekellümünü nasıl men edip Türklüğü oradan tardeyledilerse bugün Suriye'de de lisânımıza karşı buna benzer bir istiğnâ görüyor, oralarda "istiklâl Fıkrası" nâmıyla bir Arap cem'iyyeti olduğunu, hattâ cem'iyyetin reisinin Avrupa gazetelerine muhbirlik ettiğini anlıyoruz. Arnavutlar'ın bir kısmı târihteki kardeşliğimizi unutarak, millî bir lisan, millî bir edebiyât ihdâsına çalışıyorlar ve siyonizmin bile miskin irticâ emelleri bizim zararımıza müteallik gibi duruyor. Hâricî düşmanlarımızın kırmızı pençeleri, bu pençelerin zehirli tırnakları içimizde, kalbimizin üzerinde kumıldıyor. Ey gençler, bunları siz duymuyor musunuz? Yirminci asırdaki vâsi ve müt-hiş "ehl-i salîp teşkilâtı" silahsız ve

medenî hücumlarını zavallı yetim hilâle, bizim üzerimize, Osmanlı Türklüğüne tevcih ediyor. 500-600 sene evvelki mağlûbiyetlerin intikam heyecanları bugün kabarıyor ve siz ey gençler, hâlâ uyuyor musunuz?

Netice:

Uyanınız, galebe için düşmanlarımızı tanımak lâzımdır ve biliniz ki bu sırada muhârebeyi ordular yaparsa da muzafferiyetini aslâ kazanamaz. Muzafferiyet intizam ve terakkündür. İskodra'dan Bağdad'a kadar bu kı'ayı, bu Osmanlı memleketini işgâl eden Türânî âilesi, Türkler ancak kuvvetli ve ciddî bir terakkî ile hâkimiyetlerini, mevcûdiyetlerini muhâfaza edebilirler, terakkî ise ilmin, fennin, edebiyâtın hepinizin arasında intişârına vâbestedir ve bunları neşr için evvelâ lâzım olan millî ve umûmî bir lisanıdır. Millî ve tabii bir lisan olmazsa ilim, fen, edebiyât gene bugünkü gibi bir muammâ hâlinde kalacaktır. Asnımız terakkî asrı, mücadele ve rekâbet asrıdır."

Bir Çocuk Nasıl Türk Milliyetperveri Olur?

B

ir: Konuştuğu Türkçeyi sever, konuştuğu lisanı yazar ve bu güzel İstanbul Türkçesini herkese öğretmeğe çalışır.

2- Dini gibi milliyetini de sever ve mukaddes bilir. Türklüğün aleyhinde bulunanlara karşı müdafaa eder. Milliyetine lâkırdı söyletmez. Türklüğün dünyadaki milletlerin hepsinden daha necip ve cesur olduğunu hatırdan çıkarmaz. Hangi milletten olursa olsun Türkçe öğrenip Türk milliyetine karışan muhacirlere tıpkı eski kan kardeşi imiş gibi muamele eder.

3- Her fırsatta Türklüğü metheder, Türklüğe kıymet verir. Her fırsatta Türk tarihini, Türk cihangirlerini, Türk âlimlerini anar.

4- En büyük cihangirler Türklerden çıktığı gibi İbni Sina ve Uluğ Bey gibi en büyük âlimlerin de Türk milletinden geldiğine iman eder.

5- Her şeyden evvel Türk tarihine vukuf peyda eder. Türklüğe dair yazılan edebî ve fenni şeyleri diğer mütalâalara tercih eder.

6- Askerlik, tüccarlık, sanat-kârlık, memurluk, hâsılı hangi meslek için hazırlanırsa hazırlansın en başlıca emeli Türklü-

ğe, Türk mefkûresine hizmet etmek olur.

7- Şahsî hayatının fâni, fakat milliyetinin, Türklüğünün ebedî olduğunu aklından çıkarmaz. Herkes mezara girecek ve ölecektir. Tarihe giren kahramanlar ölmezler. Milletlerinin kalbinde yaşarlar. Milliyetperver olmak isteyen her çocuk nasıl olursa olsun iyi bir namla Türk tarihine girmeğe çalışır. Dünyada tarihe girip şanlı bir hâtıra bırakmak kadar âli ve gıpta olunacak bir şey yoktur. Ruhunda büyüklük ve yükseklik meyli olan çocuk mutlaka Türk milliyetperveri olur. Her yerde, her vakit ve her işde birinci olmağa çabalar. Yorulmaz. Bıkılmaz, üşenmez. Vücudunu izcilikle ve idmanla fikrini bilgi ile frenler, ruhunu millî mefkûre ile kuvvetlendirir. Bilgisiz bir kuvvet ve cahil kafa altında sağlam bir vücut hiçbir işe yarayacağı gibi mefkûresiz bir ilim, mefkûresiz bir âlim de hiçbir işe yaramadık-tan başka Türklük cemaatine tarif olunmaz zararları dokunur.

“Ey Türk çocukları! Siz hem kuvvet, hem bilgi, hem de mefkûre sahibi olunuz. Büyük muvaffakiyetleriniz namınızı tarihe geçirecek ve sizi bu fâni hayatın fevkindeki o ebedî ve ölümsüz hayata nâil edecektir.”

“Ben herşeyi annemden öğrendim. Annem beni millî bir vecd içinde büyüttü. Şiirimde duyduğunuz lirizmin menbaı, ondan aldığım millî terbiyenin heyecanıdır. Şiirlerimi, hikâyelerimi, trajedilerimi ewelâ masal halinde ondan işittim. Onun halktan olan ruhu bana halk sevgisini, halk aşkını nefhetti. (*) Bundan dolayıdır ki, kafiyelerim halkın tabirleri, musikim halkın dilindeki ahenktir...”

(*) Nefh: Üfleme, güzel ve hoş koku yayılması.

ÖMER SEYFEDDİN

Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması'nın Sonuçları Hakkında Zabıttır

Türk Edebiyatı dergimizin ve Türk Edebiyatı Vakfı'mızın Kasım 1994'te neşren ilân ettiği "Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması"nın sonuçları 15 Şubat 1995'te Türk Edebiyatı Vakfı ve Gönen Belediyesi Ortak Seçiciler Kurulu'nun takdirleriyle belirlenmiştir.

"Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması"na 217 hikâye katılmıştır. Hikâyelerin incelenmesi iki safhada olmuştur. On uzmandan ibaret olan ön seçiler 217 hikâyenin hepsini teker teker inceleyerek ve sonra aralarında görüşerek seçtikleri 38 hikâyeyi SEÇİCİLER KURULU'na tevdi etmişlerdir. Yukarıda isimleri belirtilen 7 kişiden ibaret olan SEÇİCİLER KURULU önce, yine teker teker bu 38 hikâyeyi incelemişlerdir. İnceleme sonucu bunlardan "Faslı Hazan", "Mâzi Adam" ve "Hasnur" rumuzlarıyla yazan kişilerin birden çok hikâye gönderdikleri anlaşılmıştır. Tek rumuz altında gelen ya da farklı rumuzlu olup aynı şahsa ait bu hikâyeler ayrı ayrı hikâyeler gibi değerlendirilmiş ancak bunlardan yalnız biri (en çok puan alanı) yarışmaya dâhil edilmiştir. KURUL 15 Şubat 1995 günü Türk Edebiyatı Vakfı'nda bir araya gelerek bu 38 hikâyenin 15 tanesini karşılıklı görüşmelerle tesbit etmişlerdir.

Değerlendirilen İlk 10 hikâyeden:

- 1- "Faslı Hazan" rumuzlu "Mangal" adlı hikâye birinci, (Muhterem Yüceyılmaz)
- 2- "Akbar-Taşçaynar" rumuzlu "Karamuk" adlı hikâye ikinci, (Necdet Ekici)
- 3- "Çınar" rumuzlu "Hasanboğuldu" adlı hikâye üçüncü olmuşlardır, (Olca Y Kılıç)

Birinci-İkinci ve üçüncülük alan bu hikâyelerden başka:

- 4- "Lâ'î" rumuzlu "Sardunyalar" adlı hikâye; (Ayşen Gül)
- 5- "Gülümse" rumuzlu "Toprak Kokulu Fındık Domatesler" adlı hikâye; (Nursen Nargileci)
- 6- "Mavi Yıldız" rumuzlu "Bir Yirminci Yüzyıl Akşamıydı" adlı hikâye; (Dilâver Cebeci)
- 7- "Deniz Ediz" rumuzlu "İlk Orkinos" adlı hikâye; (Timur Erenuluğ)
- 8- "Vefâ" rumuzlu "Hâfızın Nusreti" adlı hikâye; (Hüseyin Yürük)
- 9- "Mâzi Adam" rumuzlu "Filek Kalesi" adlı hikâye; (Osman Kibar)
- 10- "Kardelen" rumuzlu "Hüznü Tarif Edemem" adlı (Asuman Şenel) hikâyeler (7 Hikâye) özendirme (mansiyon) ödülüne lâyık görülmüşlerdir. Birden ona kadar derece alan bu hikâyelerden başka:

"Kafkasyalı" rumuzlu "Yılbaşı Şarkısı", (Hulusi Üstün)

"Zeybek" rumuzlu "Ninemin Türküleri", (Metin Savaş)

"Hasat-94" rumuzlu "Kar Üstünde Kan Damlası", (Oysan Hasan Bildirki)

"Satılmışoğlu" rumuzlu "Bir Sütbeyaz Güvercindi", (Ramazan Atılğan)

"Hasnur" rumuzlu "Yeşil Umut Küllüce", (Nursel Saygıner)

adlı beş hikâye de Jürinin ısrarlı teklifleriyle Seçiciler Özel Ödülü ile mükâfatlandırılmıştır.

Evvelce 1., 2. ve 3.'den sonra sadece üç özendirme (mansiyon) verilmesi ilân edilmiş iken SEÇİCİLER KURULU hikâyelerden çoğunun son derece güzel ve seviyeli olduklarını göz önüne alarak özendirme sayısını yediye çıkarmıştır. Ayrıca beş güzel hikâyeye "SEÇİCİLER ÖDÜLÜ" verilmesini kararlaştırmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Beşir AYVAZOĞLU
Gazeteci-Yazar

Sevinç ÇOKUM
Gazeteci-Yazar

Prof. Dr. Birol EMİL
M. Ü. Öğretim Üyesi

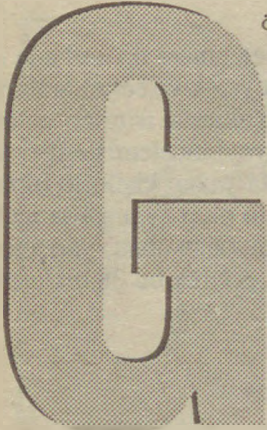
Prof. Dr. Hüsrev HATEMİ
İ. Ü. Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Emin IŞIK
M. Ü. Öğretim Üyesi

Ahmet KABAKLI
Türk Edebiyatı Vakfı Başkanı

Hayati KÖSE
Gönen Belediye Başkanı

Bir Yarışma ve Gökkuşağından Hikâyeler

özen Belediyesi'nin bu yıl aynı bir özen göstererek Türk Edebiyatı Vakfıyla birlikte düzenlediği Ömer Seyfeddin Hikâye Yarışması edebiyatımızın şimdiden kazandığı yeni isimlerin bereketiyle sonuçlandı. Bu sonuç iki bakımdan sevindirici. Birincisi yarışmaya Anadolu'nun değişik illerinden çok sayıda hikâye yazarının katılması ki, 1990 öncesinin kısır ortamına kıyasla bu bir patlama sayılabilir. İkincisi yarışmacıların çoğunun genç ve yepyeni isimler olmaları...

Tabii bunlara eserlerin birçoğunun Türk Edebiyatı Dergisi'nde yayınlanabilecek değerde bulunması da eklenmeli. Kimilerinde tesbit ettiğimiz tefekküre yatkınlık, iç dünya, dil zenginliği, anlatım kıvraklığı küçümsemeyecek ölçüdeydi. Onun için hikâye sonuçlarını geçmiş on onbeş yıla nisbetle bir patlayış olarak görüyorum.

Değerlendirmelerde hikâyelerin bu yönleri aranırken ayrıca Ömer Seyfeddin'in dünyasını hatırlatacak; mesalâ yazanın tarih konulu, sosyal muhtevalı örneklerinden, hatıra çeşnisinde veya manevî zenginliklerle, menkıbe, destan gibi kaynaklarla beslenmiş olanlardan bir hava veya renk taşıyıp taşımadığı da dikkate alındı. Fakat asıl hedef elbette seçtiği konuyu en iyi anlatanı idi. Yani iyi yazılmış bir hikâye.

Tabii başarıda "iyi başlamak" da sonucu olumlu bir şekilde etkilemektedir. Başlangıçtaki gereksiz teferruat ve konuya can simidi ararcasına kolayca geçememiş, bazı yarışmacıların ikinci üçüncü sayfalardan sonra açılan ve ustalık gösteren kalemlerini gölgelendirmede değil. Zaten yazma sanatının can damarı iyi başlayabilmektir. Bu, yazanın sanatını ne derece benimsediğinin, yazmaya ne derece yatkın olduğunun bir göstergesidir.

Yarışmaya katılan 217 hikâye incelenip değerlendirildiğinde otuz sekiz hikâye finale kaldı. Seçici Kurul bunların içerisinde birinciliğe, ikinciliğe üçüncülüğe layık olanları tesbit ettikten sonra özendirme (mansiyon) ve özel jüri armağanlarına layık on iki hikâyeyi de derecelendirdi. Böylece teşvik armağanlarının çoğaltılmasıyla, aralarında birkaç puan farkı olan hikâyeler de ödüllendirilmiş oldu.

Hikâyelerin birçoğu, hatıra çeşnisinde ve daha çok yazarının çocukluk günlerinin hatırlanması, köy veya

şehir gelenek ve görenekleriyle bezeli çevresinin anlatılması şeklindeydi. Buna göre bizde hikâyenin çocukluk günleri özleminden henüz sıyrılmadığı düşünülse bile Ömer Seyfeddin'in hatıra neviinden örnekleri hesaba katılırsa yazarların o sebeple de hatıra hikâyeyi seçmiş oldukları söylenebilir. Yine de bundan sonraki yarışmalarda yazarların hatıra çerçevesinde kalmayıp, yeni, farklı, konular ve zenginlikler getirmeleri beklenir.

Bir kısım hikâyede hâlâ bitişik "ki" ve "de da" larla ayrı "ki" ve "de-da" ların doğru yazılmayışı okullarımızda Türkçe öğreniminin ne kadar yetersiz yapıldığının bir işaretiydi.

Anadolu'nun çoğu öğretmen veya öğrenci olan bu çalışkan, gayretli çocukları kimi zaman köy hayatının acımasız sert çehresini, kimi zaman kültür zenginliklerini dile getirmişler... Birçoğunda hüznün hakim. Niye böyle diye düşünmek lâzım. Edebi türlerin pembe bir dünya sunmasa da şu kanlı ve karanlık çağda yine de biraz ışık sunması gerektiğine inanıyorum.

Yarışmaya *Faslı Hazan* rumuzuyla katılan *Muhterem Yüce Yılmaz*'ın *Mangal* isimli hikâyesi yüksek puanlar alarak oy birliğiyle birinci seçildi. Muhterem Yüceyılmaz bu hikâyede İstanbul hayatının parçası olan, dostları, yoksulları sohbetleri insan sıcaklıklarını çevresinde bir araya getiren Mangal'ı anlatıyor. Eski kültürümüzün son unsurlarından mangalın yanbaşı beliren İstanbul kadınları (Müveddet Teyze, Kaniye Teyze, Makbule Yenge) halk bilgeliliğinin temsilcileri olarak hayal İstanbul'la bizi maziye götürüyorlar. Yüceyılmaz, hem ışıklı hem puslu bir dünyanın hayal enginliği, daha çok kadın dünyasının renkleri ve ayrıntılı güzellikleriyle anlatımını kuruyor. Mangal çevresinde gelişen o dünyada yazar koca bir imparatorluğun şimdi kopmuş, fakat kültürümüze sinmiş parçalarını bu çağın içerisinde bir özleme dönüştürüyor. Muhterem Yüceyılmaz samimi inandırıcı, zaman zaman şiirleşen anlatımıyla hikâyenin bir duygu kesafeti, bir birikim ve dili iyi kullanmayla yazılabildiğinin farkında... Başansı da bundan ileri geliyor.

İkinci gelen eser, yarışmaya *Akbar-Taşçaynar* rumuzuyla katılan *Necdet Ekici'nin Karamuk* isimli hikâyesi. Ekici aslında insanı anlatmaktan daha zor olan bir yolu tercih ederek *Karamuk* isimli köpeği konu seçmiş ve tek bir hikâyeyle bu imtihanı denemeye karar vermiş. Hayvanların anlatıldığı birçok hikâye biliriz. Fakat içerinde unutulmazları vardır. *Aytmatov*'unkiler böyledir. Yazar Ekici *Cengiz Aytmatov'u* hatırlatmak için rumuzunu *Akbar-Taşçaynar* olarak seçmiş. Ekici'nin son derece kıvrak kalemi "olay hikâyesi"ni çev-

relemekle kalmıyor, insan psikolojisinin ve hayvan dünyasının derinliklerine ulaşıyor. Gerek sahibinin öfke ve sevgisinin, gerek köpeğin sadakatının ve küskünlüğünün inandırıcı motiflerle anlatılması okuyucuyu yazanın dünyasına çekiyor. Ekici'yi başarılı kılan gözlem gücü ve dile olan hakimiyeti.

Hasanboğuldu, yarışmaya *Çınar* rumuzuyla katılan *Olca Kılıç'a* ait. Hasan Boğuldu Edremit Körfesine döken Kızılköprü çayı yakınında bir yer adı. Efsanesinden dolayı bu adı almış. Olca Kılıç üçüncü gelen hikâyesini İslâmî motiflerle öreker ve yer yer destansı bir üslûpla kurmuş. Yazar belki de yakın geleceğin bu türden bir romancısı olarak alkışlanacaktır. Hikâyenin kahramanı ümitsiz bir sevda için Ferhad'i veya Mecnun'u Hasan bir çeşit veli tipini sergilemekte. Hikâyeci zaman zaman Dede Korkutvari diliyle dikkati çekiyor. Eser kurgusu ve dengeli bütünlüğüyle klâsik hikâye ölçülerini içersinde edebiyatımıza yeni bir yazar kazandırıyor.

Lâl rumuzlu *Ayşen Gül*'ün *Sardunyalar* 'ı yarışmanın en beğenilen hikâyeleri arasında yer alıyor. *Sardunyalar* aynı zamanda bize bir Ege hikâyesi kazandırıyor. Batı Anadolumuz bana hikâyede garip kalmış; fazla anlatılmamış bir bölge gibidir... Romanda anlatılmış olsa da hikâyedeki eksikliğini hissettirir daima. Bu bakımdan *Sardunyalar* değişik bir mekân içerisinde İslâmî seçmiş *Madam*'in (Ester) o güzelim sokaklarda yaşlanıp gidişle buna tanık olan anlatıcının ikili dünyasını sergiler. Hikâyede geçmişin çirkin kentleşmenin ardında bir masal gibi hatırlanması övgüye değer. Yazar'ın çocukluğundan bugüne getirdiği ve ayrıntılarla süslediği çocuksu dünyanın verilmesi de öyle. İlk sayfada birkaç tutuk cümleden sonra açılan yazarın bizi dolaştırdığı sokaklarda Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun "üzümcü"sünün havasını sezmek mümkün.

Nursen Nargileci'nin (*Gülümse rumuzlu*) *Toprak Kokulu Fındık Domatesler*'i muhteva ve anlatımıyla yarışmanın dikkat çeken hikâyelerinden. Burada ülkemizin günümüzdeki dramı olan iç göçün betonlar arasına sıkıştırdığı insanlar anlatılıyor. Toprağın yeşilinden ayrılan ve bu yüzden hastalanan annenin özemleri yaşanmışlığı hissettiren ölçüde sergileniyor. İnsanın ayrılmaz parçası olan toprağa dönüş, hikâyenin iç göç insanlarına, mesajı olarak yorumlanmalı. Bu açıdan değerlendirmeye giren hikâyeler arasında *Toprak Kokulu Fındık Domatesler* aydınlık umutlu sonuyla kendini kabul ettirir.

Usta kalem *Dilaver Cebeci* *Bir Yirminci Yüzyıl Akşamıydı* isimli hikâyesine diğer yazarlardan biraz daha farklı bir atmosfer getirmiş. Mekân çağdaş tramvaylı İstanbul gibi görünüyorsa da yazar Firuzga, Atik Ali Paşa Camileriyle çizdiği derinlikli mekânda bize zamanın ötesini sezdirir. Hikâye hem tarihi hem de dinî boyutlarıyla *Ömer Seyfeddin*'in menkıbeli, efsaneli hikâyelerinin rengini kuşanır. Haçova Savaşının gazi erenlerinden *Nargileci Rüstem Ağa* tipi, böylece hem geçmiş hem de zamanımız kucaklar. Rahat anlatımı ve sağlam kurgusuyla bir vak'a hikâyesi şeklinde görünen hikâye aslında dayandığı kültür zenginliğini de beraberinde getirir.

Timur Erenuluğ balıkçılıkla uğraşan genç bir yazar. *İlk Orkinos*, ardından da anlaşıldığı gibi bir balık tutma serüveninin hikâyesi. Ne var ki *Erenuluğ*'ün gözlem gücünü, yaşadıklarını kağıda aktarma yeteneğini ortaya koyuyor. Bir bakıma *Sait Faik* veya *Halikarnas Balıkcısı* o da. *İlk Orkinos* hikâyesi bir parça, *Hemingway*'in *İhtiyar Balıkçısı*'nı hatırlatmış olsa da yazarın son derece kıvrak kalemini gözlemiyor. Zamanla duygu ve fikir açısından daha derinlikli hikâyeler yazacağına inanıyorum. *İlk Orkinos* anlatımı ve yaşanan anları dile getirme başarısıyla hatırlanacaktır.

Hafız'ın *Nusret*'i yarışmaya katılan tarihî hikâyeler içerisinde başarılı bulunan bir hikâye. *Hüseyin Yürük*'ün yazdığı bu hikâye *Çanakkale Savaşı*'nda mayın döşeme gemisi olarak tarihe geçen "kahraman" *Nusret* mayın gemisini ve onun yiğit denizcisi *Binbaşı Hafız Nazmı*'yi anlatıyor. Hikâyenin asıl can noktası İngiliz gemilerini perişan eden mayınların *Binbaşı Nazmı* ve arkadaşları tarafından Kur'an-ı Kerim okunarak denize döşenmesidir. Millet kahramanlığının ve "iman" gücünün temel aldığı hikâyedeki "Nusret belki de *Hicret-i Nebi* sırasında gözlerine atılan toprağın hâlâ süren etkisiyle hiçbir yabancı gemi tarafından yakalanmadı." cümlesi yazarın mesajı olarak göze çarpar.

Yarışmaya *Gülüm* ve *Filek Kalesi* ile giren *Osman Kibar Bahaeddin Özkış*'nin *Sokakta* ve *Köse Kadı* romanlarının kahramanlarını kendi hikâyelerine alarak değişik bir yol tutmuş. Psikolojik ağırlıklı *Gülüm* hikâyesi çocuk gözüyle bir sokağın yaşanmışlığını ve etkilerini dile getiriyor. *Onbeş* hikâyenin arasında yer alan *Filek Kalesi* Osmanlı Döneminde bir kalenin fethedilişini çoğu kısa cümlelerle, senaryoya yakın tasvirlerle ortaya koyar. *Osman Kibar*'ın "serpilmeli sabah ışığı" gibi ifade güzelliğini eserlerinin bütününe yayması beklenir.

Hüznü Tarif Edemem, adından da anlaşılacağı üzere duygu yüklü bir hikâye *Asuman Şenel*'in yazdığı daha çok iç dünyadan bakışlarla yürüyen bu hikâye sonradan yatalak olan bir kadının sevdiği eşinin mutluluğu için ondan boşanmayı göze alışı gibi bir olay çevresinde gelişiyor. Aynı olayın ayrı ayrı kişiler tarafından yorumlanması şeklinde değişik bir anlatım sergilenmiş... Hasta kadının gözlemleri kendi içindeki çatışmalar, zıtlıklar ilgi çekici. *Asuman Şenel*'in eşya-insan münasebetleriyle, kültür motifleriyle de alışverişi olan hikâyeler yazacağını umuyorum.

Yılbaşı Şarkısı özenilmemiş adıyla ilk bakışta alâka çekmese de yazarı *Hulusi Üstün*'ün yeteneğine gölge düşürmüyor. İç konuşmalar biçiminde süren hikâyede *Çerkes* gelenekleri ve tabirleri yazarın yaşadıklarını, bildiklerini başarıyla sergilemesine yarıyor. Hikâye o kadar günümüz ki, *Abhaza Gürcü* çatışmasından *Güneydoğu*'ya, oradan *Bosna*'ya uzanan acıları yoklamakta. *Gürcülerle* savaşmağa giden *Abhaza* gönüllüsü *Bahadır*'ın *Suhum* şehrinin kurtuluşu yolunda, hâlâ oğlu *Kenan*'in ise *Güneydoğu*'da şehid oluşları arasında hikâye kahramanı tazecek hayatını ayakta tutmağa çalışır. Yazar bu iki kaybın verdiği karamsarlığı bütün insanlığı bir yerde toplayan "Allah herkese yetiyor" sözüyle silmeğe çalışır. *Hulusi Üstün*'ü dile hakim oluşu, içten anlatımı ve daha şimdiden hayatın bazı yönlerini kavramışlığı ile türünün parlak bir yıldızı olarak görüyoruz.

Metin Savaş *Ninem*in *Türküleri* 'nde halka mal olmuş türkülerimizin ninesinin hayatına yansımasını kaleme almış. Yazarın böylelikle ortaya *Bacıyan-ı Rumdan* bir örnek getirdiğini söyleyebiliriz. *Ninenin* temel aldığı iki Osmanlı büyüğü *Osman* ve *Orhan Beyler* üzerine kurduğu ocağının o kültürle yoğrulması ve bütün bunları imbibkten süze süze çocuklarına aktarması şimdi bulamadığımız gönüllü irfan taşıyıcılarına hasretimizi kabartır. Yazarın samimi anlatımıyla kucakladığı: *Ninem*in *Türküleri* çağdaş kadınımaza içten içe mesajları olan bir hikâye.

Kar üstünde Kan Damlası yıllardır hikâyeye emek veren *Oyhan Hasan Bildirki*'ye ait. Tipik bir Anadolu, kur kesimi hikâyesi olan *Kar üstünde Kan Damlası*'nın klâsik bir kurgusu var. Hikâyenin konusu çeyrek asırlık eşekleriyle karlı bir gün kasabandan şehre inmek için yola koyulan baba oğulun bir kurt sürüsüyle karşılaşmaları sonunda kurtlara yenilmeleridir. Bir olay hikâyesi olan *Kar üstünde Kan Damlası* yoksul köy insanlarının küçük dün-

ÖMER SEYFEDDİN (1884- 1920)

yalarını, hayal ve özlemlerini anlatması bakımından dikkate değer bulundu.

Bir Sütbeyaz Güvercindi, Ramazan Atılğan' in hikayesi. Yaşlı Reşit Beyin ölmüş karısına ait hatıralarıyla haşır neşir ömrünün son demlerini anlatıyor. Hikâyenin en ilgi çeken bölümü, efsaneleşen son bölümüdür. Karısının bir güvercin olarak görünmesi, fakat yaşlı adamı öte dünyaya uçuracak olan kız şahinin de onun hemen ötesinde belirmesi, hikâyeyi çarpıcı bir şekle döndürür. Ramazan Atılğan hikâyesini doğrudan doğruya bu kuş ikilisiyle başlatmış olsaydı, belki daha başarılı olacaktı.

Nursel Saygınar, Mark Twain'in, O Henry'nin hikâyelerini çağırıştıran Yeşil Umut Küllüce'siyle çevreciliği ve içten anlatımıyla puan topladı. Saf Türkçesinin çocuklara hitabetmeye yatkınlıktan mı, yoksa hikâye etme yeteneğinin özelliğinden mi kaynaklandığını şimdilik ayırtmak güç.

Yarışmanın beğenilen hikâyeleri arasında *Samir Kâzımoğlu'nun* toprak bağını temel alan, destan atmosferi içinde Azerbaycan Türkçesinin güzellikleriyle, tadyıla donatılmış *Toprak* isimli hikâyesi de bulunuyor.

Mehmet Ali Sünger'in platonik bir aşkı taze bir üslupla sergilediği *Küçük Dünya'sı*, Mahir Adıbeş'in yoksulluk ve iç göç gerçeğini duygu yönüyle de kaleme aldığı *Kara Kilit'i*, Nursel Saygınar'ın hayvan sevgisini masalsı bir dille anlattığı *Arap adlı hikâyesi*, benden yüksek puan alan ve şiirli anlatımıyla beğendiğim *Zafer Altunkozaoglu'nun Boyacı hikâyesi* ve daha bazı hikâyeleri yayınlanmağa değer nitelikte bulundu.

Ödülendirmeler, teşvikler yazarları gönüllendirmek, yeni adlar duyurmak bakımından hele hele zamanımızın özellikleri açısından önemi inkâr edilmeyecek çabalar. Kazananları kutluyorum, kaybedenlerin ise daha büyük şevkle, daha iyisini yapmağa girişeceklerine inancım var... Onları da gelecekteki başarılarının bir basamağı olan bu yarışmaya katıldıkları için alkışlıyorum.

Ömer Seyfeddin, yirminci asır başlarındaki realist Türk hikâyeciliğinin ileri sınımlarından biridir. Genç yaşında ölmüş olmasına rağmen, Edebiyatımıza hediye ettiği eserler, gerek sayı gerek değer bakımından Türk hikâyeciliğinde kuvvetli bir adım diye sıfatlandırılabilir özel bir ehemmiyete mâliktir.

Ömer Seyfeddin 1884'de Gönen'de doğdu. Babası Binbaşı Ömer Şevki bey kuvvetli bir ihtimale göre, Kafkas Türklerindedir. Annesi kaymakam Mehmed Bey'in kızı Fatma Hanımdır. Daha küçük yaşlarında en çok kağıt kalem ile oynamayı her oyundan fazla seven Küçük Ömer henüz 4 yaşında iken mektebe başlamıştır. Tanınmış hikâyeci mektep hayatını *And* isimli hikâyesinde anlatır.

Gönen'den sonra Ayancık'da tahsiline devâm eden Ömer bu mektepteki hatıralarını da *Falaka* isimli hikâyesinde canlandırmıştır.

Daha sonra annesiyle berâber İstanbul'a gelen Ömer Seyfeddin Aksaray'ın Yusuf Paşa semtindeki Mekteb-i Osmaniye'ye devam etmiş oradan da Eyüb'deki Baytar Rüşdiyesine geçmiştir. Mektebi bitirince asker çocuğu olduğu için Kuleli askeri idâdisine yazılmıştır. (1893) Bir müddet sonra da Edirne askerî idâdisine nakletmiş ve tahsilini burada tamamlamıştır.

Edebiyata pek hevesli olan Ömer burada Tanzimat ve Servet-i fûnun şiiri ile alâkalanmış ve o da birçok gençler gibi Edebiyat hayatına şiirler yazarak atılmıştır. Daha sonra İstanbul'a Mekteb-i Harbiye'ye gelmiş ve ilk manzumesini burada Mecmua-i Edebiye'de neşretmiştir.

Ömer Seyfeddin Harbiye'den piyâde mülâzım-ı sânisî rütbesiyle mezun olmuş, (1903) İzmirdeki III. Ordu redif fırkasına gönderilmiş, daha sonra Kuşadası redif taburuna nakledilmiştir. 1906 da İzmir Jandarma mektebine muallim tayin edilmiştir. İki sene sonra da Selânik III. Ordu nizâmiye taburuna gönderilmiştir. Az zaman sonra Bulgaristan hududunda muhtelif kasabalarda vazife görmüştür.

Bütün bu gezdiği yerlerde Balkan kavimlerinin milliyetçilik ve İstiklâl mücadelelerini yakından takibeden Ömer Seyfeddin'de bu hareketlere karşı millî bir reaksiyon uyanmış, hikâyelerindeki sağlam ve şuurlu milliyetçilikte bunun tesiri olmuştur.

Ömer Seyfeddin'in asıl edebî faaliyeti "Yeni lisan" isimli makalesini yazdığı 29 Mart 1327 (1911) de çıkan *Genç Kalemler* mecmuasında başlamıştır. Bu makale yazarın, hem dil ve edebiyat kültürünü, hem de milliyetçi görüşlerini meydana koyması bakımından çok mühimdir. Buradaki Türkçe anlayışı o zamandan beri Türk dili üzerinde ileri sürülen fikirlerin en doğrusudur.

Genç Kalemler Mecmua'sında Ali Cânib bilhassa Ziya Gökalp gibi kuvvetli ideal arkadaşları ile berâber çalışan Ömer bir aralık istifa ederek tekrar orduya dönmüş, Balkan savaşında bulunmuştur. Kamanova'da Sırp'lar'a Yanya'da Yunanlılara karşı savaşmış Yanya'da esir düşmüş, bir yıl kadar Yunanistan'da kalmıştır. Esâret hayatında hikâyeye yazmağa devâm etmiş ve onun bu hikâyelerini Ali Cânib *Halka Doğru, Türk Yurdu, Zekâ* mecmualarında neşretmiştir.

Balkan savaşından sonra askerlikten ayrılarak İstanbul'a gelmiş *Türk Sözü* mecmuasında baş muharir olarak çalışmış ve geniş bir neşriyat hayatına atılmıştır. Aynı yıllarda İstanbul'da *Kabataş Sultânı'sinde* ve *İstanbul Erkek Muallim Mektebi'nde* edebiyat hocalığı yapmıştır. 1913'den sonra hikâyecilikte çok velûd bir devreye girmekle berâber sâde lisan dâvâsına da ısrarla devâm etmiş, *Türk Sözü* mecmuasında kurulan *Bilgi Derneği* ismi altında toplanan genç edebiyatçıların başında bilhassa *Servet-i Fûnun'*culara karşı ciddî bir mücadeleye girişmiştir.

"İşte biz Türk dilini bu edebiyat zâlimlerinin elinden kurtarmağa çalışacağız, Halka kendi faydasına yarayacak şeyler yazacak ve memleketimizde "Okuma muhabbeti" uyandıрмаğa çalışacağız.

"Türk Sözü" uyanan âlem ve milliyete âşık, yüksek Türk gençliği ile, hâlâ uyuyan ve bir ışık bekleyen Türk halkı arasında bir kapıdır. Gençlik o kapıdan girmekle alçalmayacak bilakis halkı yâni kendî varlığını kendî milliyetini yükseltecek, kendine benzeyecektir.

Gibi biraz fazla serbest söyleyişlerle mücadelesine devâm etmiştir. Makalelerini ve hikâyelerini Baş yazarlığını yaptığı *Türk Sözü* mecmuasından başka, *Büyük Mecmua, Diken Dergisi, Vakit gazetesi, Zaman gazetesi*, gibi mecmua ve gazetelerde neşretmiştir. Bu hummalı faaliyet devresi sonunda genç yaşta amansız bir hastalığa yakalanmış 6 Mart 1920 de vefat etmiştir. Önce Kadıköy mezarlığına gömülen na'şî sonradan Zincirlikuyu mezarlığına nakledilmiştir.

Mangal

Ömer Seyfeddin
Hikâye Yarışması
BİRİNCİSİ

B

aşımı önümdeki kare bulmayaca
eğmiş altı harflik karşılığı bul-
maya çalışıyorum.- üstünde et
kızartılan piknik ocağı- Yukarı-
dan aşağıya üçüncü harf N.
Mangal bu mangal. Kolay bul-
dum ama buruldum da. Doğ-
rudan doğruya midevi bir araç
şeklinde açıklamışlar. Koca bir
haksızlık gibi geliyor bana. Bir
zamanlar odaların samimi kö-
şesiyken bizlerle içli dışlı bir
hayatı paylaşırken sonradan
sonraya mutfaklara itilen, ora-
dan da balkona sürelen, daha
sonra tamamen evdişi bıraktı-

ğımız mangal, iki yanında küpe halkalar
sarkan, sıcak, ısıtan, ısıtan sevimli man-
gal, söyle sana ne oldu? Vazgeçtim bul-
macadan. Poyraz artıkça elim gayri ih-
tiyari peteklere gidiyor. Kapıcı kazanı
tutuşturmakta neden gecikti? Isınmak i-
çin bir kenara çekilip kapıcının himmet
etmesini bekleyeceğiz, kural bu. Bir
mangalımız olsaydı kimseyi beklemez
yakuverirdik. Yakacağız diye uğraşırken
bile ısınır insan. Battaniyenin altında iyi-
ce büzülüp annemi izliyorum. Bana bak-
kıp söylüyor kendikendine: "Ağustos-
ta..." o üşümez tabii. Ömrü çoluk çocu-
ğunu ısıtmakla geçmiş, çoktan üşümeyi
unutmuş. "Anne, bizim mangal ne ol-
du?" Annem, üstüne yüzlerce mikrofön
uzatılmış gibi şaşkın, biraz ürkek: "Sat-
tık. Satıydık." diyor. Hafiften ezik.
"Nereden geldi şimdi aklına?" Sesinde
eski, kadim bir dostu rastlamanın mene-
vişleri, gözleri fener fener bakıyor bana:
"Hatırlıyorsun demek." Nasıl hatırla-
mam. Mangal'ın dibinde masal dinle-
mek, arasıra maşayla külünü karıştır-
mak, külün altından közlenmiş birkaç
patates bulmak, kestane kızartmak tadı
unutulmuş bir saray yemişidir. Çocuk
dünyasının sevincidir, zenginliğidir. Ka-
pı önlerine bırakılan külün üstünde kim
yatar? Mestanlar, tekirler içeride bizi ısı-
tır, dışarıda kedileri. Mangaldan manga-
la kürek kürek kor taşınır, küller sıcak
tutulur. *Güngörmüş, kocamış komşu*

*kadınlar gelinlik mangalını hiç sön-
dermeden kor ucuna kor ekleyip bir
ömür tamamlamış becerikli gelinle-
rin efsanesini anlatır. Sürekli ateşi
gözetmek, hazırda ateşi olmak, bir o-
cağı devamlı tütürmek hayatın gaye-
siymiş bir zamanlar. Hey gidi adsız
günler hey.*

Anneannem ve mangal sohbeti,
Müveddet Teyze ve mangal başı kah-
vesi, Kaniye Teyzeyle mangal muhab-
beti ve daha pekçok isim misafir olu-
yorlar soğuk odaya. Ama ille de anne-
annemin mangal sohbeti. Kim ne der-
se desin onlar çocukluk
neşelerimin en üst kö-
şesinde taht kurmuşlar.
Korların üstünde han-
nımhanımcık oturan
çaydanlık bir de baka-
rım kıkırdayıp gülüyor,
gıdıklanır gibi. Kapağı
bile rahat durmaz üs-
tünde. İnceden buhar
tellenir tavana doğru.
Buharla birlikte şekille-
nen nice masal kahra-
manlarını, Keloğlanı,
Battal Gaziyi, Kazıklı
Voyvodayı yeniden re-
simlerim kafamda.
Tekrar tekrar dinledi-
ğim masallar her sefe-
rinde değişik bir biçim

alır mangal başında. Pamuk Prensesle
yedi cüceler, Kibritçi Kızı almadan gel-
mezler yanımıza. Isınmaya en çok o-
nun ihtiyacı var. Pinokyo tahtadandır,
yanımıza gelmeye korkar, ama masal-
ları kapı kenarından dinlemeden de e-
demez. Anneannem sigaradan çatal-
laşmış sesiyle fırtınalar estirir, yaklaşan
süvarilerin nal seslerini çıkartır, saray
bahçelerinde Zümrüdüanka Kuşu olur,
hep birlikte aramaya gideriz. Kâh acı-
masız tekfurdur, kâh dirayetli bir sul-
tan. Tek kişilik tiyatrodur, can kadın.

Mangal olmayınca masal da olmaz
kül de. Çocuklar külü, koru tanımadan

dumanlı bir dünyaya açar gözünü. Anemin, benim çocuklarıma masal anlattığını bir defa olsun görmedim. Zaten onların masala ihtiyaçları da yok. Çalışıp didinip çocuklarıma birer masalsızlık kutusu satınalabilirdik. İki kolumuz iki yanımızda bize sunulanları muhayyilemizde canlandırmaksızın, sorgulamaksızın seyre koyulduk. Biz önce kendi masallarımızı küçümsedik. Çocukların eline doksan kanallı elektronik gözler tutuşturduk soğuk galetalar gibi. Şimdi yakışır üşümek bizlere. Annem çocuklarıma masal anlatmaz çünkü yorgun. Onları okula götürür, getirir, alışveriş yapar, yığınla hastalığı cabası. Dünyasında masala yer bırakmamışım ki. Masal denizi anneannem öyle miydi. Onun acelesi, telaşı yoktu, beş vaktini bilirdi sadece. Altındaki yerden, başındaki yastıktan emin, bir iki kap yemek yapabildiyse, ne kalıyordu geriye... Sevgi kalıyordu, sevgiler. Masal dolusu sevgileri vardı onun. İyilerin kötülere karşı yiğitçe mücadelesi, güzelin çirkine üstün gelişi, aklın zulmü altetmesi, düşüncenin zaferiydi geriye kalan. Kafalarımız şiddet filmleriyle bulanmamıştı henüz. "İki elini birbirine şaklatınca o zebellah çıka gelmez mi, bir dudağı yerde bir dudağı gökte." iri iri açılmış gözlerimizle düşünce sınırlarımızı yırtarak hayal edebildiğimiz en korkunç yaratık oydu. Sonraları yepyeni kötüler icadettik ve o kötülere öyle çok sevdi ki hemen ikincisini, üçüncüsünü yaptık. Seri halindeki kötüler yetmemeye başlayınca mahalle aralarında, orada, burada her yerde kendi kötülerimizi yetiştirdik. Onları çoğaltıkça masamız azaldı.

Annemin sorusuyla düşüncelerimden sıyrıldım. "İş dönüştü, mantomu temizleyiciden alır mısın?" "Alırım." dedim ama alamadım. Yorgunluktan bir durak önce inmek zoruma gitti. Temizleyiciye uğramadığımı görünce gücendi anacığım. Kızı gönderip mantosunu aldırtım ama o yine de hükmü kalmamış bir yargıcın yüzüyle oturdu bütün gece tek laf etmeden Kalbi kırık yatsın istemedim, hemen alelacele bir çözüm geldi aklıma. "Seni yarın nereye götüreceğim biliyor musun, kırk yıl düşünsen aklına gelmez." dedim. Meraklandı. "Makbule Yengeye." bu iki sözcükle yüzü gözü yerine geldi. İyi geceler dileyip yatağına gitti.

Makbule Yenge tabii ki sıradan birisi değil. Ailenin emektar gelini. Herkesi tanıır, mazelirini bilir, hiçbir şeyi unutmaz. Çevrede olan biten ne varsa doğrusu ondadır, olayları çarpıtmaz, çarpıtılmışları birer birer doğrultur. Ayaklı takvim gibi bir şey. Annem nasıl sevdiğini onunun adını duyunca. Birbirlerinin düşüncelerini bilirler, güzel günlerin sefasını, kara günlerin yaralarını şu ka-

dar yıl beraberce taşımışlar yüreklerinde. Anamın gönlünü alayım diye düşünürken öylesine çıktı ağızından sandıydım yengemin adı ama işin aslı farklıydı. Yengemin eski mangalı halâ durmaktaydı, biliyordum. Mangal başında eski defterleri karıştırma sevdasına tuttuğumu kendimden gizleyecek değilim, gönül almak bahane. İnsan bir şeyi çok istemeye görsün, nereden ne yapıp bir yol buluyor.

Ertesi gün cumartesi ve annemle, yengeme gitmek üzere ağır ağır Eyüp

MUHTEREM YÜCEYILMAZ

1953 yılında Kars'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da, Bakırköy Mustafa Necati İlkokulunda, Bakırköy Orta Okulu ve Bakırköy Lisesinde okuduktan sonra ailesiyle birlikte İzmit'e yerleşti. İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne devam etti. Son sınıftan ayrıldıktan sonra bir kamu kuruluşunda üç yıl genel müdür sekreterliğinde bulundu. Halen evli ve iki çocuk annesi. Edebi çalışmalarına devam etmektedir.

sırtlarına sardırmaktayız. Havada is kokusu alabildiğine genzimizi yakıyor. Ama olsun, tepeye yengelere varınca bir hasret, bir hasret gidereceğiz ki o kadar olur. Asfaltın bitiminden öteye daha bir hayli yamaç var. Gözlerimiz tepedeki betonsıvalı evde. Sisten zar zor seçilebiliyor. Eskiden ha yıkıldı ha yıkılacak gibi duran bir Hacivat eviydi. Piriç kapı tokmağından duvarda asılı radyo rafına varıncaya kadar herşeyini severdim. Eminim, evin kızı Yasemin bile benimkine eşdeğer bir sevgi beslemedi nakışlı radyo örtüsüne... Özlenir mi, özledim işte. Makbule Yenge evini

hepimizden çok severdi. Rahmetli E-niştenin ölümünden sonra evi müteahhitlere kaptırmamak için çok gayret sarfetmiş, sonuçta kızına da oğluna da yenik düşmüştü. Kale içinden fethedilmişti. En büyük kozları evin bel veren ahşap kısmıydı. Yenge evini ağlaya ağlaya betonculara terketmişti. Yerine kondurulan suratsız binada, kızıyla damadıyla yeni bir düzene alışmasını öğrendi yeni yeni hastalıklar pahasına. Değişmeyi bir vakit gurur meselesi yaptı yengemiz, şeker yengemiz. Birazdan kapısını çalacağız. Bizi geçmiş zamanlardan içeri buyuredecek. Bizi görünce gamzeleri çukurlaşacak. Rahmete kalanları hayırla yadedecek, izini kaybettirenlerden haberler verecek. Kısacası içimizde dostluğu, bağlılığı güllerini açtıracak birazdan. Eğer sağlığı yerindeyse mangalını bir kerecek bizim için yakmasını istemeyi düşünüyoruz. Bu fikri anneme açtığımda "Bu kadar mı göresin geldi mangalı?" diyor. "Hayret." Aslında özlemli büyüttüğümüz şey yalnızca bir dostluk ortamı, o da farkında bunun. "Yavrum, mangal keyfi bizim analanımızın, kaynvalidelerimizin günündeydi, o işler bitti artık. "Evet bitti, ben de biliyorum. Ama herşeyi böyle yüzüme dümdüz söylemene ne gerek var. Kallavi kulpsuz fincanları, kahve sepetleri, üzerinin delik işi beyaz örtüleri hepsi yokların arasına karışıp gitti. Ben bu yokoluşların farkında değilmiyim. İnce zevklerimiz, damak tadımızın kayboluşunu, artık önemsiz bulduğumuz eşya ayrıntılarının aslında bizi, kendimizi oluşturduğunu ve onları birer kağıt mendil derkesinde hayatımızdan çıkarıp attığımızı farketmiyorum muym, ediyorum tabii. Makbule Yengem bütün o güzellikleri kendinde özetlemiş, pek çoğundan da bir türlü vazgeçmemiştir. Bir bakarsınız bahçenin hurmasını toplayıp getirmiş bize. Senede bir defa gelir fakat her ziyaretini hurma zamanına denk düşürür. Bu da bir inceliktir bana göre. Onun kaynvalidesiyle babannemin biraraya gelmesi başlıbaşına bir hasret kavuşmasıydı. Saygının, kadirşinaslığın iyice yumuşatılmış, kadife güzelliğinde birbirine sunulduğu karşılıklı dostluklar..

Bir kış günü babannemle yine Eyüp sırtlarına dolanmıştık. Yengenin kaynvalidesi sağdı o zamanlar. Eyüp Sultan Camii'nin karşısından yağlı halka sardırılmış, Yasemine de küçük kırmızı ibriklerden almıştık. Tepedeki ahşap eve vardığımızda, hava çok soğuktu herhalde, bizi sıcaklık bir odaya almışlardı, ufak, bakır mangalı bir odaya. Hal hatırlar faslı bitinci büyükhanım kahve sepetini istemiş, benim seyirlik oyunum başlamıştı. Küçük fincanlar, bodur şeker kavanozu, kahvelik, herşey ufak u-

faktı. Minyatür bir dünyadaydık sanki. Büyüklerle beraber evcilik oynar gibiydik. Büyükhanım ikilik cezveyi eline alırdı "Bunu ağabeyim Trablustan gönderiydi." demesi bende iki yeni noktayı belirleme sebep olmuştu. İlki nur içinde yatmak... Nasıl birşeydi nur içinde yatmak? Nur ıslak mı olurdu? Pamuk gibi bir şeymiydi, bende ilk uyanan soru işaretlerinden biri olmuştu. Diğeri de Trablus. Neresiydi bu Trablus? Okulda haritayla haşır neşir olmaya başladığımda çok aramıştım yerini, fakat bulamıyordum. Trabzon vardı, Trablus yoktu. Bu yüzden kafam bir süre karışmış, ama büyük hanımın şaşmaz bilgisinden emin, çözümünü daha sonraki yıllara bırakmıştım. Haritalar hakkında bilgi sahibi oldukça, Trablusun yerini, Trabzonun yerini bir güzel öğrendim. Büyükhanım yalan söylememişti. Biz ne idik ne idik, otuziki kız idik, ezildik büzüldük... bilmecesine dönmüştük, şimdi hayıflanmak neye yarar. Hiç olmazsa yere döküp saçıklarımızı toptasak buda birşeydir deyip büyükhanımın kahve pişirirkenki halini belgelemeyi çok isterdim. Çocukşu dikkatimin çektiği fotoğraflar kadar olamazdı hiçbir resim. Cezveyi ateş üstüne oturtmasıyla köpük bağlayıp karması arasında radyoda iki-üç türkü biterdi. Sonra fincanlara pay ede ede denkleştirir, babanneminkini iki dizi üstünde ona doğru uzatırdı. Eklem ağrılarından bir başlardı, ince tipi misali gerisi gelirdi. Böyle bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı olmazdı. Olağan ziyaretler, bir fincan kahvenin pişmesi, çok mu önemliydi bunlar bende iz bırakacak kadar. Ama bir eksikliği çağırıyor hatıralarım, kaybolmuş tanıdıkların çehrelerinin yerine aynı tadda kimleri yerleştireceğimi bilemiyorum. İki kişinin karşılıklı, eskileri anması, kaybedilmiş güzelim zamanları yakalaması, bunu bir fincan kahveyle başarması masaldır artık.

Zile bastığımda annem nefes nefesdi. Kapıyı Yasemin açtı. Şaşırdı önce. "Nereden akıl ettiniz" der gibi bakındı tuhaf tuhaf. Annem "Sılayrahim derler yavrucum, inşallah sizlerde birgün çıkar gelirsiniz." dedi. "Yengem yok mu?" Olsaydı, böyle sönük mü karşılanırdık. Çocukken de soğuktu bu kız. Hiç o annemin kızı değil sanki. "Annem bankaya gitti, maaşını almayı. Birazdan gelir." Aynı fikirdeyim, gelse iyi olur. Yasemin bakışlarında ne dün var ne yarın. Beton evde yetişmiş egzistansiyalist. Nihayet uyukudan uyanıncasına lütfediyor: "Kahve alırmıydınız?" İkramın bu denli resmisine az rastlanır doğrusu. Sen ikram edersen biz niye almayalım, değil mi ama. Maksat kibarlık olsun. Kibarlıklar bile soğmuş. Sırf, ona kahve yaptırmak i-

Ümidin Yorgun Denizlerinde

Ümidin yorgun denizlerinde
Su alan tekneler ve kırık kürek
Ecel canavarının dikenli dizlerinde
Beyhude günahların kurbanı yürek

En ince yerinden kırılmış çeşmi bülbül
Som ipek halıları obur güveler yemiş
Bahçelerde ne menekşe ne de gül
Mutluluğun ufku dar kederin yolu geniş

Hüznün ikliminde kanadı kırık kuş
Konduğu dallarda vehmin kâbusu
Pembe düzlüklerin sonu hep yokuş
Pufla yastıklarda gafflet uykusu

Aşk pervazında mutlu son arayışı
Acımasız zamanın hışmına kurban
Güz vuran gözlerin fersiz bakışı
Tahtını yitirmiş en gözde sultan

Dilek kapılarında cüce niyazkâr
Tersine akıyor hâz ırmakları
Kaderin elinde en kolay şikâr
Mazlumun ölümüne gün sayan parmakları

Billür avizelerde yılların pası
Gerçekleri haykırıyor nankör aynalar
Toprak ana canavarın en hası
Hatıraların kalbi acı sonlarla kanar

Sevda şimdi eski gönül mızrabı
Sade çıplak tenlerin şarkısı dudaklarda
Nerde artık aşkların o tatlı ıstırapı
Peri kızı Şehzade şimdi çok uzaklarda

İLHAN GEÇER

çin "zahmet olmazsa.." diyorum. "Az şekerli lütfen." Kibarlık öyle olmaz böyle olur peksimet sesli kadın. Kendi kendime alıp veriyorum içimden. Derken kahvelerimiz geliyor. Üçümüz de ilk yudumlarımızı tadıyoruz. Ortada garip bir sessizlik. Kopuk kopuk zamanların bir türlü çakışmayan boşluğu. "Havalar da nasıl soğuyuverdi.."

"Haklısınız, kış erken bastıracak." Yavan mı yavan konuşma parçacıkları. Yengem gecikeceğe benzer. Bana kalsa çoktan kalkacağım ama annem onu görmeden dönmez bunca yolu. Çaresiz, biraz daha oturacağız ve fincanlarımız o gelinceye kadar bir kat daha soğuyacaklar.

Karamuk

Ömer Seyfeddin
Hikâye Yarışması
İKİNCİSİ

Daha önce bizim çocuklar söylemişti de inanmamıştım. "Karamuk asla öyle bir şey yapmaz! Uyduruyorsunuz!" diyerek onları terslemiş, kestirip atmıştım. Bir müddet sonra aynı şeyi hanım da söyledi. Yemin billah etti. "Gözlerimle gördüm, uluk ardıç kütüğünün dibinde yumurta kabuklarını yalıyor-du!" dedi.

İçime bir kurt düştü. Önce çocukların, sonra hanımın iddiası iki kaşımın arasına ince bir elif çizgisi gibi uzandı.

- Yahu yanılmış olmayasınız? Karamuk'un bugüne kadar böyle bir vukuatı olmamıştır. O, safkan İngiliz, cins bir av köpeğidir, dedim.

Aniden arkamda patlayan yabancıyı olmadığım çatal çatal bir ses:

- İngiliz'i mingilizli dedirtirim o dert sokasica senin itine!

Baktım, annem. Eyvaah!.. Elinde yumurta kabukları söylenecek geliyor. Saydı sayıştırdı: "Daha bu sabah bizim tavukların kümesinden çıktı. Alışmış kudurmuştan beterdir! Ne yapacaksan yap bu kâfiri!" dedi, gürlüdi gitti. Doğrusu ne diyeceğimi şaşırtdım. Koca koca insanlar yalan söyleyecek değillerdi ya! İçimde şüphe, kafamda soru işaretleri... Biz, hınzır mahalle çocuklarından, kendi yumurtalarını kırıp için 'huylu tavuklardan' şüphelenirken, demek kümesteki yumurtaları bizden uğrun uğrun yiyen Karamuk'tu ha! Karım, onu yumurta kabuklarını yalarken; annem, kümeden çıkarken görmüştü. Çocukların iddiaları ise cabası... Aklım bir türlü almıyor, gönlüm inanmak istemiyordu. Belki de kabul etmek istemeyişim ona olan sevgimdi, bağlılığımı; av için özel eğitilmiş olmasından doğan inancımı. Belki de bugüne kadar böyle bir vukuatının görülmemiş olmasıydı. Bilemezsiniz, Karamuk bir başka sevgilidir yanımda.

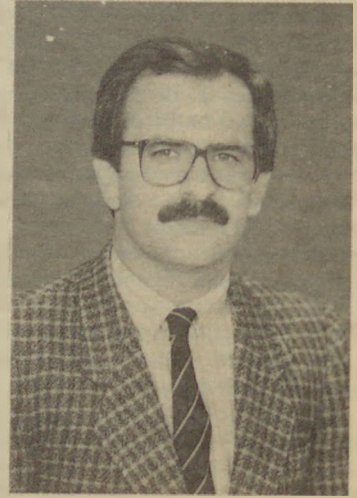
Dilimin ucuna kadar gelen, fakat o an muhatabı olmayan düğüm düğüm yuttuğum kuruluklar, sevgiler, öfkeler, hayretler... Balkondan aşağı indim. Baktım uçtaki mürdüm eriğinin gölgesinde başı öne uzattığı iki kolunun arasında 'şekerleme' yapıyor.

- Karamuk! dedim.

Hafiften kulakları oynadı. Kerata sanki ses tonumdan anladı içimden geçenleri. Güya duymadı, bakmadı benden yana. Halbuki "çakal düzeninde" olduğunu açılıp kapanan göz kapaklarından, alttan alttan beni sözüşünden, kuyruğunun ucunda canlanan titreşimlerden anlamıştım. "Suçlu olduğu nasıl da belli!" dedim içimden.

- Karamuk! dedim yeniden daha sert. Ağaç altında uyuyan kıvrımlı, yumuşak o kara lekenin sanki bütün vücuduna ceryan verildi. Kulakları dik, gözleri alev alev, mekanik olarak başını kaldırıp bana baktı. Sonra sivri-nemli kara burnunu gökyüzüne dikip yarım bir ağızla ince, keskin, uzun sesler çıkararak uludu. Birkaç kez tereddütlü tereddütlü kuru sıkı havladı. Güya: "ben buradayım ve her an tetikdeyim!" diyen salvolar gönderdiği boşluğa.

- Gel buraya! dedim, kelimeleri dışlerimin arasında ezerek. Anladı. İsteksiz kalktı. Uzun kulaklarını şapırtarak başını sağa sola silkeledi. Sağ arka ayağı ile kulak arkasını kaşdı. Sonra böğründe gezinen birkaç inatçı-yapışkan atsineğini öfkeli öfkeli "kırt kırt" dişledi. "Suçunu biliyor kâfiri!" dedim. Nasıl da zaman kazanıyor. Her zaman sesimi duyar duymaz yanıma fırlayan, akrobatik hareketler yapan, söz dinle-

mez bir çocuk gibi şımaran Karamuk, sanki avdan dönmüşçesine ağır bir devrim içindeydi. Arka ve ön ayakları üzerinde kaburgalarını saydırırcasına şöyle bir yaylandı gerindi. Koca ağzını sonuna kadar açıp, kırmızı uzun dilini göstere göstere pis pis esnedi. Burnu yerde (her zaman koşarken) bu defa kuyruğu bacaklarının arasında isteksiz sallanarak geldi yanıma. Hiçbir şey söylemeden dik dik baktım gözlerine. Mor üzüm tanesi gözlerini döndere döndere insanî bir nazarla o da bana bakıyor, sanki düşüncelerimi okumaya çalışıyordu. Yandaki sokutaşının üzerine oturdum. İki ayağımın arasına uysalca başını koydu; derin derin soludu. Mahsustan ayakbileklerimi geveliyor, pantolonumun paçalarını çektiyordu. İstiyordu ki seveyim, okşuyayım, ilgileneyim kendisiyle.

- Hızır! dedim. Hızır! Kendini affettirmeye çalışıyorsun değil mi? Pisliliğinde kemik çıktı, kalk ayağa!

Hakim karşısında yüreksiz bir sanık tavrıyla ayağa kalktı. Fakat bu defa da söylediklerimi anlamamış veya önemsememiş gibi az ötedeki bir çirişin gövdesine arka sağ ayağını kaldırarak kesik kesik işedi döndü. Okşamadım başını, omzuna masaj yapmadım. Anladı tabî. Ama o istiyordu ki hiçbir şey olmamış gibi kendisiyle ilgileneyim, seveyim. Bu defa da ayaklanmın arasına ayıp yerlerini göstere göstere sırt üstü yattı, naz yapan sesler çıkardı. Yoksa bu, bir tür özür mü dilemeydi?

- Kalk ayağa, kalk! Yağcı melun sen!...

Kalktı.

-Uzat ellerini kontrol edeceğim!

İki elini de bir öğrenci ürkekliliği içinde avuçlarıma koymasın mı? O an duygulanmadığımı, canımın kaynamadığını böylesem yalan olur! Ama yine de renk vermedim. Dikkatle baktım tırnaklarına, tırnaklarının arasına, tüylerine; ne bir yumurta bulaşığı, ne de yumurta kabuklarından bir kırıntı...

- Aç ağzını! dedim. Dur dur, yalamayı bırak da aç ağzını! Bir iz bulursam yakacağım çıranı!

Dinlemedi beni, ılık ılık yaladı elimi kolumu. Zorla açtım ağzını, maalesef orada bir delil bulamadım. Hırsla ittim dizimden aşağı. Galiba hareketlerindeki tuhaflığı, hırçınlığı o da sezmişti ki ürkek-tetikte kış üstü oturup ışı ışı kış üzümü rengi gözlerini döndere döndere bana bakıyordu. Yüzvermedim tabî. Az sonra sallanarak çekip gitti eski yerine.

Öndan sonraki günlerde de yine kümemdeki yumurtalar azalmaya, yine

NECDET EKİCİ

Kahramanmaraş iline bağlı Afşin ilçesinin Arıtış köyünde doğan Necdet Ekici ilk ve orta öğrenimini Hatay'ın Dört Yol ilçesinde tamamladı. 1979'da Samsun Eğitim Enstitüsü'nün Türkçe bölümünden mezun olan yazar halen Dört Yol ilçesinin Kara Hasan Paşa Ortaokulu'nda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve üç çocuk babası olan Ekici'nin Nihal adlı bir kızı İlbey ve Gülbey adında iki oğlu vardır. Yazarın iki hikâye kitabı: 1. "Yüreğimdeki Cemre" (1991. Kültür Bakanlığı.) Ekici'nin hikâyelerinden başka "Çağımızın Temel Çelişkisi: İdeoloji ve İnsan" adlı bir de fikir kitabı vardır. (1993)

Türk Edebiyatı, Türk Yurdu, Millî Kültür, Millî Eğitim, Töre, Yeni Birlik, Bizim Dergâh vs. dergiler ile Hergün, Zaman ve Yeni Düşünce gazetelerinde muhtelif tarihlerde hikâye, makale ve yazı dizileri yayınlanmıştır.

sağda solda yumurta kabukları görülmeye başlandı. Eğer yumurtaları yiyen Karamuk'sa demek söylediğim onca kötü sözler, kızmalar, tehditler fayda etmemişti. Kime danıştıysam 'döv' dediler. 'Sopayla dışlerine dışlerine vur, acıma!' dediler. 'Eğer dadanan Karamuk'sa mutlaka bırakır!

Başım avuçlarıminin arasında. Burnumu sıksan canım çıkacak. Karımın sitemleri, annemin hergün sıklaşan şikayetleri, sürekli kırılıp içilen yumurtalar... Ve Karamuk!... Hayır, bu böyle devam edemez!

Elime yaş bir meşe çubuğu aldım. Bilemezsiniz, bir avcı için kendi av köpeğini dövmek bir başka azaptır, bir başka zordur! Üstelik bir şüphe, bir iddia üzerine. Ya o değilse?.. Baktım kuzukulaklarının arasında yatıyor. O kadar zayıf ki!.. Bizim çocukların gözleri şimdiden iri iri olmuş, ağlamaklı nazarla bir bana, bir elimdeki sopaya bakıyorlardı. Ama ne demişler: 'Zamanında kızını dövmeyen, dizini döver!', 'Merhametten maraz doğar!' Biliyorum ki cezasız kalan her kötü davranış, yeni bir cürüm için davetiye çıkar-

maktır. Eğer bu suçu işleyen Karamuk'sa artık, o cins bir av köpeği değil, elden çıkarılması gereken zararlı bir mahluk, bir haşarattı! Veya bir püsküllü bela...

Elimde sopa, Karamuk'u yanıma çağırdım. İstiyordum ki kaçsın, gelmesin. Ortalıkta gözükmesin; kendini bulamayayım. Serinlemek için yattığı kuzukulaklarının arasından kalkıp geldi saf saf. Bu defa yanıma değil de arka ayaklanın üstüne karşıma oturdu. Bulgur bulgur kaynayan sorgulu gözleri gözlerimde. Aramızda soğuk bir sessizlik. Böyle kaç saniye geçti bilmiyorum. Kaldırıp da vuramadım sopayı. Elim varmadı bir türlü. İçimde kötü bir ikilem...?

İşte o an geldi aklıma, o an kıvılcımlandı kafamda herşey! Deneyecektim!..

Soğuk, donuk, buz gibi bir sesle, "Yumurta koyun önüne!" dedim. Bu bir çeşit imtihandı. Tecrübe edecek, eğer yerse cezasını kesin verecektim. Koydular. Hayret, yemedi! Sadece kokladı, hepsi o kadar. Yüzüme bile bakmadı. Doğrusu o an çocukların

keyfine diyecek yoktu. Aynı gün kulübesine koyduğumuz iki yumurtaya ise kaç gün geçtiği halde hiç dokunulmamıştı. Yoksa yumurtaları yiyen Karamuk değil miydi?...

Gözlerimde düğümlenen, alımda çizgileşen ifadeler şimdi yerini daha değişik şekillere bıraktı. Kafam iyice karıştı. Dedim ya kötü bir ikilemi yaşıyordum.

Fakat daha sonraki günlerde de yine kümesteki yumurtalar azalmaya, yine sağda solda yumurta kabukları görülmeye başlandı. Bir kördüğüm, bir bilmece...

İşte ne olduysa geçen perşembe günü Amik Gölüne yabancı ördek avına gittiğimiz o avda oldu. Herşey ayan beyan ortaya çıktı, işin esrarı çözüldü:

Ben, uçara sıkıyordum. Karamuk, ördeğin düştüğü yeri eliyle koymuş gibi buluyor, incitmeden, yemeden alıp yanıma getiriyordu. Her gelişinde mükâfat olarak ağzına okkâlî bir akide şekerî, haydî bir daha! Anlıyor, çocuklar gibi seviniyordu. Çantam iyice kabarmıştı. İkimizin de keyfine diyecek yoktu.

Karamuk, bu son gidişinde dönmedi. Aradan yarım saat, bir saat geçtiği halde dönmedi. Hayret, hiç böyle yapmaz, vurdüğüm ördekle dönmesi beş dakika sürmezdi!

Endişelendim. İndirdiğim ördekten hadî vazgeçtim; nereye gider, hangi cehenneme kaybolurdu bu köpek? Sazlıkların arasında, bataklıklara kadar bakmadığım, ısıklamadığım, adıyla seslenmediğim yer kalmadı. Yok! Bak-tım gökyüzü de bozuyor, kırlı bulutlar ufka doğru akıp duruyor. Canım iyice sıkılmaya başladı. İşte o an, ilerde "çakal çıkırması" gibi bir ses geldi. İri süpürge otlarından biri şiddetle sarsıldı. Fişeği namluya sürdüm. Kendimi herşeye hazırlıyordum. Tüfek yüzümde, olduğum yere çömelip bekledim. Yeniden aynı çıkırık, aynı sarsılma. İçime bir şüphe düştü. Yerimden kalktım, C harfi gibi bükülerek küçük adımlarla yaklaştım. Önce, kabağundan henüz soyulmuş kara bir yılan gibi sağa sola yalpalayan kuyruğunu gördüm. Sonra kıcını. Bu bizim Karamuk'tan başkası olamazdı. Baş, gür yeşil süpürge otunun içine gömülü, vücudunun bütün tüyleri siyah bir kirpi gibi kabarmış, birşeyler didikliyordu. Benim yaklaştığımı farketmedi bile.

-Karamuk! dedim.

Hiç beklemediği veya en son duymak istediği sestî bu. Sanki bir yaydan fırlamış gibi süpürge otunun dışına attı kendini. Alevli, vahşî gözlerinde şimşekler çakıyordu. Adeta kanı damarla-

rında buz tutmuş da öylece kalakalmıştı. Baktım ağzında ördek yoktu, gelincik yoktu, yılan yoktu; fakat dudaklarından siyim siyim, iplik iplik akan sarı sıvılar vardı. Süpürge çalısının içinde ise bir yuva ve kılınmış, akmış çil çil yumurtalar...

Önce ürperdi, sonra çözüldü. Karşısında tir tir titremeye başladı.

- Seni aşağılık, seni alçak! dedim.

Elimdeki çiftinin dipçliğini kıcına bütün gücümle indirdim. Önce tiz bir çığlık, sonra acı-keskin sesler çıkararak önümde ağır aksak yürümeye başladı. Fakat kaçmadı. Öfkemi alamadım. Yaş bir kamış geçirdim elime. Boğazındaki halkalı meşinden tuttum, sırtına sırtına çarptım. Çocuklar gibi bağır-dı, ağladı. Beli parmak parmak kabardı. Baktım elimde kalacak. O önde, ben arkada, yol boyunca söylendim durdum:

- Demek bir hırsız gibi bizim evde olmadığımız bir ânî gözeterек sürüne sürüne kümese giren, yumurtaları yiyen, ondan sonra da hiçbirşey olmamış gibi yanımıza gelip zıbaran sensin ha! Söyle alçak, seni aç mı koyduk, a-çıktamı koyduk? O pis miden için, murdar miden için değer miydi? Yahu bunu değil diğer av köpekleri, kirli varillerde kuyruklarını sallaya sallaya ek-mek artıkları arayan sokak köpekleri bile yapmaz! Bugün yumurtalara dadanan it, bakarsın yarı tavukları da, avı da yemeye başlar! O zaman senin hırsız bir tilkiden ne farkın kalır!? Boşuna dememişler 'besle kargayı oysun gözünü' diye. Bu adiliği, bu şerefsizliği sana kim öğretti? Asıl üzüldüğüm bu ağgözlülüğündür. Söyle şimdi, ben diğer avcılarının yüzüne nasıl bakarım?! Anne-me, hanıma neler söylerim? Onlara senden nasıl bahsederim? Veya başkaları bizi nasıl anlatır? Beni mahçup et-tin, herkese karşı yüzümü kara çıkardın! Senin hakkın bir kurşun ama, elim varmıyor, vicdanım elvermiyor iş-te!

Başı yerde, kuyruğu bacaklarının arasında topallayarak tin yürüdü önümde. Eve ulaştığımızda ortalıkta gö-zükmedi, aç olduğu halde kapıda bek-lememi. Doğruca kendi kulübesine gir-rip karanlık köşesine sindi hiç çıkmadı.

O gece uykum tutmadı. Atsam atılmaz, satsan satılmaz, versen verilmez, vursan vicdanın elvermez... Sonra huylu bir köpeği kim ne yapar?...

Sabahleyin erkenden uyandım. Karamuk hakkında bir karar vermem gerekiyordu. Belki de bu onun son şans olacaktı. Korkudan bir zırh gibi giyindiği kulübesinin hâlâ içindeydi. Kimse-ye birşey söylemeden mutfağa geçip

cezvede bir yumurta kaynattım. Yarı sulu, yarı pişmiş bir hâl. Suyunu sü-züp, kurmadan, soğutmadan cezveyle çıkardım dışarı. Eski acılardan biri ay-nen böyle anlatmıştı. Karamuk'u çağırdım. Karnı karnına geçmiş, sallanarak çıktı. Kedi görmüş fare ürkekliliği içinde bir elimdeki yumurtaya, bir bana bakı-yordu. 'Höd!' desem ödü düşecek. Sanki korku ve açlık gözlerinde kabuk bağlamıştı. Tünel tünel baktı. Yaklaş-tım. Şaşkındı. Bir anda başını koltuğumun arasına kıştırarak tek elimle ağzını açtım, ve sıcak yumurtayı ağzına i-tip iki elimle çenesini var gücümle kapattım. Kaynar sulu yumurta ağzında 'cark' diye patladı.

Aman Allah'ım o nasıl bir avazdı! Sanki yaramaz bir çocuğun ağzına toz biber sürmüştün gibi çığlığı göklere çıktı. Bir vaveyla ki görme gitsin! Kendini yerlere atıyor, ağzını topraklara sürüyor, tozu dumana katıyor, sürekli dönüyor, danalar gibi böğürüyordu. Kortum, ölecek zannettim. Baktım bizim çocukların gözleri iri iri hepsi balkonda. Karşı evlerin pencelerinden dahi bize bakanlar, Karamuk'un çığlığına avluya çıkanlar oldu. Kaçtı sonunda, feryat ederek kaçtı. Sesi duyulmaz oldu.

Karamuk'un o hâlini görmek bir başka dokundu bana. Zaten dün döğ-düğümde de batmıştı içime. Ruhumun ta derinliklerinden gelen vicdanî bir a-zap, gözlerimi uzaklara çevirdim; Karamuk'un sesinin tükendiği yere. Hiç konuşmadan mürdümeriğinin dibine oturup bir cigara yaktım.

Karamuk o gün ortalıkta hiç gözükmedi. Sabahleyin kulübesine baktık o-rada da yoktu. Hatta girişindeki kapsalık bile devrilmemişti. Demek gecede uğramamış, evinde yatmamıştı. Canım sıkıldı. Bostana, bağ teyeklerinin altına, ahıra, söğüt sürgünlerinin içine, dere kenarlarına kadar bakmadığımız yer kalmadı; Karamuk yoktu. Aradan azap, korku, pişmanlık dolu iki gün daha geçti, yine yoktu. Boğazların toklu, kulakları kesik iri davar köpekleri-nin boğmasından tutun da, kendini bilmez birinin çekip vurmasına kadar herşey geliyordu aklımıza. Kimbilir biri tutup bağlamış, veya zehir vermiş de olabilirdi. Belki de sıcak yumurta ağzında bir bomba gibi patladığı için kan beynine sıçramış, bir kenarda ölüp kal-mıştı.

Aramadığımız, sormadığımız yer kalmadı. Sanki yer yarılmıştı da Karamuk içine girmişti. Ne bir gören, ne bir haber... Çocuklar gizli-açık sızlanmaya, sonra da hüngür hüngür ağlamaya başladılar. Şimdi herkes, hatta kanm, annem bile beni suçluyorlardı: "Ne varmış bu kadar eziyet edecek!

Durup dururken bir kaynar yumurta i-cadı çıkarmışım!" Daha bilmem ne-ler... Sanki daha önce sokrananlar kendileri değilmiş gibi. Benim içime batmıyor muydu?

Evimizin horantasından biri gibiydi kerata. Çocuklarımla birlikte büyümüş-tü. Onların oyun arkadaşı, evimizin bekçisi, avda vefalı yoldaşım, dostum, can şenliğimdi! İçimde çocuklarımdan birinin çok fena dövüşüm de evden kovmuş, sokağa atmışım gibi bir his... Ne zalim adamdın ben böyle! Ava git-tiğimizde bir yığın kötü söz söylemiş, yaş kamışla acımadan dövüştüm. Za-vallının ne hali vardı dayak yiyecek? Her tarafı parmak parmak kabarmıştı. Ağız burnu kanamıştı. Yine de bana o-lan saygısını bozmamış, dişlerini gös-termemişti. Kuyruğunu bacaklarına kıstırmış, kulaklarını solmuş yapraklar gibi gözlerinin önüne düşürmüştü de ağlayarak evin yolunu tutmuştu. Sanki avda kusur mu etmişti? vurduğum ör-dekleri mi yemişti? Onun ki nefis değil miydi? Çalıların arasında beş altı yu-murta bulmuştu da onları yiyordu. Var-sın yesindi; o da onun ganimeti sayıl-maz mıydı? Neyi öğretmişim ki neyi istiyordum? Bir av köpeğini dövmek bir avcıya yakışır mıydı? Sonra o, dos-tum Hasan Karaca'nın hatırası değil miydi? Gitmişti işte!

Dört gün böyle geçti. Dört hüznü, dört suçlu, dört suskun, özlem ve piş-manlık dolu gün.... Çatal kapıdan her girişimde, kulübenin kapısına her baki-şimde, duvardaki çifteye her elimin de-ğişinde onu hatırlıyordum. Şimdi yeri boş boştu...

...

Bostandaki sınık fasulyelere dikeç di-kiyordum.

- Baba baba! diyerek nefes nefese geldiler çocukların ikisi iki yandan. Sanki arkanından kovalayan biri var-dı da can havliyle bana sığınıyorlardı. Gözleri çakmak çakmak. Henüz ben sormadan kendileri söylediler.

- Karamuk, Karamuk... baba! Ey-vah!..." dedim içimden. Karamuk'un ölü silüeti gözlerimin önünde. Ayakla-rımın altından kayan birşeyler.

-Karamuk'u gördük baba!

Ruhumda bir şimşeklenme:

- Ne ne... Nerede oğlum?

- Hah orada! Değirmenkaya'nın di-binde!

Yüreğim gümgür gümbür. Elimi ka-şımaya siper ederek baktım.

-Çağırdık ama arkamıza düşmedi, gelmedi baba.

- Olamaz!?

-Senden korkuyor galiba? ne olur getir onu baba!

Dudaklarımda müstehzi bir kıvrılma: "Canım, dedim. Birtanem, bilsen seni ne kadar özledik!"

Elimdeki dikeçleri, keseri bir yana attım. Baktım, gerçekten de bize elli metre kadar uzaklıkta başıki Değir-menkaya'nın dibinden başını kaldırıp eve (aslında bana) bakıyordu. Kerata benim baktığını görünce iyice pusuyor, hiç yekinmiyordu. Öbür tarafa dönme-ye göreyim, tıpkı bir saklambaç oynar gibi pismaya nazır yeniden başı hava-da. Demek o da bizi özlemiş, evine, yuvasına dönmek istemişti! Hayret, annem bile kapıda! Kısık gözlerinde yakutlaşan bir parlaklık, dudaklarında yapışıp kalan bir tebessüm, oraya ba-kıyordu.

Karamuk'un yanına vardım. Çenesi öne uzattığı iki kolunun üzerinde çak-tırmadan gözücuyla beni süzüyor, öy-lece yatıyordu. Başucuna çömeldim. Sesimde tatlı bir ahenk: "Karamuk.." dedim. Sanki beni duymadı, veya duy-du da alırdımadı. Hiç istifini bile boz-madı. Anlıyordum onu. Başını okşa-dım. Kerata dönüp bakmadı bile. An-laşılan bana çok kötü küsmüştü, naz yapıyordu. Eskiden olsa böyle bi ya-pardı ya? yeniden: "Karamuk..." de-dim. Yine ses yok. Gözleri çapaklan-mış, kara yılan parlağı tüyü tiftiklen-miş, kamı karnına geçmişti. Dudakla-rında kabaran sivilcelere bakılırsa şüp-hesiz dili, ağız dahada kötüydü. İçime battı. "Yavrum!" dedim. "noldu sana böyle?" Gönlüne koymadım, kucağı-ma aldım. Bana kırgınlığını belli eder-

cesine inmek istediye de bırakmadım. Karamuk kucağımda eve doğru yürü-dük. Hepimizde bir tatlı telaş...

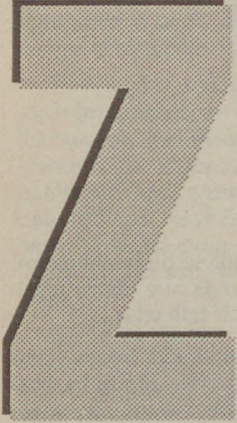
Hanım, yaltaşına süt koydu. İçine yufka ekmek doğradık. Dönüp bakma-dı bile. Halbuki çok severdi. Bakmadı işte. Tekrar sevdim, okşadım, omuzla-rına masaj yaptım, iltifatlar ettim, yok! "Karamuk!" dedi oğlum: "Hepimiz se-ni çok özledik. Sen döndün ya önemli olan odur. Biz herşeyi unuttuk sende unut ne olur!..." İlk defa kuyruğunun ucu ritmik olarak oynamaya başladı. Bu ilk sıcak sinyaldi. Biliyorum açtı, fakat yine da kapis yapıyor içmiyordu sütünü. İçeri girmiştim, perdenin aralı-ğında baktığımda bir de ne göreyim, yaltaşındakini bitirmiş, diğer tabak ise dilinin ucunda şupur şapür iştahla dönmüyor mu? Demek bütün nazı ba-naymış köpekoğlu köpeğin!

Öyleyse sıkı dur bakalım avucumda beş altı akide şekeriyile dışarı çıktım. Hiç seslenmeden ilk rüşvetini uzattım. Önce bakmadı; güya umursamadı. Bi-liyorum dayanamayacaktı. Sonra te-reddütlü ve sitemli bir avucumdaki şe-kere, bir bana baktı. Sağ elini usulca uzatıp düşürerek almak istedi. Avucu-mu kapattım. Başımı sallayarak 'Ol-maz!' dedim. Sürünerek biraz daha yaklaştı. Gözlerimin içine bakıyordu. I-lık ilik elimi yaladı. Açtım avucumu. Az sonra ağzında kütürdeyen sulu bir şa-pırtı, doğrusu keyfine diyecek yoktu. Herşeyi unutmuştu. Anlaşılan o da bizi çok özlemiş.

O günden sonra kümesteki yumur-talar hiç eksilmedi.

Hasan Boğuldu

Ömer Seyfeddin
Hikâye Yarışması
ÜÇÜNCÜSÜ

eytin dikmelikleri, çamlar, meşeler arasında, Kızılkeçili'den Beyoba'ya uzanan yolda, önlerinde odun yüklü iki eşekle, bir kadın ve oğlu yürümekteydi. Kadın:

-“Deh!” de gülüm, “deh!” de eşeğine! diye seslendi.

Oğlan, elindeki sopayı hızla önündeki eşeğe vurdu.

- Deeh! Deh! Gavurun verdiği...

Haziran ayının sıcaklığı, çekilesi sıcaklardan değildi. Sıcaklığı, biraz olsun hafifletmeye çalışan cırcırların sesleri de bu çekilmezliğin

tuzu, biberi olmaktadır. Bu sebeple yöre insanları kuşlukta ve ikinci sonrasında hareketlenirler; bu iki vaktin arasında sanki yer yanılır, yerin dibine girerlerdi. Ancak, şafakta işini halledemeyip kuşlukta eve-barka dönemeyenler, biraz aceleci, fakat bezgin bir halde yolda-yolakta göze çarparlardı.

Kadın ile oğlanın arkasından yanık yanık bir türküyükseldi:

*“Ana beni bir çömleğe var ever
Kanım akmaz kayalardan atıver
Gavur babam sabah, akşam pek döver
Gitti yârim baka baka ardına
Şu gönlümü yaka yaka ardına...”*

Türküyü duyan kadın, kulak kabartıp söyleyenin kim olduğunu anladı ve kendi kendine mırıldandı: “Vaah Hasan'im vah! Pek de yavuz oğlancıktı. “Onun mırıldasını duyan çocuk, ardına dönüp;

- Ne var ana? dedi.

- Yok oğlanım yok. Sana laf demiyorum. “Deh” de sen, “deh” de!..

Oğlan, yine eşeğine vurup, “deeh” derken, Hasan'in türküsü devam etti.

*“Ana benim Cemile'me bakıver
Gerdanına altın köstek takıver
Dolam dolam ele kına yakıver
Gitti yârim baka baka ardına
Şu gönlümü yaka yaka ardına...”*

Türküyü bitirip ışık tutturdu Hasan; uzun uzun, yanık yanık havalardan üfledi.

Hasan!.. Beyzâde Hasan! Âşık Hasan!.. Deli Hasan!.. Onun ne sıcaklığı belliydi ne soğuşu, ne gecesi belliydi ne gündüzü... Kafasına estiği gibi gezer, tozardı. Aç da, susuz da, yorgun da, bezgin de olsa gezerdi durduğu yerde duramaz, konduğu yerde konamazdı. Sanki bir ses onu çağırırdı hep; “gel Hasan! Git Hasan!”. Bir yere otursa, bu “gel-git”ler yüreğini kabartır, sinirlerini gerer, iliklerine kadar heyecan dalgacıkları oluştururdu. O, hiç kimseyle konuşmazdı; çokça üzerine varılrsa “öff!” haykırışıyla canavarlaşıverirdi.

Hasan, köye varınca doğruca evlerine gitti. Mutfağa girip, ocaklık sergenindeki bir sepetten balık avı için gerekli malzemeyi aldı. Avluya çıkıp, duvara dayalı ucunda misina ve olta bulunan kargıyı alırken, annesi Almıla Kadın evden çıkıp;

- Hasân!. Gel oğlum mutfakta karnını doyrul diye seslendi.

Hasan orahı olmayınca, Almıla Kadın hemen mutfağa girip, bir çıkıya ekmek, peynir, zeytin koydu ve oğlu avlu kapısından çıkmadan ona yetiştirdi.

-Uğurlar olsun evladım, sakın akşama gecikme! diye de tembih etti.

Hasan, eve gelirken çıktığı yokuş yolu şimdi iniş olarak inmeye başladı. Bir müddet gittikten sonra, Kızılkeçili Deresi'ne saptı. Önce Sutüven'e indi, Kargıya bağlı oltasını suya atıp, kargıyı taşların arasına güzelce yerleştirdi. Sonra yukarı yürüyüp Kocabiyet'e geldi. Çınarlar, kabakızıllar, çamlar, tesbihlikler arasındaki bu biyite misina sallayıp olta attı. Birkaç kez misinayı toplayıp tekrar saldı. Balık çıkaramayınca, misinayı sanıp oltayı taktığı mantan bir kayanın üzerine bıraktı. Çıkısını açıp biraz peynir, zeytin, ekmek yedi. Sonra, soyunup biyete girdi. Yüzerken; yem koşturan, ağzıyla yem kapan, oltaya vuran balıkların taklit etti. .. Dip daldı, kurbağaladı, köpekledi, sırt üstü dolaştı... derken su yüzünde eline bir çam kabuğu çarptı. Çam kabuğunu alıp incelemedi. Sudan çıkıp poturunun cebinden çakısını aldı ve bir kabakızıl altındaki taşa oturarak, çakıyla çam kabuğuna şekil vermeye başladı... Az sonra çam kabuğu, oyuncak bir kayık oluverdi. Hasan kalkıp tekrar suya girdi ve bu oyuncak kayığı yüzdürmeye başladı.

Kocabiyet'in kuzeydoğusundaki çalılarının arasında, elinde değneğiyle yaşlı bir adam çıkageldi. Hasan'a selam verip, onun eşyalarının bulunduğu kayanın kıyısına oturdu. Hasan, sudaki vaziyetini bozmadan, ihtiyara birkaç kez kaş altından ters ters

baktı. Belli ki, onun çıkagelmesi hiç de hoşuna gitmemişti. Nihayet, yüzdürdüğü oyuncak kayığı tutup, biyetin aşağısına fırlattı. Sudan çıkıp eşyalarının yanına geldi. İhtiyar, ona tebessümle bakıyordu, fakat bu tebessüm Hasan'ı gıcık vermekten öteye bir işe yaramıyordu. İhtiyar:

- Otursana Hasan! Biraz dertleşirdik seninle, dedi.

Hasan, orali olmadı ve elbiselerini giymeye başladı. Poturunu, dizkapaklarının altına kadar uzanan ıslak donunun üstüne giyince, ıslaklık poturuna da geçti. Bunu farkedenden ihtiyar;

- Neden, kurunmadan giyiniyorsun Hasan, hasta olursun oğlum, dedi.

Hasan, aldırış etmeyince sözüne devam etti:

- Biliyorum, için yanık senin; derdin, düşüncen büyük. Velâkin, benim de için yanık, derdim büyük. Hele bir otur da dinle beni! Beylerin ağaların ahlâksızlığı, ırz düşmanlığı had safhaya varmışken beni dinlemelisin. İnsanlar, birbirine ve himayelerindekilere manevî denkler yerine maddî denkler ararken beni dinlemelisin. Sen nasıl düşünüyorsan; ben öyle düşünüyorum, sen nasıl görüyorsan; ben de öyle görüyorum.

Hasan'ın bakışlarındaki tersleme meraka dönüştü ve öylece ihtiyarın çaprazına oturdu. İhtiyar devam etti:

- Düşünebiliyor musun Hasan? Başından geçenleri düşünebiliyor musun? Poyraz aldı, yel üfördü. Gönül sevdi, el götürdü. Sana nasıl kıydılar? Bu zulmü nasıl reva gördüler?

Hasan, dalgın bakışlarını İhtiyar'a kaldırıp "öğf" diyerek, bu sözlerden sıklığına vurguladı. İhtiyar, bir an düşündü ve tekrar söze koyuldu:

"Vakta ki; Edremit'in Beyoba'sında yiğitler yiğidi bir Hasan ile güzeller güzeli bir Cemile vardı. Hasan, oba beyinin oğluydu; varlıklıydı, güçlüydü, ona "Beyzâde Hasan" derlerdi. Cemile, fakir bir ailenin birce kızıydı; annesi, babası beylere, ağalara hizmetkârlık ederdi. Biricik kızları Cemile, körpecik ve pek de kostacık olduğu için, onu işe göndermezler, ona, buna hizmetkâr eylemezlerdi. Pek güzel, pek şirin olduğu için buna da "Kostak Cemile" derlerdi. Gel zaman, git zaman; Kostak Cemile onbeşinde, Beyzâde Hasan onyedisinde; iki fidan. Vaktin birinde, Beyobası'nda yapılan bir düğünde karşılaştılar. İlk bakış, ilk gözağrısı oldu. İlk tebessüm, can yarası oldu. Hemen-cik sevdiler birbirlerini, bakışlarını birbirlerinden alamaz oldular. Derken, âhenk yerinin bir köşesinde usul usul adımlarla yan yana geliverdiler. Hasan:

OLCAY KILIÇ

1961 Yılında Güre'de doğdum. Güre İlkokulu, Savaştepe İlköğretmen Lisesi ve Erzurum A. Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Ed. Böl.'ünde öğrenim gördüm.

Üç yıl özel dersanede, yedi yıl MEB'de olarak on yıldır öğretmenlik yaptım.

İnceleme, derleme, şiir, hikâye çalışmaları olup, devam etmektedir. "Cezmi Üzerine Bir Tahlil Denemesi" bitirme tezidir. "Deniz Üstünde Raks (1988)" başlıklı şiir kitabı yayımlandı. 1993 MEB. Şiir Kitabı 2. ödülü olan "Bizim Mahallenin Şiirimsileri" önümüzdeki aylarda basımdan çıkacaktır.

Halen İsmet Koçhan İlköğretim Okulu Sugören, Yalova-İstanbul'da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmaktadır.

- Kız! dedi. Sen, Cemile olmalısın, aha şuncacık; gözü sulu, bumu sümüksü Cemile. Kız, sen ne kostak olmuşsun böyle!

Cemile utandı. Başını önüne eğip, kıkır kıkır güldü. Sonra bütün ciddiyetini toplayıp, süzgülü bakışlarını Hasan'a kaldırdı. Kömür gözlerindeki parıltı, Hasan'ın gözlerinde odaklandı.

- He ya... dedi. Şuncağızdım; ama şimdi öyle miyim?

- Hayır!.. dedi Hasan; şimdi sen, yıldıktan çıkmış bir tay gibisin. Dünya istirdyesinin kabuğunu çatlatıp, çevresine ışık saçan bir incisin sen şimdi... Anla işte! Kocaman, yetişkin bir kız olmuşsun.

Cemile;

- Sen ne güzel söz diyorsun böyle... ben artık usul usul arkadaşlarımla yanına kayayım. Hadi Allah'a ismarladık Hasan, dedi.

Hasan;

- Allah'a emanet ol, güle güle dedi.

İkisi de usulca yerlerine döndüler.

Sonra bir gün Cemile, bahçelerindeki çiçek açmış ayvaların altında kuzu yayarken (otlatırken), öteden Hasan çıkageldi. Kızcağız, kıpkırmızı oldu, çok heyecanlandı; âdeta yüreği ağzına geldi. Fakat, geleni umursamaz göründü... Hasan;

- Hey!.. Bu kuzulann birini bana sat desem, kaç satarsın? diye ünledi.

Cemile, üslüğünü (başörtüsünü), kuyruğunu (cüppesini) düzeltip, başını kaldırmadan hafifçe Hasan'a çevirdi;

- Bazı kuzular vardır ki, onlara bahâ biçilmez. Onların tek bedeli sevgidir, diye karşılık verdi.

Hasan gelip Cemile'nin karşısına oturdu. İki genç, havadan-sudan konuşmaya başladılar... Sonunda Hasan, sözü maksada getirdi:

- Cemile! dedi; düğünden beri akımda hep sen varsın. Gâlibâ seni sevdim... Sen, çok güzelsin... farklısın, câzibelisin... Sana âşık oldum Cemile, dedi.

Cemile, başı eğik olduğu halde hiç cevap vermedi. Hasan, ona birkaç kez "Cemile!" diye ünlemek zorunda kaldı. Nihayet Cemile, başını kaldırıp kendisine bakınca;

- Beni dinlemiyor musun? diye sızlandı.

Cemile;

- Çok güzel, dedi, senin, benim adımla değişimini duymak çok hoş Hasan; ama, biz birbirimizi sevemeyiz.

- Neden?

- Nedeni var mı ! Sen beyzâdesin, ben senin dengin olamam... Ben, kimseyle oynaşlık etmem. Beni seven oğlan, beni almalı... Beni Allah'ın emriyle istemeli. Beni aldatmamalı... yoksa dayanmam...

-Olur mu kız! Seni aldatır mıyım hiç. Vallahi seni seviyorum. Seni istetirim de; ne olacak!

- Hayır! Beni istetsen bile... Annen, baban beni istemez Hasan, dedikten sonra Cemile ayağa kalktı; mahzûn baktılar. Biri, kuzulanna doğru yürürken, diğeri de kalkıp bahçeden ayrıldı.

Hasan'ın bütün iştahı kaçmış, sıhhati günden güne bozulmaktaydı. Bunu farkedene Almıla Kadın, ikidebir oğlunu sıkıştırıyor; "Neyin var oğlum? Ne oldu sana?" diyordu. Hasan, birkaç gün Cemile'yi görmedi. Onların bahçelerine gitti; kuzular ya kendi kendine yayılıyor, ya da başlarında Cemile'nin annesi bulunuyordu. Onların evlerinin önünden defalarca geçti; Cemile'nin sesine, hayâline, gölgesine bile rastlayamadı. Alt baş senin, üst baş benim; köyün içinde dolaştı durdu. Cemile'nin komşusu bir kadın durumu farkedince Almıla Kadın'a fısıldayverdi:

- Hanımın, Hasancağız'ın bizim sokaktan pek geçiveriyor. Neme lâzım, görmedim tutmadım ama, sanırım Kostak Cemile'ye dolanıyor!..

Bu ihbardan sonra Almıla Kadın, fırsat kolladı ve fırsatını yakalayıp konuyu oğluna açtı:

- Bak Hasan'im! "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz" derler. Ben, bir söz duydum; hemen üstüne varmadım. Bekledim, gözucuyla seni takip ettim, düşündüm, tarttım. Yanık Niyazi'nin Cemile ile senin aranda bir şey var. Onunla oynaslık mı edersin? Ona sevdâ mı çekersin? Bilemem... Gel, derdini söyle oğlanım, dedi.

Hasan'ın gözleri parladı, yüzünü gülcükler kapladı.

- Ben, onu seviyorum anne, diye mınıdandı.

Almıla Kadın;

- Peki oğlanım; onunla konuştun mu? Buluştun mu? Yoksa, oynaslığımı edersin? diye sorunca Hasan;

- Hayır anne, diyerek başını yana salladı, onunla bir defa... İki defa konuştum. Sonra bir daha onu göremedim. Kaç gündür onu görmeye çalışıyorum ama göremedim.

- Sakin evladım onunla oynasıp da onu aldatma, bir başkasını da aldatma! Yoksa, sana analık hakkımı helâl etmem. Baban onu katıyen istemez. O, bizim dengimiz değil. Sana daha güzel, daha iyi kızlar bakarım ben...

Hasan;

- Hayır anne! Hayır! diyerek annesinin sözüne girdi.

Bu esnada Hasan'ın büyük ağabeyi, yengesi, yengeleri eve gelince, ana-oğlun konuşması yarım kaldı ve Hasan sokağa çıktı.

Gel zaman, git zaman; Hasan, bir mum gibi erimeye başladı. Bir türlü denk getirip Cemile'yle konuşamıyor, ona tenhada rastlayıp görüşemiyordu. Ola ki, Cemile'yi tenhada yalnız başına görecekti olsa bile, Cemile onu görün-görmez kaçıp gidiyordu. Ancak insan içinde karşılaşabiliyorlardı. O zaman da Hasan'ın derin bakışları karşısında Cemile, kaçamak bakışlarla yetiniyordu. Hasan, hısımların kızlarıyla bir kaç kez buluşup, görmek için haber gönderdiyse de Cemile'den gelen cevap sadece: "Beni istetsin." oldu.

Hasan, beybabasından çok korkuyordu. Sadece Hasan değil, bütün aile efradı ondan çok korkardı. Bu sebeple Hasan'ın durumu bütün ailece gün yüzüne çıktıysa, hiç kimse sabit fikirli beye bu konuyu açamıyordu. Nihayet, oğlunun karasevdâya tutulduğunu anlayan ve günden güne marazlı bir çiçek gibi sönmüş gitmesine dayanamayan Almıla Kadın, bir akşam yemeğinden sonra beyin kahvesini getirdi ve bey kahvesini yudumlarken;

- Bey!.. dedi. Torunlarını seviyorsun değil mi?

-He ya! Kadın, deli misin sen; torunlar sevilmmez mi hiç!? Onları bir gün görmesem, gözümde tütüyorlar vallahi.

- Sevilir elbet, sevilmmez mi hiç! Düşünüyorum da; Hasancağız'ımın mürlüvvetini de görebilecek miyiz acaba? Şu ölümlü dünyada Allah'im, onun dadacıklarını da bize gösterecek mi dersin?

- Kız ne diyorsun sen! Biz kocamadık daha. Evvel Allah, daha ne torunlar göreceğiz bak a sen! Zaten Hasancağız'ı damımdan ayıracak değilim zarar.

- Bey Allah için onun dadacıkları pek sevimli, pek hoş olur gâli. Kendisi appacık, tosbacıktı. Hiç gözümün kapağından gitmiyor onun bebekliği... Ahh ah! Dünya hâli işte, kocaman adam oldu şimdiki. Onun da baş-göz edilme vakti geldi bey, bugün "he" desen, aha yarancık onun dünyalığı yanında tozar.

Bey, kahvesini bitirmişti. Fincandaki telveden de diliyle yalayıp, fincanı ileri sürdü. Keyifli keyifli gülerken, önce;

- Eline sağlık hanım, dedi.

Almıla Kadın'ın:

- Allah ziyade etsin, âfiyet olsun beyim! sözünden sonra:

- Eline sağlık da, bana kahve yapmaktan bezdin mi nedir? Eve gelin getirmeye pek hevesli görürsün, diye ilave etti.

Almıla Kadın, fincanı mutfağa götürüp döndü. Sıkılğan bir halde:

- Beyim, Allah seni başımızdan ek-sik etmesin!. Senden saklayacak değiliz ya; bizim Hasancağız, Yanık Niyazi'nin Cemile'ye dolanmış. Çektim konuştum: "Oğlanım, o senin dengin değil" dedim. Ama söz dinletemedim. dedi.

Bey, gevrek gevrek güldü.

- Bak sen! Bizim sığa eşik aşındır-mış da haberimiz yok. Elleme kadın, dolansın varsın; ne yaparsa gençliğinde yapar, ibiği düştü mü istese de yapamaz zaten.

-Aahh bey ah! Yazık değil mi elin çiçeğine?

- Ne yazığı kadın! Kostak Cemile'nin yüzünün karası, Beyzâde Hasan'ın elinin kınası olur; haberin yok mu şenin! Delikanlıdır!... Çağır bana şu kavatı!(!)

Almıla Kadın gidip, odasından Hasan'ı aldı geldi. Ana-oğul, beyin karşısında esas duruşa geçtiler. Bey, hâlâ yılmış yılmış kahhacıklar atıyordu.

- Söyle ulan! dedi. Er kişi karda yürür de izin belli eder mi hiç? Sen nasıl kavatsın ki böyle, bir körpeyi becere-mezsün, ilalemin diline düşersün, ana-cağına inme indirirsin!.. Nedir bu "Kostak Cemile, Kostak Cemile! "Bir işi ya adam gibi yaparsın, ya da hiç yüzüne gözüne buluşturamazsın! Beni de beş paralık ediyorsun rezil.

- Bey!.. dedi Almıla Kadın, yutkundu... Üstüne varma çocuğun Allah aş-kına! Beni de sözüme pişman etme. sözüme pişman etme.

- Ne pişmanlığı! Ne pişmanlığı!? Niyeti ne bu salağın? Yoksa, bayırın yos-masına tel, duvak takmamızı mı istiyor?

Beyin bu sertleşen tavır karşısında Almıla Kadın ses çıkarmadı; ki Hasan zaten süt dökmüş kedi gibiydi.

Almıla Kadın ne dediyse olmadı. A-raya, lafı dinlenir, hatırı sayılır büyükle-ri de soku, fakat beye meram anlat-mak mümkün değildi. O, oğlunun çap-kınlık yapmasına taraftardı, fakat fakir bir kızla evlenmesine kesinlikle yanaş-mıyordu. Hasan da bir türlü Cemile'den vazgeçmiyordu.

Günler, haftalar geçerken Kostak Cemile için dünürçüler gelip gitmeye başladı. İyi bir kısmet çıkınca da Yanık Niyazi kızını oraya sözledi. Bu olay, iki sevdalı gencin yüreğini kavurdu, ikisi de deliye döndüler ve sabrı, tahammül-ü taştan Cemile, haber salıp Hasan'ı bahçeye davet etti.

Buluşuklarında ikisi de çok donuk ve tutuktular. Ne konuşacaklarını kestiremiyorlar, ürkek ürkek bakınarak, of-layıp yutkunuyorlardı. Cemile:

- Bak Hasan, dedi; yere havaya bakınır durma! Bir şey söyle; söz söylemek erkeğe düşer! Bir babana söz dinlemedin, fakat gönlüne de söz geçiremedin. Söylesene; senin sözün kime geçer? Seni kim dinler? Kim kaale alır, kim umursar seni?.. Ben mi? .. Umurunda mı senin! Sen ancak kendi ağlayışını götürsün, kendi feryadını duyarsın. Konuş hadi!..

Düz yolda yolunu şaşırırlar, karlı dağdan nasıl aşsın! Gönül hengâmesinde akıl kiminle savaşsın? Kara üslüklü Yörük kızı çetin ceviz; ağız laf yapar, dili gaf yapmaz. Ne söylese haklı söyler, lafa dayaklı (ıspatlı) söyler. Hasan âciz kaldı. Düşündü, taşındı, lafı geveler gibi konuştu:

- Ne konuşalım Cemile? Seni kaç kez çağırdım gelmedin; gelseydin konuşurdum. Şimdi beni çağıransensin; konuşmak sana düşer.

- Kaçır beni Hasan! Kaçır ki, beni başkasına veremesinler. Sahipsiz bırakma beni, mecbur bırakma, başkasının koynuna atma beni Hasan! El yiğidi şahbaz olsa ne çıkar! Bir yastığa baş koyup da yatamam. Kuştüyünden döşek olsa yatağı, bozürük^(*) ile sarmaş-dolaş yatamam. Ne olur Hasan! Şu âlemde seni gördüm, seni sevdim, gönlüm bir başkasına tamah etmedi, seni tanıdı, seni bildi.

Hasan, çömeldi, elleriyle yüzünü sıvazladı ve saçlarını dağıttı. Kendi kendine konuşurcasına birkaç kez "yapamam, yapamam" dedi. Cemile ona yaklaştı;

- Ne diyorsun Hasan?. Ne olur al götür beni buradan. Beni biraz olsun sevdiysen... dedi.

Söz boğazına düğümlendi, içi kabardı, boynu büküldü. Dokunsalar ağlayacaktı, fakat acze düşmemek için diretiyordu. Hasan, başını hiç kaldırmadan konuştu:

- Hayır!.. dedi. Sen babamı tanıyorsun. Onun ne zâlim, ne gaddar olduğunu bilmiyorsun. Eğer seni kaçırırsam, beyligine ar eder ve ibret-i âlem için ikimiz de öldürtür.

Cemile, zaptedilmez bir öfkeyle;

- Şeytana lânet olsun! diye bağırdı, hızla yürüdü, gitti.

Bundan sonra Hasan'ın Cemile'ye bakacak yüzü olmadı, Cemile'nin Hasan'ı göreceğ gözünü olmadı. Yangın, i-kisini de içten kemirmeye başladı, içe kapandılar. Söyleyen dilleri söylemez, gören gözleri görmez oldu. Yeşil donlu Kazdağ'ının alçağını duman bastı. Kurt kısmı bulanık havayı sever. Kovular kov (dedikodu) üretti, anne-babalar karasevdalı çocuklarını suskunluğunu fırsat bilip, kor üstüne kül serpti... Düşün-dernek vakti geldi; Kostak Cemi-

le gelinlik giydi, alduvak takındı. Kara kazanın yağlı kara tersinden ata bindi, gelin çamı düzünde tavaf eyledi. Davullar, gırnatalar dengi dengine vururken firdöndü alay havası oynanırken, bir köşecikten Beyzâde Hasan çıkageldi, süklüm- püklüm durdu. Alay yürüdü, Kostak Cemile atın üstünde Hasan'ın yancağızından geçerken duvak aralayıp baktı, baktı, baktı... at gitti; o, başını döndürüp doya doya baktı, hem ağladı hem gitti...

Hasan'ın gönlünde ırmaklar çağladı, başında fırtınalar koptu. Cemile'nin dizgin tutan kınalı elleri, küçük, elâ gözlerinin süzgün bakışları dalga dalga görüntülenmeye devam etti...

Alıp götürdüler Cemile'yi gidiş o gidip... Ne hâl geldi ne haber. O saatten sonra da Hasan, diline kilit vurdu, hiç kimseyle konuşmaz oldu. Babasının onu konuşturmak için yapmadığı zulüm kalmadı; fakat ne yaptıysa konuşturamadı. Islak çalıp, türkü çığırın, kendi kendine konuşan Hasan, inat etti, inadından dönmedi...

Hasan'a kendi hikâyesini anlatan ihtiyar, sözün burasında;

- Susadım Hasan, boğazım kurudu susuzluktan. Aha şurada güldür çay akar, ben burada susarım; hele bir yol su içeyim, dedi.

Yerinden kalkacak oldu; Hasan, onu omuzundan bastırdı ve koşarak çaya gitti, iki avucuna su doldurup getirdi. İhtiyar, su içti; Hasan iki kez daha çaya gidip su getirdi. İhtiyar, suya kandı;

- Elhamdülillah! Ölmüşlerinin rûhuna değsin oğul, dedi.

Hasan, tekrar ihtiyarın yanına çöktü, dikkatle onun yüzüne baktı. Çalılık-tan bir kınalı kuşu uçtu ve kabakızılın dalına konup öttü. İhtiyar, bir müddet ona baktıktan sonra, onu Hasan'a da gösterdi ve şöyle dedi.

- Bak Hasan! Şu kuşçağıza bak, lâkin iyicene bak!.. Şimdi beni dinle! Derler ki; "Al duvaklı Cemile kız, doru ksrak üstünde gelin giderken, kendi kendine her şeyi bir daha düşünmüş ve sensiz yaşayamayacağına inanmış, bir başkasına yâr olmamaya and içmiş, ne bahasına olursa olsun; alıp başını kaçmaya karar vermiş. Bu esnâda kâdir Allah'a çok yalvarıp yakarmış; yâ Rabbim! Ya taş yap göçür beni, ya kuş yap uçur beni! demiş. Defalarca, defalarca bu sözü tekrarlamış. Yedi yaşından beri kıldığı namazlar, tuttuğu oruçlar, indirdiği hatimler başının gözünün sadakası olsun, yüreğindeki Allah sevgisi, Muhammed sevgisi onu alıp uçurmuş. bir kınalı kuş olmuş... "İster inan bana, ister inanma! Bu ak sakallı deriş bir söyler, pîr söyler. Vaktiyle, bey-

babana da söyledim: "Yapma! Yazıktır, günahdır bey! Bir oğula kız almak için mal-mülk, şan-şöhret ölçü edilmez. Kızçağız iffetlidir, ilim, irfan sahibidir, güzeldir, ehl-i imandır; senin oğluna denktir." Lakin, kime söylersin! Söz dinlemez, töre bilmez bir kuldur. Geldi, geçti; boş ver artık. Sakın dert etme kendine! Senin Cemile'n bir kınalı kuş oldu.

Mevlâ rahmet eyledi, kadercığı hoş oldu. Ben gideyim artık; sen de var sağlıcakla git evine. Yarının köprüsü, bugünden incedir. Allah'a tevekkül et! Namaz kıl, oruç tut, bolca Kur'an oku! Bakarsın, sana da rahmet ulaşır.

İhtiyar, bir sopayı değnek yapıp geldiği yöne yürüdü. Hasan;

- Derviş Dede! diye seslendi.

İhtiyar dönüp baktı.

- Derviş Dede, benden duanı esirgeme! Dergâhında bana da bir tas çorba ayır, erenler halkasında bana da bir çilte ayır. Benim de yüreğim ancak bir kınalı kuş kadar; bugün konar, yarın uçar. Hakkını helâl et de öyle git!

- Helâl ettim; sen de et!

- Ben de helâl ettim.

İhtiyar, çalılann arasından kayboldu. Hasan, çöktüğü yerde öylece kalakaldı.

Akşam oldu, gece oldu. Hasan'ın gelmediğini gören ailesini bir telaş aldı. Kadın-erkek; ailecek, arayıp sormaya başladılar. Erkekler, biyetlere kadar indiler, döndüler. Ne hikmetse, hiçbir iz bulamamışlardı. "Sabah ola, hay'ola!" deyip, o geceyi evde; fakat diken üstünde, uykusuz geçirdiler... Sabah oldu, yine yollara, ovalara düş-tüler. Bu kez bazı köylüler de onlarla birlikte aramaya koyuldu. Hasan'ın ağabeyinin de bulunduğu bir gurup, Suttüven'de Hasan'ın oltasına takılmış bir balık görüp kargıyı çektiler ve seslene seslene Kocabiyet'e yürüdüler. Orada da Hasan'ın misineli mantarı ile çakısını buldular. Derken, çalılann arasından iki kınalı uçtu, kabakızılın dalına konup ötüştü ve göğün uçuk mavi derinliğinde yükselip gitti.

(*) Kavut: içi kabaran, taşkınlık gösteren.

(**) Bozürük: kozca bir yılan cinsi.

Not: "Hasanboğuldu", Kazdağ'ından çıkıp Edremit Körfezi'ne dökülen Kızılkıçılı Çayı'ndaki bir mıntika ismidir. Orada, gerçekten Hasan'ın boğulup boğulmadığı bilinmemektedir. Sadece Hasan, son olarak orada görülmüş ve daha sonra ne ölüsü, ne dirisi bulunamamıştır. Ne olduğu meçhûldür. Olay muhtemelen 20. asrın başlarında veya ilk yarısında geçmiştir.

Biyografi ve Ölümsüz Örnekler

Bizi bile yabancılar yazıyor... Napoleon'un karısı Josephine'de acı aşk intikamı... İhanet biyografisi.. İstifası reddedilecek diye beklerken... Giyotin altındaki Marie Antoinette'in inanılmaz metanetini anlatan satırlar.. Kralın kuşbaşı haline gelen başı.. Kanuni'nin çadırındaki insanlık faciası.. Bizim dünyamızdan biyografi yazarı çıkmayacak mı.. Vakanüvis kafasından kendimizi kurtaramadıkça...

Edebiyat tarihinin en büyük biyografi yazarlarından Emil Ludwig'in şaheseri sayılan *Napoleon* kitabı annesinin bir cümlesi ile noktlanır.. Napoleon macerası son bulmuş ve na'şı nihayet Parise nakledilmiştir. *Artık tarihtir.* Fransızca'yı bile düzgün konuşamayan bu Korsikalı, daha otuz yaşına gelmeden Fransanın kaderine hakim olur. Bir askeri dehadir elbette. Karşısında bütün Avrupa dize gelir. Napoleon'un ihtirası ise frensiz bir araba gibidir. Sonun başlangıcı olan Rusya seferi ve *Waterloo*'daki son teslimiyet. Sürgündeki yıllar ve o hazin ölüm.

İmparatorluğunu da ilan eder. Erkek kardeşlerini İspanya'ya, Napoli'ye ve Hollanda'ya kral tayin eder. *Ve sonra zeval..* Son nefesi ile birlikte *yeller esmeğe başlar o saltanatın yerinde.*

Emil Ludwig'in Türkçeye de çevrilmiş olan şaheseri annesinin bu azametli eserin bütününe hükmeden bir cümle ile sona erer. Annesi o muhteşem oğlunun, odasına yerleştirilmiş olan mermer büstüne bakar bakar ve aynen şunları mırıldanır:

L'Empereur est de nouveau a Paris...

İmparator, işte yine Pariste...

Ne "Oğlum..".. ne de "Napoleon.." diyor. Hayalindeki zirvenin üzerinde firdönen bulutu terennüm ediyor. Korsikadaki mütevazı evin Fransaya askeri tahsile gönderilen bu ufak tefek delikanlısı, annesi için artık dünyaya hükmedebilmiş olan bir cihangirdir. *Öyle anar evladını.*

ZOR DAL...

İsminden belli *Biyografi*, hayatı anlatılmaya değer kimselerin ömür

hikâyeleridir. Aslında edebî türlerin en zorlarından birisidir. Üzerine eğileceğiniz insanı bütün *madde ve ruh anforları* ile tanıyacaksınız. Başarılarının şakşakçısı olmayacaksınız. Ama hatalarının karşısında da hakim kesilmeyeceksiniz. Tarafsız bir tarihçinin namuslu örneği gibi yazacaksınız. Zor iştir.

Hep söylemişimdir:

Bir tarih yazarının, içinde yetiştiği ve kendisini ihata eden dinî, millî ve

sosyal baskı ve hükümlerden kurtulabilmesi çetin şeydir. Kendimden bilirim. Eserlerimde meselâ *Mithat Paşa* ya da *Enver Paşa* hakkında değil hüküm vermek noktasında; ama yaşadığı olayların anlatılmasında bile nice zorlanmışım. Tarihle uğraşan kişiler, değerlendirmelerinde *kin, intikam, nefret ve ubudiyet* gibi zaafardan kurtulmak zorundadırlar. Güç olan şey de, burada düğümlemez zaten.

Şimdilerde biyografi adına yazılanlar tek kelime yüz karasıdır. İngiltere Kraliçesinin yahut Prenses Diana'nın oda hizmetçilerini anlatıp da *Best Seller* noktasına tırmanan kitaplar aslında saklı tutmaları gereken gözlemlerinin *hırsızlanmasından* başka birşey değildir. Bir başka deyimle ahlak dışı çıkarıcılıktır.

Şimdilerde biyografi

adına yazılanlar tek kelime yüz karasıdır. İngiltere Kraliçesinin yahut Prenses Diana'nın oda hizmetçilerini anlatıp da *Best Seller* noktasına tırmanan kitaplar aslında saklı tutmaları gereken gözlemlerinin *hırsızlanmasından* başka birşey değildir. Bir başka deyimle ahlak dışı çıkarıcılıktır.

.....

DEV BİYOGRAFİLER

Hitler, *Musolini*, Churchill, Stalin gibi siyaset sahnesinin hükümdarları ile, *Victor Hugo*, Byron, Goethe ve

başka edebiyatçılar hakkında yazılmış ne güzel biyografiler okumuşumdur. Konuyu âdetâ bir *anatomi masası* başındaki *teşrih* dersi gibi anlatmışlardır. Doğrusu da bu olsa gerek.

Bir ara merak sarmıştım. Napoleon'un ölümünden sonra yazılan eserlerin sayısı *seksenbin* civarında. Bu yekûnun onbeşbinden fazlası kendisinin özel hayatı hakkında. Didik didik edilmiş bir ömür analizi. Aşkları, *nefretleri*, vefa ve kindarlığı ve hattâ aşk ve seks hayatı böylesine bir dikkatle incelendikten sonra İtalyan kökenli Napoleon'u Fransızlar kendilerine âdetâ "İlah" etmişler.

Bu benimseyiş güzelliğine uzanışın bir sırrı var elbette.

Tarihe sığmayacağı sanılan bir *Dev Sima*'nın incelenmesi sonunda halk bu kişinin de kendisi gibi insan olduğunu fark ediyor. O da seviyor, kıskanıyor, kinleniyor, affediyor.. Yani tarihteki yeri ne olursa olsun o *da aalelade bir insan*. İşte o zaman benimseyip seviyor.

Milletlerin tarihi kahramanları vardır. Halka anlatılmıştır ki, hayatı boyunca insanlara *gülümseyerek bakmamıştır*.. Çünkü bu kafaya göre, asık suratlı olmak ciddi bir devlet adamının *ilk vafsidir*. Hayatı boyunca hiç korkmamıştır. Ve bir *sevda* macerası da yoktur. Bu niteliklere sahip olan insan ise bizden değildir. O zaman halk neden kendisini benimsemez? Oysa bu insanın hayatı bütün ömrünce insanlarla birlikte yaşamak, sevinmek ve hüzünlenmek *hasreti içinde* geçmiştir. Ama ne var ki, etraftaki *vak'anüvis kafalı haşarât* o insana da, millete de bu *kaynaşma fırsatı ve imkanını* vermek istememişlerdir.

TRT'ye onbeş programlık bir dizi yapmıştım. Konu "*Taşhan'dan Kadifekale*"ye ismi ile yayınlanan eserimin ekrana yansıtılması olacaktı. 1206 gün Atatürk'ün Samsuna çıkışı ile İzmir'in kurtuluşu günü arasındaki tarih ölçüsü idi. Programla ilgilenen o zamanın çok yüksek rütbeli bir Paşa'sı ile âdetâ pazarlık yapmıştım. Diyordum ki:

- Milli Mücadele gibi bir tarihî azametin, Atatürk ve Milli Mücadele hakkında altmış senedir söylenenlerin bir tekrarı isterseniz beni affedin. Yok eğer Atatürkü de Milli Mücadeleyi de onların insanî taraflarını zaafı ve kudretleri ile anlatacak bir dizi isterseniz yaparım.

Zor oldu kendisini ikna etmek ama pek karışmadılar. Mustafa Kemalî endişeleri ile, hiddetleri, hissi zaafı ve kudreti ve herkesten farklılığı ile yani kısacası *beşeri tarafları* ile hikâye et-

tim. Görüntü belgelerini de kendi arşivimden sağladım.

Ve sonuç: Program TRT'nin en beğenilen dizisi oldu. Sebebi açıktı: *Sevirci dizide kendisinden bir insanı ve elbette bizzat kendisini bulmuştu*.

"Ben iyi biyografi yazarım.." sivriliğinden uzak kalacağıma inanırsınız diye anlattım bunları. İyi bir eser verebilmekle iyi eserin nasıl olması gerektiği birbirinden çok farklı şeylerdir.

Ama bizim insanlarımız içinde biyografileri yazılacak nice kimseler vardır.. Vardır da, *vak'anüvislik salla-başlılığından* kurtularak, resmi tarihin ceberrut çemberinden kurtulabilecek kaç niyet sahibimiz mevcuttur. Onu sormak gerekir.

BEŞERİ ZAAFLAR

Oysa ciddi ama *beşeri ruh parabol*lerini de çemberleyen biyografiler ne harikulade ve unutulmaz eserlerdir.

Bir kaç tanesini anlatırsam hoş karışar mısınız?

Napolyon henüz otuzuna gelmemiş bir general. İhtilal sonrasının en güçlü insanı. Pariste kendisinden korkanlar bu ihtiras sağanağından kurtulabilmek için Napoleon'u İtalya orduları Başkomutanlığına tayin ederler. Ne var ki Napoleon Paris'in en *hoppa ve sorumsuz* kadını *Josephine* ile evlenmiş ve İtalyaya öyle gitmiştir. Genç Başkomutan kendisinden yedi yaş büyük olan *Josephine*'in *yatıp kalkıkları* ile serencamını elbette duyar. Karısını yanına çağırır, *Josephine* gelmez.. Napoleon zaten hiddeti burnunda bir adam. Küplere biner.. Nihayet karısını ikna eder ve fethettiği *Napoli Krallığı*nın başkenti Napoli'ye getirir. Yanına en sevdiği ve inandığı yaverini de verir. Paristen araba ile yola çıkarlar. *Josephine* bu arada bile, yakışıklı yüzbaşı ile yapmadığını bırakmaz. Napoleon'un herşeyden haberi vardır. Eşinin şerefine muhteşem bir balo düzenler. *Josephine* şanların şereflerin ve alkışların hedefi olur.

Ve *Josephine* bilir ki, Napoleon kendisine *adeta susamıştır*. Balo dağıldıktan sonra nedimleri genç kadını hazırlarlar. *Josephine* zaten erkekleri nasıl baştan çıkaracağını ve kocasının aylardır yaşadığı hasreti iyi teşhis etmiştir. Nihayet nedimler odadan çıkarlar. *Josephine* ipek ve atlas perdelerle kapatılmış olan yatak odasına doğru yürür. Yanında kalan son nedimesi ile alabildiğine bir şuh eda içinde elini perdeye atar ve kenara çeker.

Çeker ve olduğu yere yığılıp çöker kalır.

Yatak odasına açılan çifte kanatlı İmparatorluk kapısı o gece tuğlarla örülmüştür.

Napoleon intikamını almıştır.

Josephine yüreğine inmediyine şükretmiş midir, bilmiyorum.

İSTİFA EDEN GURUR

Prens Otto von Bismarck'ı tanırsınız. Alman birliğini kuran devlet adamı. Uzun seneler Avrupa politikasına tek başına hakim olan dev isim. Gerçekten büyük bir Alman otoritesini tartışmak *imkanı bile yok*. Bize bile nice restler çekmiş. Şu ünlü ve acılı 93 Moskof savaşımızdan (1877 Türk-Rus Savaşı) sonra toplanan Berlin Kongresinde Türk İmparatorluğunu temsil eden Osmanlı heyetinde bulunan *gayri müslim* delegelerimize bakar bakar da söylenir:

-Osmanlı Devletini temsil edecek Türk diplomatlar kalmamış mı idi?

Son derece gururludur. *Kayzer* yani Alman İmparatoru elinde bir oyuncaktır. Tek başına devlet gibidir. Sadece Almanyayı değil, lakin Avrupayı alt üst eden bir karar aldığı zaman İmparator bile ağzını açamaz. Hükümdar hafif yolu itiraz edeceği zaman yalnızca tek cümle söyler!

-O halde istifa ediyorum..

İşte o zaman, akan sular durulur. *Bismarck*'sız bir devlet idaresi?.. Olacak iş ve Almanya da Avrupa da, buna alışkın değildir. Zaten *Bismarck* da restinin hiç bir zaman görülmeyeceğini iyi bilir. Böyle olduğu içindir ki gururla girdiği İmparator huzurundan *çifte kaurulmuş bir gurur pelerinine* bürünmüş olarak çıkar.

Ve yine hiç beklenmedik bir karar alır. İmparator etrafına danışır:

-*Bismarck* olmaz ise Almanya batacak mıdır?

Gurur abidesi Şansölye huzura gelir. İmparator:

-*Hayır der bu kararınızı kabul etmiyorum*.

Bismarck bu senaryolara alışkıdır.

-O halde der, istifa ediyorum.

İmparator bir an tereddüt etmiş olsa, topladığı cesareti patlayan balon misali bir lahzada kaybedeceği korkusu ile anında cevap verir:

-*Pekala Şansölye*. Almanyaya bugüne kadar verdiğiniz hizmetlere teşekkür ve büyük bir üzüntü ile *istifanızı kabul ediyorum*.

Efsane de, efsane adam da orada yıkılır ve tükenirler.

Hakkında yazılan biyografisinde, harikulade bir adese sadakati ile anlatılır:

-Makamına döndüğü zaman bizlere acı bir tebessümle baktı. Bizleri görmüyor olmalı idi ki yüzümüze baka baka "Hâlâ mı diye bağırды beni karşılamağa inmediniz?"..

Oysa, karşısında idik. Odasına çıktı. Masasının başına geçti. Çekmecelerini boşaltacaktı. Evraklarını çıkardı ve sonra yeniden yerlerine koydu. Ayağa kalktı ve kırk senedir zaferlerine, düşmanlarını ezişlere ve şerefe kaldırılan şampanya kadehlerine tanık olan salonda doluşken:

-Sahi mi? Bu sersem istifamı kabul mü etti!? Bu ne cür'et, bu ne ahmaklık?.. diyerek... kendi kendine söylenmeğe başladı.

Saramıştı. Artık Şansölye olmadığına değil de, gururunun bir serçe parmak darbesi ile nasıl berhava edildiğine şaşıyordu.

GIYOTIN ALTINDAKİ KRALIÇE..

Fransız İhtilalinin 200. yıldönümü 1989'da kutlandı. Fransız tarihçileri ve araştırmacıları namuslu insanlar. Dünyaya hürriyet, ahlak ve insan hak ve haysiyeti dersi verdiği dillere pelesenk olmuş bulunan bu ihtilalin bir bakıma, ne yüz karası olduğunu açıkladılar. Türk Edebiyatının dost okuyucuları bu konuda eski bir sayıda bu olaydan bahsettiğimi hatırlayacaklardır diye ümitleniyorum.

Şimdi yeni yeni anlaşılıyor ki, insanlığın şerefi diye yutturulan bu ihtilal madalyasının öbür yüzünde ne adaletsizlik alçaklıkları, ne zulümler ve işkenceler ve kinlerin ve kıskançlıkların tatmini işlenen ne rezil intikam sahneleri vardır.

Hürriyet madalyasının arka yüzünde hürriyetsizlik yazdığı o zaman bir kere daha anlaşılacaktır.

İhtilalden bir süre sonra Kral 16. Louis ve karısı Marie Antoinette Fransadan bir araba ile kaçarlarken yakalanırlar. Yargılanacaklardır. Hikâye elbette. Hüküm peşinen verilmiştir.

Bir mahkeme yapılır ki evlere şenlik İsmine jüri denen fakir, ezik ve aşağılık kompleksi ile boyanmış yüzlerce kin ve kıskançlık kusan intikam sahibi...

Karar bellidir: Kral ve kraliçe giyotin altında idam edileceklerdir.

Bilirsiniz elbette, Guillotine o aleti keşfeden doktorun adıdır. Altından sürgüsü çekilince bıçak mahkumun sıkıştırılmış boynu üzerine düşer ve başı vücuttan ayrır. Kullanılmağa başlandığı zaman, mahkumları en acısız şekilde ahrete gönderme kolaylığı bakımından itibar bulmuş bu alet. Aslında sayısı altı ayda 250 bini bulan temiz-

lik operasyonlarında sür'ati temin ediyor diye benimsenmiştir. Ama olmamıştır.. Öylesine olmamış ve korkunç sahnelere tanık olunmuştur ki, anlatılması bile zor iştir.

Nitekim karısından önce idam sehпасına çıkarılan Kral 16. Louis'nin başı kelepçelenmiş ve giyotin bıçağı düşmüştür ama boynunun üstüne değil başının ortasına. Cellat da heyecanlanmış olacaktır ki bıçak tam dört defa boynunun değil başın başka noktalarına düşmüş ve bahtsız kralın başı adeta kuşbaşı ete döndürülmüştür.

Meydandaki halk sevinc çığlıkları atar. Krallarının parça parça edilişi kendilerini tatmin eder. Kütlelerin bir gün evvel alkışladıklarının ertesi gün gırtlaklarına sarıldıkları yolundaki kütle psikolojisi kanunu bir kere daha gerçekleştirebilir.

Bu korkunç sahenin son perdesini, geliniz daha sonra Kraliçenin nefis bir biyografisini yazmış olan Charles Marie Chevenot'un kaleminden okuyalım:

"Kocası 16. Louis'nin bu korkunç idamını, içine konduğu saman arabasının üzerindeki kafesten seyreden Marie Antoinette'in de, idam sırası geldiği açıklanınca halk görülmemiş bir isteriye kapıldı. Asıl, ondan intikam alınacaktı. Bağırıyolar, tepiniyolar, ellerindeki yumurtaları ve havuçları kraliçenin üzerine fırlatıyorlardı. Kral idam sehпасına giderken titriyordu ve adeta sürükleniyordu. Halk kraliçenin feryatlarına, çırpınışlarına ve kendilerine yalvarışına şartlanmıştı. Onun da parça parça edilmesini bekliyorlardı.

"Kafesin kapısı açıldı. Kraliçe göründü. İlk hareketi, kollarında tutmak isteyenleri itelemek oldu. Sonra etrafına şöyle bir baktı. Güldü ve muhafızlarından daha büyük bir kıza sehpaye yürüdü. Merdivenleri koşar gibi çıktı.

"Halk şaşkına dönmüştü. Bu meta-net, bu korkusuzluk ve halka ve cellatlarına ve hakimlerine değil, lakin ilahî Kadere böylesine teslimiyet. Hani, bir süre daha geçmiş olsa halk nerede ise kendisini alkışlayacaktı. Gireceği mezarın sessizliği, daha şimdiden bu meydana hakim olmuştu.

"Cellat saçlarını kesmek istedi. Kraliçe bırakmadı ve cellada bağırды:

-Sen işine bak cellat efendi. Ben başımı oraya kendim koyarım. Kraliçent idam etmek şerefi sana kaft gelir. Yeter ki korkma. Haydi yap işini.

Sonra yalvarmadan, ağlamadan ve küçülmeden belki de kesik başının önündeki sepete yuvarlanışını seyrederek can verdi.

Bir kraliçe tarihe böyle veda etmişti"

Biyografi böyle son bulur ama, bana kalsa idi şu son cümlelerin de ilavesi ile noktalanmasında herhalde bir başka güzellik olabilirdi:

"Sepete yuvarlanan başı üzerinde hâlâ açık duran gözleri, kendisini seyrederken yalvarış, tepiniş ve feryatlarla dolu direnişini bekleyen kalabalığın, aradığını bulamamaktan kaynaklanan hayal kırıklığına çarşaflanmış olan hiddet ve kinini ve vahşet isterisini acıyan yarı bir tebessümle seyrederek gibiydi."

Bu sahneyi hatırladıkça hâlâ, o ölümlün değil, fakat bu cesaretin karşısında her defa bir ayrı soğuk ter dökerek titremişimdir.

Facianın korkunç görüntüsünden mi, yoksa karşısındaki zalim ölüme ve hakimlere verdiği bu metanet ötesini örnekteki asalet yüzünden mi, onu da hâlâ karara bağlayabilmiş değilimdir.

KANUNİ BİYOGRAFİSİ VE ŞEHZADE MUSTAFA

Vakanüvislerimiz o güzelim eserlerinde hayatlarının ve başlarının akbet korkularından olsa gerek, çokluk gerçek dışı kalmışlar ve belki de istemeyerek saltanat ve kudret sahiplerinin hakiki ve beşeri ruh sarsıntılarını bizlere kadar uzanacak bir tarih ve edebiyat estetik ve mükemmeliyeti içinde yazamamışlardır. Fikir ve kalem iktidara mahkum olunca aksini beklemek de zaten boş hal.

Oysa, Türk ve dünya tarihinin en azametli taht sahiplerinden birisi olan Kanuni hakkında, acıdır ama, dışımızdaki dünya bizden çok daha dikkatli ve çalışkan. Son yirmi sene içinde Kanuni ve çağı hakkında yayınlanan gerçek eserlerin sayısı dört adet. O devirde yaşayan seyyahların ve yabancı sefaret mensuplarının tarihe ve edebiyat dünyasına bıraktıkları eserlerin sayısı ise sayılamayacak kadar çok. Gerçi bunlar bugünün anlayışındaki biyografi türü ve üslubuna yakın değil. Ama ne var ki, eğer incelenmiş olsalar bizde dahi, bırakınız öğrenmeyi, ama önce tarihimize ilgilenmeyi ve sevdirmeyi mümkün kılacağız. Lakin kim yapacak? Kim, hangi tarihçimiz ya da doktora tezi sahibimiz katlanacak bu meşakkata?

Bizi bizden olmayanlardan öğrenmeğe neden bu kadar meraklıyızdır, anlamak zor iş.

Oysa bir Kanuni biyografisinde anlatılması mutlaka şart olan sahneler vardır.

Günlerden 6 Kasım Cuma'dır. Yıllardan 1553'dür. Kanuni İran seferindedir. Ordu Konya Ereğlisi civarındaki Ak-Tepe'de konaklar. Vezirler babasının elini öpmeye gelecek olan Veliahd Şehzadeye Mustafa'yı karşılamaya çıkarlar. Bir civan delikanlıdır Şehzade Mustafa. Ordunun alkışları ile karşılanır. Zaten nice zamandır Padişahın yaşlandığı ve yerini artık oğluna bırakması söylentileri dolaşmaktadır.

Şehzade, babasının elini öpmek için çadıra girer.. İşte biyografik san'at ihtiyacı bu noktadan sonra ortaya çıkar. Yine ne yazık ki bizim ve çokluk yabancı kaynaklarını karıştırarak anlatayım olayın gerisini:

"Şehzade Mustafa el öpmek için Otağ-ı Humayuna girer. Lakin, bakar ki babası yoktur. Kenara çekilir ve bekler. Ve beklerken bir süre sonra kendisinin oturacağı tahtı heyecanlarla seyreder. Çadırın perdesi açılır. Babasının elini öpmek için geri döner ki...

"İşte o an üzerine cellatlar saldırırlar. Osmanlı'nın kanı akıtılamayacağı için cellatların ellerinde kemendler vardır. Boğacaklardır bahtsız şehzadeyi.

"Oysa Şehzade Mustafa güçlüdür. Boğuşur cellatlarla... Ellerinde kemendleri ile yenileri içeri girerler... Yere yatırılırlar delikanlı Mustafayı. Boyuna kemendleri geçirirler ve sıkmağa başlarlar.

"Bu sırada otağın perdesi aralanır. Kanuni içeriye bakar ve seslenir:

-Hâlâ mı debreşirsiniz. Tiz olun bitirin bu işi...

Dedim ya tarihi edebiyat dalında nice sınıfta kalmışızdır. Yukarıda anlattığım sahneyi ben sizlere yabancı tarihlerden aktardım. Oysa bu tarihin içinden gelen ve o millî his ve heyecanı soluklanan bizden birisi, kimbilir ne güzel üslub ile anlatırdı bu macerayı.

Şair Yahya Bey ağlaşır.-

-Bunun gibi işi kim gördü, kim işitti acep

-Ki oğluna kıya bir serveri Ömer meşreb...

Tarih daha çok, edebiyat libası ve o üslub ile anlatılırsa sevilir, öğrenilir ve yararlı olur.

Lakin nerede, o beklediğimiz akıncı türü?

Bakıyorum, batı edebiyatının bütün ünlüleri üzerine yazılmış dizi dizi biyografiler var... Devlet adamları ve sanatçılar ve kumandanları hakkında da öyle.

Amma, bu edebiyat nehrinde bizim köpüğümüz hangi noktada.

Ben meraklanıyorum, ya sizler?..

gelenler, Tuareg kabilesinin sosyolojik hususiyetleri veya kullanıldığı için atılmak üzere olan bir ilacın prospektüsünde bilgileri ne dünyada ne ukbâda asla sorulmayacak işler cümlesindedir ama yine de bazıları sırf faaliyet olsun diye bu kabil gereksiz şeylere kıymet verirler ki ben dahi anlarla beraberim. Kitaplığımda aradığımı bulamam çünkü, orada gönlümü avutmaktan başka işime asla yaramayacak hercai kitaplar ekseriyeti teşkil ediyorlar. Vaktiyle cami avlusunda satılan "En Güzel Aşk Mektuplarından Nümuneler", "Hayber Cengi" "Kendi Kendine Jiu Jitsu" gibi faydası tartışılabilir kitaplar yanında E-mekli Posta Müvezzileri Dernekleri Konfederasyonunun haber bülteninden, Radyo mecmuasının muhtelif nüshalarına, Ruhi Hastalıklar Rehberi'nden Şifalı Bitkiler Ansiklopedisine, katiyyen okumayaçağımı bile bile aldığım Sanat Ansiklopedisinden Ortaokullar için Marangozluk Bilgisi El kitabına kadar hiç işime yaramadığı halde pekâlâ gönül eğlendirdiğim kitaplarım var benim. Hin-i hacette işe yaramasalar da onlardan şikayetçi değilim. Halbuki muhteviyatı ve kıyafeti itibarıyla bir İngilizce centilmenini hatırlatan ciddi ve asık suratlı kütüphaneler de gör-düm ki, benimki onlar yanında zekât keçisi gibi görünüyordu. İlkinden son sayısına kadar itina ile biriktirilip ciltle-tilmiş mükemmel kolleksiyonlardan, külliyatlardan, sırtı yaldızlı meşin cilt takımlarından, hiç eksiksiz raflara sıralanmış yıllıklardan, ihtisas kataloglarından nefret ediyorum; çünkü benim asla öyle bir kitaplığım olmadı. Zaruret sebebiyle satmaya kalkışsam hurda kağıt fiyatına bile alıcı bulacağı şüphelidir. İlkokul öğrencilerinin en masum ihtiyaçlarını bile karşılamaktan aciz, der-beder, dağınık ve rastgele bir kütüphane bu. Ne var ki, ekseriyeti itibarıyla hasbi okuyuşlar için ideal bir antoloji teşkil ediyor.

ZÜLKARNEYN'İN SEDDİ NEREDE İDİ?

Böyle bir medhalden sonra Ramazan okumaları için Nietzsche'nin kötü tercüme edilmiş âbus felsefe denemelerinden birini veya beşinci beş yıllık kalkınma plan stratejisini tercih etmeyeceğim anlaşılmalı. Hasbi okuma tiryakiliğimin ruhunu inşa eden Pekos Bill, Karaoğlan, Tomniks veya Hikaye-i Geyik geleneğinden edindiğim ilhamla rahmetli halamın terekesinden mülkiyetime intikal eden Taberi tarihinin ikinci cildine kemâl-i vekar ve ciddiyetle eğildim. Mübarek kitap değil Mısır Çarşısı, adeta rengârenk hadise ve efsânelerle dolu bir tarih meşheri.

Tesadûf bu ya bahtıma "kıssa-ı bina-yı Sedd-i Iskender" isimli fasıl çıktı. Malum olduğu üzere bu hikaye Kur'an'da Kehf Süresi'nde şöyle zikrediliyor.

Sonunda, iki dağın arasına varınca, orada nerdeyse hiç laf anlamayan bir millete rasladı. Dediler ki: Zülkarneyn! Doğrusu Yecuc ve Mecuc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi? "Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha tyidir. Bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasında sağlam bir sed yapayım. "Bana demir kütleleri getirin" dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca: "Körükleyin" dedi. Demirler akkor haline gelince; "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim" dedi. Artık

Efsane

gerçeğin gerçeküstü ile şekerli su gibi karıştığı sıradışı bir alan; belki de modern tarih usulü ile sıhhat derecesi doğrulanamadığı için mukaddesliğe bürünmüş. Mukaddes metinler efsanelerle dolu.

.....

Yecuc ve Mecuc onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler. Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tayin ettiği zaman gelince onu yerle bir eder; Rabbimin verdiği söz gerçektir" dedi.

Taberi üstadımızın meseleyi nasıl anlattığını merak etmez misiniz şimdi? Kuran müfessirlerinin bir türlü cevaplandıramadığı Zülkarneyn peygamberin, Ye'cüc- Me'cüc kavminin ve sed meselesinin hakiki mahiyeti nedir. Taberi, meşhur tarihinin 56. sayfasındaki "Kıssa-i Binâ-yı Sedd-i Iskender" faslında Elmalılı Hamdi Yazır gibi meseleyi uzatmadan Zülkarneyn'in kimliğini teşhis ediyor.

...Çün şah ol şehre girdi. Şahu kondurdular; şah onlardan sordu ki, bunda acayibden ne vardır? Dediler ki, şaha bu dağın ardında bir taife vardır ki anlara Yecuc ve Mecuc derler. Kimisinin boyu bir karıştırdır ve kimisinin dahi uzundur, yüzle-

ri ademe benzer, dişleri hınzır gibi ağırızlarından taşradır ve kulakları boylarındadır ve baştan ayağa varınca kıl tutmuştur; yedikleri yazın yılanıdır ve kışın ottur. Daim çıkarlar bizi incidirler ne ki görürler alurlar bize bir çare eyle ki anlar bize gelmeyeler. Şah kabul eyledi atlandı ol yere vardı ki yolları bir dere idi, buyurdu ki dülgerleri ve binaları getirün, temür ve kömür ve bakır çok getirün. Kendi askerinden ne kadar temür ve bakır var ise getürdüler; satın aldı iki kargir divar çekirdi, ikisinin aralığı beşbin kulaç idi. Buyurdu bir kulaç temür koydular temir üstüne bir kulaç bakır ve kalay dökdüler. Bu minval üzere ol iki divarın arasını doldurdular ve çok neft yağın üstüne dökdüler ve çok kükürt dahi aralığa dökdüler, od urdular. Şah buyurdu, yer yer körük düzdürttüler, od urundular ol eczaları örttüler, bir ay geceli gündüzlü yandırdılar; çün tamam oldu bir ayda soğudu...

Zülkarneyn'in, hakikatte Iskender mi, yoksa bir başkası mı olduğu bu noktadan sonra pek de önem taşımıyor. Seddin inşa edildiği yerin Kafkasya, Ermenistan, Azerbaycan, Sibirya ve hatta Bering Boğazında olması, bir karış boyundaki Ye'cüc-Me'cüc taifesinin asıl kimliği de okuma zevkini sekete uğratmıyor. Esasen Ebu Hayyân için doğrusunu söylemiş: "Bunların âdet ve eşkali hakkındaki sözlerin hiçbir haber-i sahih değildir". Hadisenin bütün boyutlarıyla karanlıklar içinde kalması, hiçbir arkeolojik bulgu ve keşifle desteklenmemiş olması için tadını daha da artırmakla birlikte daha vahim bir suali önümüze getiriyor. Bir tarihi hadisenin gerçekliğini isbat etmek şart mıdır?

Pardon, ne demek oluyor yani bu diye acayıplenmekte haklısınız!

AKLA AYKIRI OLDUĞU İÇİN İNANİYORUM

Bize, tarihin, ilmi usullerle gerçekliği doğrulanmış hadiselerden teşkil ettiği öğretildi. Eğer bir hadisenin gerçekliği (ne demekse bu?) doğrulanamıyorsa ona efsane demek gerekirdi. Efsane, gerçeğin gerçeküstü ile şekerli su gibi karıştığı sıradışı bir alan; belki de modern tarih usulü ile sıhhat derecesi doğrulanamadığı için mukaddesliğe bürünmüş. Mukaddes metinler efsanelerle dolu. Bir müslümanın nokta-i nazarından Kur'an'da zikredilen bir kısas'ın, diyelim ki Zülkarneyn aleyhisselam'ın, Ye'cüc- Me'cüc kavmini durdurmak için bir sed inşa etmesi, modern tarih usulleriyle doğrulansa da müp-

hem bırakılsa da "nass" cümlesindedir ve tarihi gerçekliğinin de üstünde bir hakikat değerine sahiptir. Belki Zülkarneyn'nin kim olduğunu, Ye'cüc-Me'cüc kavminin nerede yaşadığını asla bilmeyeceğiz; hiçbir şey farketmiyor. Bu kısca bir müslüman için Körfez harbinden daha gerçek ve sahih bir haberdir. Mukaddes metinlerdeki haberlere doğruluğu veya yanlışlığı hesaba katılmaksızın inanmak elbette ehl-i kitab için de iman konusuydu. Ne var ki kitab ehlinin (yani Museviler ve Hristiyanlar) iman ettiği mukaddes metinlerin sıhhati, bizzat ehl-i kitab alimleri için bile endişe uyandırıcı bir şüphe kaynağı idi. İslam için Kitab-ı Mukaddes tahrif edilmiş bir metindi ama ehl-i kitab uleması Kitab-ı Mukaddes'deki haberlerin sıhhatine elbette toz kondurmuyordu. Yine de kocaman bir acaba sualı Kilise babalarının zihnini kemirip durmaktaydı.

Paul- Emile Botta 1840 yılında Fransa'nın Musul kançılıryasında vazifeli bir diplomatı ve bildiğimiz kadarıyla aslı mesleğinden ziyade Louvre Müzesini zenginleştirmek için gözlerini dört açmış bir arkeoloji amatörüydü. Uzatmayalım; Botta'nın eski Mezopotamya toprakları üstünde Osmanlı valisinin şüpheli nazarlarına rağmen kazdığı höyüklerden birinin altından Peygamber İshaya'nın kehanetlerinde adı geçen Kral Sargon'un sarayı çıkınca, sadece arkeoloji çevreleri değil, kilise babaları da heyecanla ayağa kalktılar. İlk defa Kitab-ı Mukaddes'te haber verilen bir hadisenin "tarihi gerçekliğini" doğrulayan bir veri ele geçmişti. XIX. Yüzyılın telkin ettiği ilmi şüphecilik ve son kerteye kadar tenkidden vazgeçmeyen arsız materyalistlerin kalbi de nebze olsun mutmain oldu. Mukaddes haber bu defa imanla değil, modern arkeoloji ile doğrulanmıştı.

Bu hikâyenin devamı oldukça ilgiçeci ve zengin ayrıntılarıyla doludur ve bütün kemâliyle "hasbî okuma" ihtiyacında bulunan okurlar, C.W Ceram'ın "Tanrılar Mezarlar Bilginler" isimli tadına doyumaz kitaba müracaat edebilirler (Meraklısı için aynı yazarın, bu defa Anadolu'daki kazıların romanesk hikâyesini anlatan "Tanrıların Mezarı Anadolu" isimli eserinin de çok temiz bir tercüme ile Remzi Kitabevi neşriyatı arasında Türkçeye kazandırılmış olduğunu haber verebiliriz).

Botta'nın açtığı çığır, mukaddes haberlerde sözü edilen efsanelerin illâ ki, arkeolojik bulgularla teyid edilmesi gerektiğini dayatmıyor. Hazreti Süleyman aleyhisselam'ın tahtı kadar Ebrehe ordusunu perişan eden Ebabil kuşları da bizim açımızdan, hiç bir ilmi testin temin edemeyeceği ölçülerde kesin hakikatleri temsil ediyor.

ESKİDEN NELER OLDU?

"Eskiden neler oldu" sorusu hâlâ eksiksiz bir cevap bulmadı; bulacağı da yok. Tarih hakkında düşünürken, ister istemez şimdiki zamandan geriye doğru bulanıklığı ve bilinmezlik katsayısı artan bir tatminsizliğe gömülüyoruz. Ne var ki karşılıksız sorularla yaşamayı öğrenecek kadar bilgi değiliz; cevapsız sorulara geçici karşılıklar edinerek geçmişiyeniden kuruyoruz. Bulabildiğimiz son derece kıt vesika ve şahadetleri genelleştirerek yatışmaz iştihamızı tatmin ediyoruz. II. Abdülhamid Han'ın hazımsızlık illetine karşı hergün yarım bardak sodalı süt içtiği bir vaka iken, sözgelisi Şirket-i Sahhafıye-i Osmaniye müdürü Elhac Ahmed Hulusi Efendi'nin kronik siyatige karşı hangi merhemi kullandığını ne biliyor, ne de me-

Modern tarih

usulünün muhkemleştirdiği tarih malzemesinin, yüzlerce yıl sonra gelecek nesillere efsane gibi görünmeyeceğini kim temin edilebilir; kaldı ki şimdiki zaman hakkında edindiğimiz tarih bilgisi bile güvenilirlik bakımından acemice imal edilmiş bir efsaneden başka nedir ki?

.....

rak ediyoruz. Belli belirsiz koordinat noktalarının arasını kestirme doğrularla birleştirerek çizdiğimiz kabataslak tasvirler yetip de artıyor bile. Hal böyle iken geçmişten haberler getiren bir vesikanın sağlamlığını tahkik etmek için ince eleyip sık dokumak ne kadar mânâsız kalıyor. "Eskiden neler oldu?" sorusuna karşılık ararken devede kulak kabilinden elimize geçen vesikaların doğruluğunu kılı kırk yararcasına cerhü tâdil etmekle içimizdeki Doğrucu Davud'un enâniyetine, müphem ve şüpheli bilgiler kurban ediyoruz.

Tarih, "Eskiden neler oldu?" sorusuna birebir doğru karşılıklar vermiyor. Tarih, "Eskiden neler oldu?" sorusuna kolektif şuur katında atfettiğimiz ortak, geçici ve her hâl-ü kârda kullanışlı karşılıkların bilgisidir.

Efsanelerin aydınlattığı görkemli geçmiş tabloları karşısında tarih, ne kadar süklüm-püklüm duruyor; ne bir "la", ne bir "belâ" Modern zamanların ukalâ şüphecileri, "kargadan başka kuş tanımamak" paradigmasından hareketle Hazreti Süleyman'ın tahtının rüzgârlara seyr-ü sefer etmesi karşısında dudak bükerek, havadan ağır cisimlerin "haydi" deyince uçmasını fizik ve aerodinamiğin sevimsiz kanunları ile kavramaya çalışabilirler; aslında o tahtın, hem de göz açıp kapayıncaya kadar çin'den maçın'e uçtuğunu hepimiz biliyoruz. Kesinlikle biliyoruz ki, Hazreti Musa'nın öğün olarak yanında taşıdığı tuzlanmış balık, vaadedilen yere gelindiğinde canlanarak kendini denize atmıştı.

Hiç şüphe yok ki Kehf Ashabı olarak bilinen yedi imanlı genç, bir mağarada üçyüzdokuz sene uyumuşlar ve günü geldiğinde, sanki birkaç saat dinlenmiş gibi dinç bir hâlele kalkıvermişlerdi. Hazreti İsa çamurdan yoğrulmuş kuş heykeline üfleyerek onu canlandırmıştı. Hazreti Süleyman karıncalarla konuşabilirdi. Sadece Kur'an'ın haber verdiği mucizeleri tasdik etmekle yetinmiyor, modern tarih kritiğinin cılız feneriyle aydınlatılması mümkün veya gayrimümkün her efsane rivayetini de bizzat tarihi hadise sayıyoruz. Öyle davranmakta son derece haklıyız çünkü, modern tarihin kritiğinin kekeleyerek izah ettiği zamanlara nisbetle efsanenin izah ettiği tarih kesiti, ezici bir heybete sahiptir. Ne kadar akla aykırı gelse de, bugüne varıncaya kadar ne kadar tahrif edilmiş olsa da her efsane birinci sınıf tarih vakası sayılır, çünkü efsaneler tarif ettiği zamanlar hakkındaki bütün telakkilerimizi mükemmel surette inşa etmektedir.

RÜYA ve AŞK

Modern tarih usulünün muhkemleştirdiği tarih malzemesinin, yüzlerce yıl sonra gelecek nesillere efsane gibi görünmeyeceğini kim temin edilebilir; kaldı ki şimdiki zaman hakkında edindiğimiz tarih bilgisi bile güvenilirlik bakımından acemice imal edilmiş bir efsaneden başka nedir ki?

Rüyada gerçeklik arayan uyurgezeler gibiyiz. Rüya, ismiyle müsemma rüyâdır ve mutlak gerçekliğinin hiçbir boyutuyla kesişmez. Hakikati fethedebilecek araçlardan mahrumuz: Zihnimiz camı kırılmış bir kandil, ilmimiz topal ve kör bir binek, aklımız rüyada kanat çırpın bir serçe. Delacroix, "kesin doğruluk gerçek olmayabilir" diyor. Haydi şu fenomenin adını cesaretle telaffuz edelim: Kesin doğruluk gerçek bile değildir. Aşk herşeye galiptir.

Askerlik Hatırası

D

ivân şairleri bezmden (meclis, eğ-
lence) bahsettikleri kadar rezmden de (savaş, çekişme) bahse-
derler. Hatta aşk işinde onların rakipleri ile olan mücâdeleleri
bitmek bilmeyen bir tür rezm hâlidir. Yani bir bakıma divân
şairi, savaşın âlâsını bilir. Maa-
mafih eskiden sosyal hayatımı-
zın önemli bir bölümünü savaş
ve savaşla ilgili unsurların oluş-
turduğu da bir gerçektir. Her-
kes gerektiğinde asker olabildi-
ğine, sefere katıldığına, donan-
maya yazıldığına göre klasik şi-
iri de askerlikten âri görmek

hatalı olur. Ata binmeyi, kılıç kullan-
mayı, ok atmayı vs. toplumun her ke-
simden insanların âdeti bir spor kabul
ettikleri o devirlerin pek çok mısra ve
beytinde de bu hayat şartlarının izlerini
bulmak mümkündür. Bunun tabii so-
nucu olarak, doğrudan doğruya savaş
konu alan türler (Divân şiirinde gaza-
vatnameler; halk şiirinde destanlar gibi)
ile nazım şekilleri (Divân şiirinde bazı
murabba ve terkiib-i bendler; halk şi-
irinde koçaklamalar gibi) edebiyatımız-
da önemli yer tutar. Aslında eski şiiri-
mizdeki askerlik konuları başlıbaşına
incelenmesi gereken bir husustur. Ama
biz burada ne yeniçeri şairlerinden, ne
levend ve sipahilerden, ne tozkoparan
okçulardan, ne uçan kuşu vuran nişan-
cılardan, ne talim ve talimgâhlardan,
ne toptan ve ne de tüfeğin icâdıyla bo-
zulan mertlikten bahsedeceğiz. Bahsi-
miz, şiirimizde sindirilen askeri özellik-
lerden olacaktır.

Nefî bir kasidesinde,

*Evc-i hevâda sıyt-ı çakâçâk-ı tiğdan
Âvâz-ı ra'd u sâika reh-gümkünân
olur*

diyor. Bu ifade bir meydan savaşının
en şiddetli ânını tasvirde ibârettir ve
aşağı yukarı şu mânâya gelir: "(Savaş
meydanında) kılıçların " çak!. çak!.. di-
ye çıkardığı şakırtılarından, gökyüzü-
nün doruklarındaki yıldırım ve şimşek

sesleri, yollarını şaşırır (ve kaçacak de-
lik ararlar). Burada Nefî, her zamanki
mübâlağalı üslûbuyla savaşı tasvîr edi-
yor ve kılıç seslerinin velvelesi ile yeri
göğü inleyen şiddetten bahsediyor. Hele
beytin ses ahengini oluşturan çak-â-
çak'lar kulağımızda gerçek birer kılıç
savaşının şakırtılarını uğuldatır. Nefî as-
ker değildir. Ama savaş onun ruhunda
böyle ma'kes bulur. Ne de olsa yiğit
edâlı bir şairdir ve mücâdelenin en
şedîdi bile tab'ına uygun düşer.

Buna benzer bir
ifadeyi de Bakî'nin
ünlü Kanunî mersi-
yesi matlaında bu-
luyoruz:

*Ey pâ-y-bend-i
dâm-geh-i kayd u
nâm u neng*

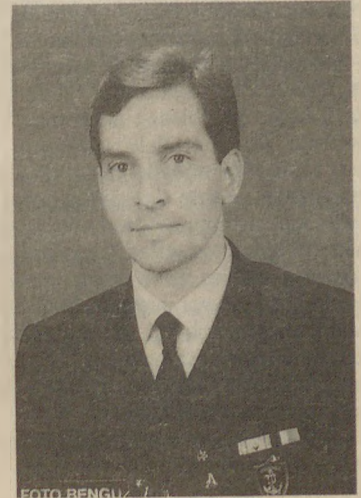
*Tâ key hevâ-yı
meşgale-i dehr-i
bî-direng*

"Mâna murâd o-
lundukta?!" demi-
yoruz. Zirâ konu-
muz beytin mânâsı
değil, ses ve
âhengidir. Şimdi
bir an bu iki mısraı
kalın ve gür sesli
birinin, vezne uy-
gun şekilde inşâd
ettiğini düşünelim.

Her bir imâle ve u-
zun hece telaffuz e-
dilirken, Yahya Kemal'in bahsettiği se-
herlerden gelen top seslerini duyar gibi
oluruz. Özellikle koyu dizilen heceleri
Hasan Mutlucan'a okutursanız sanki Vi-
yana kuşatmasındaki balyemezlerin, Si-
vastopol önündeki kavalların sesi ruhla-
rımızda eski bir hatıra olarak canlanır.
Tekrar okuyalım:

*Ey pay-bend-i dâm-geh-i kayd u
nâm u neng*

Bir mersiye, ancak bu kadar güzel
başlayabilir ve Kanunî hakkında da bun-
dan daha basit bir ifadeye cevâz verile-

mez. Hani ne demiş atalarımız: At sahibine göre kişner!

Fuzulî'nin "bekleriz" redifli müthiş güzellikte bir gazeli vardır. Bu gazelin her beyti bir öncekinden muhteşemdir. Ancak yıllar önce okuduğumda gazelin bir beytini hiç anlayamamış ve pek çok kişiye sordumsa da tatminkâr cevap alamamıştım. Daha sonra asker oldum ve nöbetçi olarak devriye gezdiğim deniz kokulu, ayaz mı ayaz bir gecede, nöbetçi erlerin sistematik haberleşmeleri ile beytin sırrı çözüldü. Şeyit şuydu:

*Sanmanız kim geceler beyhûdedir
efgânımız*

*Mülk-ı aşk içre hisâr-ı istikâmet
bekleriz*

Fuzulî buyuruyor ki; "Geceler boyu (ta sabaha kadar) bağınıp durduğumuzu boşuna sanmayın. Biz aşk ülkesi içinde istikâmet hisanını beklemekteyiz."

Beytin bütün mânâsı, "istikâmet" kelimesi üzerine teksif edilmiş. Şair, istikâmet kelimesini "doğru yol, Allah'a yönelmiş yol" yani "Sîrât-ı mustakîm" mânâlarını istihdâm edecek şekilde kullanmış. Ancak hisar ile istikâmet birlikte kullanılınca eski bir gelenek de kendini göstermekte. Buna göre; eskiden serhatlardaki hisarlarda azap, sekban, lağımçı, müsellim ve hisarlılar bulunurdu. Hisarlıların görevi hisar erleri ile kaleyi korumak ve nöbetleri tutmak idi. Gerçi kaynaklarda bulamadık ama bu türden, günün her saati nöbet tutulan hisarlara belki de "hisâr-ı istikâmet" deniliyordu. Zira buradaki *istikâmet* kelimesi tamamen nöbetin nasıl tutulduğunu anlatır. Bugün de hâlâ geçerli olan istikâmet sistemine göre birbirlerine yakın nöbet tutan erler, geceleyin belli zaman aralıkları ile ve sırayı şaşırmadan düdük çalmaya başlarlar. İlk düdük sesini duyan nöbetçi, bir sonraki nöbetçinin düdük sesini dinler. İkinci nöbetçi keza düdüğünü öttürüp sıradaki diğer nöbetçinin düdük sesine kulak kesilir. Böylece askerî birliğin çevresi düdük sesleri ile devredilmiş olur. Eğer aradaki nöbetçilerden biri düdüğünü çalmazsa istikâmet aksamış demektir. Bu durumda hemen nöbetçi çavuşu yahut âmiri, gidip o nöbetçiyi kontrol eder. Uyumuş mudur, donmuş mudur, düşman tarafından öldürülmüş müdür, her ne ise, ortaya çıkar.

Benim çocukluğumda taşra şehirlerindeki gece bekçilerinin de böyle istikâmet tuttuklarını hatırlıyorum.

İşte Fuzulî'nin yukarıdaki beytinde hisarın sıra sıra burçları arasında istikâmet tutarak aşk ülkesini koruyan bu hisarlıların hikayesi vardır. Ancak onlar düdük çalmak yerine birbirlerine nidâ ile istikâmeti tamamlarlardı. Geçelim bir başka asker hikayesine:

Çelebi Sultan Mehmed, saltanatının ilk yıllarında oğlu Murat'ı Amasya'da yerine vekaleten bırakıp kendisi bir müddet Merzifon'da ikamet eder. O sırada Timur ordularının süvari talimlerini örnek alarak süvari talimi yaptırılmasını irade buyurur. Kendisi Merzifon'da maiyyetinde bulunan 200 kadar süvariye alıp Suluova'ya iner. Murad da Amasya'daki süvarilerden bir o kadar getirmiştir. Sıra talimlere gelir. Güyâ bunlardan bir kısmı düşman, diğerleri dost olacaktır. O zaman henüz şimdiki manevralarda olduğu gibi kırmızı kuvvetler ile beyaz (bazen yeşil) kuvvetler icad edilmemiştir. Askerleri de birbirinden ayırmak gerekmektedir. Düşünüp taşınırlar ve çareyi bulurlar: Amasya, bamyasıyla meşhurdur. Merzifon'da ise büyük lahanalar yetişir. Buna istinaden Amasyalı süvarilere "Bamyacılar"; Merzifon efrâdına da "Lahanacılar" tesmiye olunur. Bu iki ismin manevralarda kullanılması daha sonra o kadar tutunur ki Osmanlı tarihi boyunca bütün talim ve manevralarda "Bamyacılar aşağı; Lahanacılar yukarı!" komutları verilip eğitimler yapılmaya başlanır.

Gel zaman, git zaman!.. Sultan III. Selim bir bahar günü Davutpaşa'da kendi maiyyetini toplayıp askerlerin karşısına çıkarır. At oynatmak, cirit atmak, silah kullanmakta hangileri daha mâhir görmek ister. Bunlardan bir taraf Lahanacılar, diğerleri Bamyacılar olurlar. Maharetler ortaya dökülür, eğlenilir ve talimler sona erer. Seyredenler arasında bulunan şair Nâşid, olanları anlatırken Lahanacılarla Bamyacıları da mızralarıyla tarihe geçirir. Bu beyitler o şiiirdendir:

*Hele gayret-keşân-ı Lahana
kerrârlık etti*

*Hücûm-ı Rüstemiye eyleyip âgaz
icrâyâ*

*Değil mi Bamyâ alayı ki tahsine
şâyeste*

*Dayandı böyle zûr-hamle-i le-
vend-fer sâyâ*

*Biri birine şöyle kahramânî ham-
leler kıldı*

*Feleklerde melekler başladı
sâpâş-gûyâyâ*

Nâşid'e göre ne Lahanacılar; ne de Bamyacılar birbirlerinden aşağı değildir. Şairin her iki tarafı da övmesi bundandır. O kadar ki gökte melekler bile her iki gruba aferinler çekiyorlar.

Bize göre bu eğitimi mutlaka askerler kazanmıştır. Ama Nâşid ne yapsın! Padişahın maiyyetinin mağlup olduğunu söyleyemez ya! Şairin bu hali bizde bir çağnşım yaptırdı.

Ali Kemal şöyle anlatıyor:

"Bir gece Mehmed Bey bize dedi ki:

- Bugün Nâzır (Kâmil) beyle aramızda tuhaf, ibretengiz bir mülâkat geçti. Araba ile Maliye Nezareti'nden geliyorduk. Divanyolu'ndan mürûr ederken Nazır Bey bana Sadık Paşa'nın konağını göstererek:

-Mehmed Bey, ne mükemmel konak, hele ne büyük bir bahçeye mâliktir, dedi. Ben de;

- Evet efendimiz. Harikulâde! Ya o bahçenin limonlukları, havuzları, o portakal, limon ağaçları, o balıklan! İn-sana hayret verir, dedim.

Kâmil Bey durdu. Gülmemek için dişlerini sıkıyordu.

Bir lahza sonra;

- Fakat Mehmed Bey, bu konak kadar battal, tatsız bir konak olamaz. Bahçe dediğin ise ufak bir harabedir. Limonluklar, havuzlar nerede?

- Evet efendimiz. Bendeniz de mütehayyirim. Böyle koskaca bir konağın öyle müştemilatı olmak icab ederdi, niçin yok?!...

Kamil Bey dayanamadı:

- Aman Mehmet Bey! Deminden ne söylüyordun, şimdi ne söylüyorsun?

Dedim ki:

- A veli nîmet! Ben böyle yapmasam, Bâb-ı Zaptiye kapıçuhardarlığında kalabilir miyim? Müteaddid nâzırların peyderpey nedim-i hâsları olabilir miyim? Bizim nasibimiz ezelden böyle imiş.

Nazır Bey bir an durakladı, yüzünde acı bir tebessüm belirdi:

- Mehmet Bey, itiraf et ki nasibin hazin imiş! Fakat biz de öyle değil miyiz? Acaba biz de büyüklerimize, tıpkı senin bana yaptığın gibi yapmıyor muyuz? Keşke bakkal, hamal olsaydık da bu mihnetlere maruz kalmasaydık.

Nazırın gözleri sulanmıştı, samimi müteheyyiş idi".⁽¹⁾

Hâdiseler tarihen ünlü bir dalkavuşun patlıcan hikayesine ne kadar da benziyor. Hani dalkavuk, sırf efendisini tasdik etmiş olmak için patlıcan yemeğini önce övüp sonra zemetmiş de niçin böyle yaptığı sorulunca "Devletlüm! Ben zât-ı âlilerinizin dalkavuşunuzum; patlıcan'ın dalkavuşu değilim a!" demiş ya!..

(1) Ali Kemal, *Ömrüm* (Yayına Haz. Z. Kurneralp), s. 114-115, İstanbul, 1985

ŞEYH SA'DI

12. yüzyıl biterken doğan ve 13. yüzyıl biterken ölen Şirazlı Şeyh Sadi günümüzde nerdeyse unutulmuş durumdadır.

Doğduğu yıllarda İslam ülkelerinde Moğol tehdidi ve Haçlı Seferlerinin yıkımları sürüyordu. Öldüğü yılda Anadolu topraklarında Osmanlı Beyliği belirmek üzereydi.

Şeyh Sadi öldükten sonra bir yüzyıl geçecek ve sonra Timur ortaya çıkacak, Sadi'nin şehri Şiraz, Hafiz'i yetiştirmiş olacaktı. Şeyh Sadi coşkusu frenleyen bir Mevlânâdır. Mevlânâ'nın hayatının başlangıcı daha güvenli ve daha durgun, son üçte biri daha şiirli ve coşkuludur. Şeyh Sa'di hayatın fırtanalarını gençliğinde tatmış, bu sebeple yaşlılığı daha durgun, daha kontrollü geçmiştir. Sa'di, şiirini bütün yıllarına yaymıştır. Mevlânâ ise, bilindiği gibi hayatının son üçte birinde şair, ilk bölümlerde müderristir. Şeyh Sadi'nin Gülistan adlı eseri hem Farsça öğretiminde, hem yaşama felsefesi, görgü kuralları ve tasavvuf terbiyesi eğitimi vermek amacıyla bütün Osmanlı yıllarında bizde kullanılmış, Gülistan'a birçok şerhler yazılmıştır.

17. yüzyıl İstanbulunda Gülistan yazmalarının çoğaltılması için bir vakıf vardı. Hattatlar bir ücret bırakarak buradan Gülistan alıyorlar ve Gülistan nüshasını geri getirdiklerinde, bıraktıkları parayı geri alıyorlardı.

Şeyh Sa'di'nin en dikkat çeken sözlerinden biri:

"İnsanlar birbirlerinin uzuvlarıdır, çünkü aynı cevher olan topraktan yaratılmışlardır.

Ben-i Adem âzâ-yı yekdiğerend

Çu der aferinîş zi yek cevherend.

Bu sözü söyleyen Sa'di, bir süre Haçlılar elinde esir kalmıştı. Yine de içi insanlara nefret dolu değildi. Çünkü yine kendi sözlerine başvurursak

Cihan ey birader nemâned be kes

Dil ender Cihan âferin ben ü bes

Ey kardeş dünya kimseye kalmaz. Şu halde gönlünü dünyayı yaratana bağlı bu sana yeter.

Çok büyük ihtimalle aynı çağda yaşamış olan Yunus Emre ve Mevlânâ, Şeyh Sadi'nin şiirlerini biliyorlardı. Bu üç mutasavvıf arasında yaşça en kademli olan Sa'di'nin bir gazeline hem Mevlânâ hem Yunus Emre nazire söylemişlerdi.

Yunus'un naziresini bu üç çağdaş mutasavvıfın ruhlanna rahmet ve hürmet vesilesi olarak alalım.

Sen canından geçmedin cânân arzu kılarınsın

Belden zünnar kesmedin, iman arzu kılarınsın

Görüntüler ve görüşler HASAN HÜSREV

NIKÂHTA CİDDİYET

Çoğu kez nikâh memurunun soğuk esprileri bağırarak tekrarlatılan "evet" sözcüğü "ayağına bastın mı" şeklinde şakalar olayın saygınlığına kanımca halel getirmekte, genç çift kadar konuklar da olayın ciddiyetinin farkına varmamaktadırlar. Daha önce belirttiğim gibi, evlenme ciddi bir olaydır. Tören de bu ciddiyet ve saygınlıkla kabili telif olmalıdır.

Bu sözleri, Tiryaki Gazetesi Ekim 1994 sayısında, üzeyir Garip söylüyor. Tamamen haklı. Nikah törenlerini de cenaze törenlerini de islah etmeliyiz.

SEVDAKÂR

M. İlyas Subaşı'nın kitabı bana Mevlânâ'yı düşündürdü. Sürekli bir coşku içinde yaşayan Mevlânâ, bazen bir tek kelimeden heyecanlanarak bir gazele başlar. Sevdakâr kitabı kirlenmiş bir dünyada bizi sevgiye, iyi niyete, duyguya ve ümide çağırıyor.

"Yine Subaşı göründü, seveda yasanın okudu, kaderi yasakladı bize" tarzında bir hayâli Mevlânâ beytini düşündüm.

ARZUMUZ KALKAN OLDU

Ertuğrul Aydın'ın şiirleri yukardaki başlığı taşıyan bir kitapta toplanmış. (Rebel Yayıncılık, 1993) Ertuğrul Aydın kendi şiir dilini bulmuş bir şair. Tabii bir Türkçe kullanıyor. "Artık hüner, geçmişi yaşamamaktır" "senin bu anber saçan yansıyışların" birçok güzel mısra arasında geçtiğim iki örnek. Yalnız, ikinci örnekte "yansıyış" yerine "yansımaların" demesini tercih ederdim.

YAŞAR BEDRİ'DEN ŞİİRLER

Türk şiir severlerin tanıdığı bir ad olan Yaşar Bedri, "Yoksul, Derviş ve Uzaktan" adını verdiği ikinci şiir kitabını yayınladı (Gelecek Yayınları Trabzon, 1994). İkinci kitabında Yaşar Bedri'nin mistik yönü daha gelişmiş. Kelime hazinesi çok genişleşmiş. Çağrışımları da özenti olmayan, durmuş oturmuş çağrışımlar. Kalpaklı Süvari Sagusu, Gemi, Gönül Mülkü Talanda adlı şiirleri tamamen kendine özel. Diğer şiirlerindeki imajlar da başka şairlerden "imaj nakli" yoluyla alınmamış, kendi imalat-hanesinde işlenmiş.

Yaşar Bedri'yi kutlarım.

*Men arafe nefsehu dersin, illa de-
ğilsin*

*Melâtkden yukarı seyran arzu kı-
larsın*

*Tıf-ı nevreste gibi eteğin at edi-
nip*

*Ele Çevgân almadan meydan ar-
zu kılarınsın.*

*Bilemedin sen seni sadeft ne
gevherisin*

*Mısır'a Sultan tken, Ken'an arzu
kılarınsın.*

*Yunus düştün bu derde Eyyub gi-
bi sabreyle*

*Derde katlanamazsın, derman ar-
zu kılarınsın.*

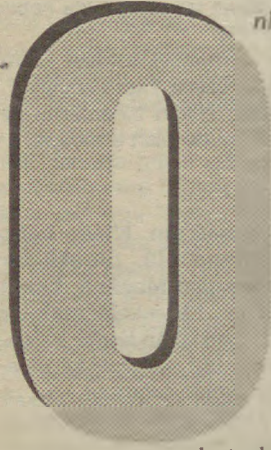
LEMEZÂT-I HULVIYE

Bazen bir kitap alınır ve okumaya başlamanız gecikir. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayını olan Lemezât-ı Hulviye adlı eseri de okumaya başlamak için bir yıl beklemişim. Geçenlerde elime alınca kitabın önemi birden ortaya çıktı. Evliyâ tezkireleri daima çok yönlüdür.

Evliya tezkirelerini okumakla hem mânevi bir zevk duyulur, hem kültür tarihimizin bazı karanlık noktaları aydınlanır. Bu kitabın yazarı Mahmud Cemâleddin Hulvî Efendi 16. yüzyılın son çeyreğinde İstanbul'da doğmuş ve 17. yüzyılın ilk yarısı bitince ölmüş bir Osmanlı (Türk) yazarı. Halvetî tarikatının Sümbüliyye koluna mensup. Lemezât adlı eserini sadeleştirerek yayına hazırlayan Mehmed Serhan Tayşî, büyük bir hizmet görmüş. Bülbülün susmuş, havuzun boş, Gülistan'ın harab olduğu günümüzde bu kitap inşallah bereketli bir yağmur tesiri yapar.

Ehl-i beyt muhiplerinin seçkinlerini anlatan Abdülbaki Gölpınarlı ve sünni velilerin seçkinlerini anlatan Necip Fazıl Kısakürek de edebiyete göçünce, bize velileri anlatan yazar kalmamıştı. İstanbul'a mânevi bir örtü giydiren Sümbül Efendi, Merkez Efendi, Seyyit Nizam, Selâmi Ali Efendi, Aziz Mahmut Hüdai, Kadiri Mahmut Baba unutulmuş ve yerlerini Hazret-i Ketû, Hazret-i Memiş ve Cenk Koray Baba almıştı. Lemezât kitabının gönlümüze yine Merkez Efendi, Sümbül Sinan ve Aziz Mahmud, Seyyid Nizam rüzgarları estirmesini diliyorum.

Kül

Onlardan biri... Onlarca, yüzlerce benzerinden biri. İki yıldır öyle çok gördüm ki onları, öyle çok gözyaşı döktüm ki onlar için, artık gözlerim kurudu. Yüreğim artık gözlerime yaş gönderemiyor. Yaşlar taşlaştı, yumruk gibi boğazıma oturdu. Ne aşağı iniyor, ne yukarı çıkıyor. Orada zehir gibi bir düğüm. Ağlamanın nimet olduğunu şimdi anlıyorum.

Bu da onlardan biri... Kafası parçalanmış, ayakları kopmuş, elleri kesilmiş, göz-

leri akmış, ciğerleri deşilmiş gördüğüm onlardan, yüzlerce benzerinden biri. Sizlerden biri. Öyleyken, artık alışmışken niye irkildim birdenbire?

Çocukluktan gençliğe geçme çağında bir delikanlı. Ama çocukluğa daha yakın sanırım. On üçünde ya da ondördünde olabilir. Ölü mü? Yaralı mı? Fotoğrafın altında not yok! Hayret! Halbuki bütün fotoğraflarda bilgi oluyor. O bilgilere göre basıyoruz gazeteye. Bunların hepsi dün geldi. Bihaç'taki muhabirimizden. Öyleyse bu da Bihaç'ta çekilmiş. Ama ölü mü, yaralı mı bu çocuk? Elinde tuttuğu kesede ne var? Sımsıkı kavramış. Yüzünde kandan çizgiler... Elbisesinin rengi çamurdan, kandan seçilmiyor. Neresinden vurulmuş acaba? Öylece uzanmış. Hiç de acı çekiyor gibi değil. Beni ürperten bu oldu belki de. Sanki öğle sıcaklığında söğüt ağacının dibine kıvrılmış kestiren bir delikanlı. Gün doğmadan çalışmaya başlamış da yorulmuş. Ama babasının ismarladığı işleri yapıp bitirdiği için rahat. Söğütün titreyen yapraklarının sunduğu gölgede dinleniyor. Acaba ölü mü, yaralı mı? Bu keseyi niye böyle kavramış eliyle?

"Hayri, Sadıklı.. Baksanıza şu fotoğrafa. Bihaç'tan dün akşam gelen-

lerden. Hele bir bakın da, sorum var. Yahu duymuyor musunuz beni? Ne kadar işgüzar mısınız?!"

İkisi de önlerindeki kâğıt tomarlarının ve sigara dumanlarının arasında kaybolmuşlar. Ve çay kokularının... Ve radyodaki şarkının arasında... "Alışımın kaşları kâre aman..."

"Niçin bana sormuyorsun?" Doğruldu birden çocuk.

Kara gözlerini üzertme dikti. "Bihaç'tan gelen benim. Niçin bana sormuyorsun? Beni bana sor. Nedir merak ettiğin? Elimdeki kese mi? Ölü müyüm, yaralı mıyım? Ne farkeder? Ölüysen vazifem bitmiş demektir. Yaralıysam, bir an önce iyileşmem lâzım. Sol bacağımdaki kurşun yarası çok kötü. Belki kesecikler. Hastahaneye kadar gidebilirsem mutlaka keserler. Yanlış rakam vermeyeyim sana ama galiba altı kurşun saplandı. İncecik bir bacağına altı kurşun. Kismetliymiş değil mi? Halil'inkini dün değil evvelki gün kestiler. Dün onu ziyarete gitmiştim hastahaneye. Yalnız doktorların uyuşturucu iğneleri yokmuş, öylece kesmişler bacağına, kıtır kıtır... 'Gözümü kırpmadım' diyor bir de. İnanır mıyım? hastahaneye kadar gidebilirsem benimkini de keserler. Kessinler ne olacak? Bende yalan yok ama? Ben gözümü demir gibi yumarım, dişlerimi kenetlerim, ellerimle de çarşafı kavrarım, sıkarım, sıkarım. Bir iki üç... Saatlerce süreceksin değil ya! Zaten yan yana kopmuş bir

Onlardan biri...

Onlarca, yüzlerce benzerinden biri.

İki yıldır öyle çok gördüm ki onları, öyle çok gözyaşı döktüm ki onlar için, artık gözlerim kurudu.

Yüreğim artık gözlerime yaş gönderemiyor. Yaşlar taşlaştı, yumruk gibi boğazıma oturdu.

Ne aşağı iniyor, ne yukarı çıkıyor.

Orada zehir gibi bir düğüm.

.....

acak. Uyuşturucu yok ama Doktor Mahmut usta cerrahdır. Savaş başlayalı beri daha da ustalaştı.

Ama şimdi hiç ızdırabım yok! Güneşlenir gibi uzandım buraya. Aslında hava soğuk. Soğuğu hissetmiyorum. O kadar yangın gördüm ki, o kadar çok alevin içinde yaşadım ki ciğerlerime kadar yandım. Bu sıcaklık epey yeter bana.

O kadar yandık ki yandık kül olduk.

Önce okulumuz yandı; alevler sıraları, kara tahtaları, kitapları yaladı, yuttu. Bir yığın kül... Sonra Murad Ağa Câmii yandı. Dedem oranın halıları için 'İstanbul cämilerindeki gibi' derdi. Dedem İstanbul'u hiç görmemişti ama öyle derdi. Sonra tapu dairesi yandı. Sararmış evrak dosyaları alevlere lokma oldu. Bir yığın kül... Annem 'Tüh!' dedi. 'Evin tapusu gitti.' Sonra nüfus dairesi yandı. Tozlu nüfus kütükleri birer birer alev alırken yeryüzündeki varlık belgelerimiz küle döndü. Sonra Muhammet Amca'nın lokantası yandı. Lokantada yanacak birşey yok sanırsın. Hem de nasıl yandı?! Alevler iştahta karnını doyurdu.

Herbir yangının kokusu farklı oluyor biliyor musun? Okul yanarken başka, cämi yanarken başka, lokanta yanarken başka koku duyuyorsun. Külleri de farklı kokuyor.

Sonra arkadaşlarla top oynadığımız park yandı. Ağaçlar... Çam, kestane, meşe... Boz bir kül yığını oldu yemyeşil park. Çamların sadece kokusu kaldı.

Sonra Beyyine Teyze'nin evi yandı. Bizim mahallede yanan ilk ev. Ben ilk o gün yaralandım. Savaş yarasını ilk o gün tattım. Kolumda, önemsiz bir yaraydı. Beyyine Teyze üç çocuğuyla ateşin içinde kaldı ama kurtardık onları. Beyyine Teyze eskiden bize, mahallenin çocuklarına kurabiye yapıp verirdi. Anneme oturmaya geldiğinde de kıymalı patatesli börek getirirdi. Çocukları benden küçüktür: Halit, Macit, Ziba. Bir yıldır babasızdılar. Babaları cephe de kaldı. Kurtardık onları ama Halit'in yüzü, gözü hep yanmıştı. Gözleri açılmadı.

Sonra mahalle bakkalımız Ethem Amca'nın dükkânı yandı. Dükkânın üzeri de evleriydi. Ethem Amca ile karısı yaralı olarak kurtuldular. Savaştan önce okul dönüşlerinde şeker, sakız aldığımız dükkân... Unlar, pirinçler kül oldu. Başka birşey de yoktu zaten.

Savaş başlayalı hiç şeker yemedim, sakız çiğnemedim. Deli Halil! Çenesini o kadar sıkı ki, etleri kapkara kesilmiş. Sakızı bulsa da çiğneyemeyecek. Ben öyle yapmam. Ben çarşafı avuçlayıp çarşafı sıkırmam.

Şehir Düşer Sükût Düşmez

Şehir düşer kurşun düşer sükût düşmez yükselirken can
Ölüme koşan küçük kızların gözünde parlayan
Kımlıtsız bir kol gövdesiz ürpertidir çırpınan
Soğuk korku gecelerinde donakalır sahipsiz heyecan

üşür yaşlanmayan kalbi
hiç kuşatılamamış şehirlerin

Hançer vuruşlarının acıtmadığı gölgeler yükselir
Ay ışığı fırçalarıyla dirilirken mezarlar
Her bakışta sıcak kan veren gizli aynalardan
Ölümü dirimi unutmuş çocuklar hayala âh üstüne âh saçar

gizlenir damarlarda kini
şeytan kadar masum cellatların

Ne aslan pençesinde çığlık çığığa ilk hıristiyanlar
Ne de fukara üstüne iniveren beklenmedik kar
Ayaz kış gecelerine kâbus türbeleri yontar
Bosnanın kesik boynundaki insanlık yarası kadar

ürperir su gibi kimsesiz çocukluk
kendini kollayan zamandan

YILMAZ TAŞCIOĞLU

Sonra bizim ev yandı. Öğle üzeriydi. Ben ekmek almaya gitmiştim. Ekmek almak deyip geçme! Küçük bir parça ekmek için beş-altı saat beklenir. Annemin unu vardı biraz. Ondan da yufka yapardı azar azar. Evde yedi kişiyiz. Üç kardeşim var, en büyükleri benim. Annem, babam, dedem, ninem. Babam iki ay evvel geldi cephe den. Bir bacağı kesmişler. Sordumdu o zaman. Uyuşturarak kesmişler. Ordaki hastahanedeki ilaç varmış demek ki.

Ben ekmek almaya gitmiştim. Kaç saat bekledim, bilmiyorum. Arkamda kucağı çocuklu bir kadın vardı, çocuk durmadan ağlıyordu. Civar tepelerden durmadan silah sesleri geliyordu. Ekmek kuyruğu hiç yürümüyordu. Eski-

den de hep ben gelirdim ekmek almaya. Eskiden... Yani savaştan önce. Ramazanlarda iftara yakın yine kuyruk olurdu fırının önünde. Ama ne keyifli bekleyiştir o?! Hele fırıncı kalfasının uzun saplı küreğiyle yerinden doğrulduğunu, fırının kapısına yöneldiğini gördüğümüzde şöyle bir kırırdanır, "hazırol"a geçerdik. Fırının kapısının açılmasıyla birlikte kokular burnumuza dolardı. Az sonra filelerimizde üçer-beşer iyi pişmiş, nar gibi kızarmış ekmek, çörek otlu pide...

Çocuk ağlıyordu. Anneannemin köyünde bir Şakir Dayı vardı. Eskiden biz ağladığımızda, yeleğinin iç cebinden kuru kayısı çıkarır, verirdi bize. Susarmıydık? Galiba susardık hemen. Ceplerimizde çocuğa verecek birşey yoktu.

Ne yapayım, elimi çırpıyorum, belki avunur. En küçük kardeşimi de böyle avuturum bazen.

O sırada kuyruk kıpırdadı. Ekmekler veriliyordu. O sırada büyük bir gürültü koptu gümbürtü tarafında. Herkes başını çevirip bir baktı. Bir gümbürtü daha koptu. Peşinden bir tane daha... Kuyruk yine kıpırdadı. Ekmekler veriliyordu. Başlar geriye, eski yerlerine döndü. Kuyruğun ön taraflarında da bir gürültü vardı... İhtimal sıra münakaşası. Belki biri haklıdan fazla ekmek aldı.

Korktum birdenbire. Kuyruktan çıkıp eve koşmak istedim. Ama işte ekmekler veriliyordu. Kardeşlerim bekliliyordu. Eli boş dönemezdim.

Az sonra elimde bir parça ekmek, eskiden kahvaltılarda içine reçel sürüp tek başıma yediğim kadar bir ekmek yola düştüm. Yürüdükçe gürültüler artıyordu. Kokular... Yangın kokusu. Bu kokuyu iyi tanırım. Çıglıklar, feryatlar duydum. Koşmaya başladım. Mahalleimize geldiğimde koca bir yangın gördüm. Yanıyordu evler. Bizinki, Sabire Teyze'lerinki, Vesna Teyze'lerinki... hepsi. Koşmak istedim yangına doğru. Biri kollarımdan sımsıkı tuttu. Ekmeğim yere düştü. 'Bırakın beni. Bırakın!' Bırakmadı. Evimiz yanıyordu. Etrafta anemi, babamı, ninemi, dedemi arıyordu gözlerim. Kardeşlerimi... Hiçbirini göremiyordum. Hiçbirini göremedim. Bağırardım, çok bağırardım. Başka bağırانlar da vardı, seslerimiz birbirine karıştı. Sokağın bir yakasındaki sırt sırta vermiş evler aç gözlü yalımların ortasında, gözlerimin önünde çatırdaya çatırdaya çöktüler. Aç gözlü, doymaz gözlü, canavar yalımlar... Sonra, diş dokunur birşey bulamaz olunca dillerini yavaş yavaş kıstılar, çekilip gittiler. Yerde yarı baygın yatıyordum. Her yan yanık kokusu, kara bir duman... Etrafta koşanlar, bağırıp çağıranlar vardı. Bir adam omuzumu dürttü, birşey söyledi. Anladım. Belki canlı olup olmadığımı merak etti. İşte şimdi sen de merak ediyorsun ya!

Neden sonra, kimbilir kaç saat sonra kalktım. Ekmeğim az ilerde çamura bulanmıştı, aldım yine elim, evimize doğru yürüdüm. Şekli değişmiş, ne olduğu anlaşılmayan eşya yığınları, birbiri üstüne abanmış kalaslar tütüyordu. Bir hayattan geriye kalan enkaz. Annemin gelin geldiği ev. Tapusu da yandı diye üzüldüğü ev. Mutfağı da sayarsak dört odamız vardı. Şurası mutfak olmalı. Yemeği mutfakta verdik. Elimdeki çamurlu, ezilmiş ekmeği mutfak olduğunu sandığım yere attım. Oracığa, yangının sicağına çöktüm. Hava kararmıştı... Ağladım mı, ağlamadım mı? Uyudum mu, uyumadım mı? Hatırlamıyorum. Ara sıra etraftan feryatlar duyuyordum, gözlerimin önünde kalıntılar koşuyordu.

Saraybosna

Et, sinir ve kan.. az-çok akıl, biraz da his..
İşte, bunların, salata.. pardon, halitasıdır insan!

Ve tıka basa hayat dolu da olsa,
Ölümün aracı ve gidasıdır insan.

Evet, bilgin, sanatkâr.. üstâd filân ama,
İtin ve çakalın da ustasıdır insan.

Gelelim, Âdem-Havva ve meşhur elma hikâyesine..
Bence, boş bulunuşudur doğanın, azîm hatasıdır insan.

Ve Bosna varken.. cirit atsa da yedi kat gökyüzünde,
Yerin, yedi kat dibine batasıdır insan!

NÜZHET ERMAN

du. Belki gözlerim kararıyordu. Birkaç gürültü daha koptu. Kemiklerim bir tuhaf ısınıyor, ısındıkça gevşiyor, pelteleşiyor. Ben kolay kolay üşümem artık. Ciğerlerime kadar yandım.

Gözlerimi açtığımda güneş yükselmişti. Yangın yeri hâlâ tütüyordu. Dev bir ocak... Mavi bereli askerler çalışıyordu ortalıkta. Yangın temizliği yapıyorlardı. Bir yığın kül... Küller soğumuştur. Pantolon cebimdeki naylon torbayı çıkardım. Dün annem vermişti. Fatmalara patates almaya gidecektim de, 'Önce ekmeği al, patates yarına kalsın.' demişti annem. Torbayı açtım, evimizin külünden yedi avuç doldurdum. Annem, babam, ninem, dedem, üç kardeşim, yedi kişiydiler. Ceketimin içine yerleştirdim. Yürüdüm, gittim.

İki amcam dağlardaydı. Onların yanına gidecektim. Bulabilir miydim? Bulamam bile ne zararı var? Kaybedeceğim ne var? Evim, ailem kül oldu. Artık dağlar, ormanlar bana ev! Mücahitlere yardım ederdim. Bana göre bir iş bulunurdu elbet. Silah kullanmayı da öğrenirdim. Şimdiye kadar niye öğrenmedim sanki.

Ormanın içine karıştım. Gördüğüm ilk mücahit birliğine 'Beni de alın.' dedim. Aldılar. Aylardır dövüşüyoruz. Silah kullanmayı öğrendim.

Türkiye'den gelmiş bir Ömer Ağabey vardı. Bir akşam yatısı namazı için abdest alıyordu; ona el lambası tutuyor, kollarını yıkarken, kolların soğuk-

tan ânında donup kaskatı kesilişini seyrediyordum. Bana bez bir kese verdi. Tarhana kesesi. Türkiye'den gelirken annesi koymuş çantasına. Bir iki defa ben de yedim. Sıcacık duman duman tarhana çorbası. Yangın sıcaklığı değil, yangın dumanı değil! Benim annem de yapardı eskiden... Kese boşalmıştı, Ömer Ağabey bana verdi. Cekeyimin fermuarlı göğüs cebinde taşıdığım naylon torbayı onun içine koydum. Nereye gidersem bu keseyi de götüreceğim. Ben nereye o da oraya! Sonra bir gün, üzerinde çiçek açabilecek bir toprak bulup gömeceğim. Dedem İstanbul'u anardı hep. Hiç gitmemişti ama... Belki bir gün ben giderim, oranın toprağına gömerim bu külü. Hem o zaman tarhana kesesi geldiği yere döner. Belki Ömer Ağabey'in annesini de bulurum. Ömer Ağabey bu sabah vuruldu. Hele Doktor Mahmut bacağımyı kessin, bir iyileşeyim..."

Çocuk başını toprağın üzerine bıraktı, kara gözlerini yumdu. Yine o huzurlu, büyüye bir iş görmüş olmaktan memnun çehre. Konuşurken yorulduğu için yaraları biraz daha fazla kanıyordu şimdi. Yavaşça saçlarını okşadım, parmaklarıma sıcak bir kan buluştum. Taşlaşmış zehir bir yumruk gibi boğazıma oturan gözyaşlarımla hapsoldükleri yerden kurtulup gözlerime hücum etti, sicim sicim akıp parmaklarımdaki kana karıştı.

Çeçen Musibeti

İmperiya delisi
Tarihin kart kaftarı
Bugünün sert kaftarı
Mukaddes kaidelerin
dönük, nāmert kaftarı,
Sence böyle olurmuş
Küçük milletler ile
Büyüklerin riftarı?
Çeçen kalmak istemir
Gasbkar çaynağında
Senin ne ölümün var
Bes özge torpağında?
De sana dar mı gelir,
Öz harabın, öz yerin?
Sana borcu mu vardır
Küçücük milletlerin?
Öz helalca hakkını
Talep eder o, senden.
Bes sen ne isteyirsen
Hak isteyen Çeçenden?

"Dünya proletarları gelin
birleşin" diye

Dünyayı zaptetmek
En büyük endişendir.
Tuttuğun ülkeleri
Sonra harabe koymak
Senin köhne işindir.
Eli kanlı cellattır
Senin en doğru adın.
Halkların talihıyla
Yeter, kumar oynadın.

Grozniya atılan bombaların sesinden
Moskva'da Duma'nın duvarları çatladı.
Saatın akrepleri,
Takvimin varakları üçten beşe atladı.
Dağılmış imperiya,
Ne şer, buhtan, ne riya
Onu kaytara bilmez.
Uçulan duvarlara ahı boya çekilmez.
Taşlar düşer binadan.
Zinadan türeyenin sonu budur...

Ey nadan,

Çalışma o taşları yerine kaytarmağa.
Başın geçmiş karmağa.
O taşlardan yükselen dumana bak, boza bak!
Gözlerini çıkartır bu duman, bu bozanak.

Bizlere "barbar" diyor bizim Şark dünyasına
"Medeniyet" kandıran
Özünü bu dünyada
İnsan hukuklarının carcısı adlandıran
"Medeni" garp "cenneti".
Niye görmür gözlerin
Aynın pençesinde mahvolan bir milleti?
Özge musibetine
Kar mıdır kulakların?
Hani, bes harda kaldı
Senin insan hakların?
İnsan hakkı namına hakları baltalıyor
O "tek dişli canavar"!
Sizce güçsüz olanın hakkını çiğnemeye
Güçlülerin hakkı var.
Eğer böyle değilse, niye göz yumdun buna?
Bes niye hak verirsin haksızın cevlanına?
Hiç deme Çeçenistan Rusun öz dede malı,
Öz helal diyarıymış.
Çeçen ise bu yurdun adi kiradarıymış.
Sizin için dünyada ne düz var, ne galet var.
Sizin için dünyada ebedi menfaat var.

O zamanki önünde gördün Irak'ı.
Küveyt'teki hayrına diz çöktürdün Irak'ı.
Çeçen faciasının ziyarı dokunmadı
Senin menfaatine.
Sustun, yumdun gözünü,
Çeçen musibetine.
Bes budur mu adalet,
Budur mu medeniyet?
Besdir Allah yanında
Günaha battığınız,
"Hak" bağıra bağıra
Hakkımızı taptayıp
Bizi aldattığınız!

İmperiya = imperatorluk

kaftar = sırtlan, leş yiyen

çaynak = tırnak

en büyük endişendir = en büyük merakındır

besdir = yeter!

kaytarmak = geri vermek

karmak = kanca

"medeniyet" kandırmak = medeniyet nedir öğretmek

kar = sağır

harda = nerede?

bes = pes, burada: peki

kiradar = kiracı

taptamak = ayak altına almak

BAHTIYAR VAHABZADE

Yenilik ve Gelenek

*Var mı hele söylenmedik söz
Kalmış mı meğer denilmedik söz*
Şeyh Galib

Biri diğerinin tekrarı olan bu beytin ikinci mısraını görmezden gelelim. Hatta bu beytin Şeyh Galib'e ait olduğunu da düşünmeyelim. İlk mısradaki "söy.." hecesinin bir buçuk olmasına aldırmayalım. Evet zihnimizi tutan ve bizi beyitten uzaklaştırmaması muhtemel takıntılarını bir tarafa bırakalım.

Var mı hele söylenmedik söz mısraının ifade ettiği hakikat, geçmişteki ve günümüzdeki sanatkârın çilesidir, çilesi olmak gerekir. Fikirde, hisde, hayalde pek çok anlayış, kendimize ve

tabiata bakış, onu yorumlayış konularında hemen her şey söylenmiştir. İnsanlık tarihi boyunca söylenegelmiştir. Halbuki her yeni sanatkâr, her yeni nesil yeni ve farklı olmak ister ve bu ihtiyacın içindedir. Nitekim bu sözlerin sahibi Şeyh Galib de yeni bir şey söyleyebilmenin peşinde olmuş, klâsik edebiyatın önemli tenkitlerinden birini Nâbî'ye karşı yapmıştır. O zaman, onun Hüsn ü Aşk'ta yapmak istedikleri ve Nâbî'yi tenkitleri ile bu söyledikleri arasında bir tezat mı var diye sormamız gerekir. Bu sorunun cevabını verebilmek için hem Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk'ta yapmayı başardığı yenilikleri yani eserinin yeni ve orijinal taraflarını göstermek hem de Nâbî'yi hangi noktalardan tenkit ettiğini belirlemek lâzımdır. Bunların her ikisi de ayrı birer çalışma konusudur. Bu konuda bir üçüncü yol da beyitte söylenmek isteneni iyi anlamak daha doğrusu yeni ve orijinal olanın ne olduğunu açıklamaktır. Biz bu yazımızda konunun bu tarafının ele almayı uygun buluyoruz.

Nedir yeni?

Geçmiş yüzyıllardan günümüze doğru pek çok fikrin, anlayışın söylendiği muhakkak. Bu bakımdan de-

ğişen yorumlar, yaklaşımlar, yaşanan olaylarla ve gündelik hayatla kurulan ilişkiler farklılığı meydana getirmiştir. Öz ve esasta büyük bir değişme olmamıştır. Nitekim inancımıza göre ilk insan ilk peygamberdir. Hz. Adem'e gelen İslâm'la Musa'ya, İsa'ya ve Hz. Muhammed'e gelen İslâm arasında özde bir farklılık yoktur. Tabii biz Hz. Musa ve İsa'ya gelen İslâm'ı kastediyoruz. Sonradan bozulan, tahrif edilen Musevîlik ve İsevîlik değil. Hatta bugün onların özünün ne olduğunu ancak Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın bildirdikleriyle bilebilmekteyiz. Ne Tevrat ne de İncil gerçek Musevîliği ve İsevîliği bize vermekten uzaktır. Bu ara açıklamadan sonra konumuza dönelim. Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e gelen din İslâm dini devre, şartlara ve toplumların seviyesine, insanın tekâmül seyrinde alabileceği kapasiteye göre gelişerek devam etmiştir. İşte yeni ve farklı olan zamana, şartlara, insanlığın seviyesine göre şekillenmiş yorum ve anlayışlardır.

İşte yeniliği bu anlayışa oturtup değerlendirebiliriz. Fikir ve anlayıştaki yeniliği tayin eden tabiata, topluma ve olaylara içinde bulunan zaman perspektifinden bakabilmek ve bunu aynı çerçevede ifade edebilmektir. Burada yeni ve farklı olmakla yabancılaşmayı ve yozlaşmayı birbirine karıştırmamak gerekir. Maalesof sanat hareketlerinde bu hep birbirine karıştırılmıştır. Öncekilere veya

Fikirde

hisde, hayalde pek çok anlayış, kendimize ve tabiata bakış, onu yorumlayış konularında hemen her şey söylenmiştir. İnsanlık tarihi boyunca söylenegelmiştir. Halbuki her yeni sanatkâr, her yeni nesil yeni ve farklı olmak ister ve bu ihtiyacın içindedir.

.....

bir öncekine benzememek, içinde yaşadığı toplumun anlayış, gelenek ve duyusunun tamamen dışında olmak yenilik zannedilmiştir. Sanatın özünü yaralayan, insan olmanın vekarını tahrip eden oluşumlar orijinallik zannedilmiştir. Elbette insan fizik ve ruh yapısıyla çok karmaşık ve çok zengin bir yapıya sahiptir. Yüzyıllardır işlenmiş olmasına rağmen henüz anlaşılama-yan, keşfedilemeyen pek çok yönü ve tarafı vardır. Tabiat da aynı özelliktedir. Onun da henüz keşfedilemeyen sırları vardır. Toplumlar da devamlı akış içerisinde ve yeni oluşumlar geçirmektedir. İşte bu noktada sanatkar sezgisi kendini gösterecek insanı ve dünyayı her ikisinin de tabiatını bozmadan, onları dejenere etmeden yeni bakış ve anlayışlar, yorumlar getirecektir, getirmelidir. İnsanlık tarihindeki hemen her sanat kolunun dâhileri bunu yapmışlardır. Hatta tefekkürü de bir tarafıyla bir sanat olarak alırsak mütefekkirler de aynı çizgidedirler.

Her sanat kolunun malzemesi ayrıdır. Bunların içinde millî varlıkla veya milletle aynileşmiş ve milletin doğrudan ifadesi olan edebiyatın malzemesi olan dildir. Bu bakımdan edebiyattaki yeniliğin geleneğin içerisinde olma zarureti diğer sanat dallarından daha fazladır. Böylece yenilik, başıbozukluk değildir. Belli bir geleneğin son halkasıdır. Nitekim şiir tarihimiz gözden geçirilirse bunun çarpıcı örnekleriyle karşılırsınız.

Meselâ şiirimizin yıldızlarından veya pırlantalarından olan Yunus Emre, geleneğin ta kendisidir. Ve onun bazı şiirleri, dörtlükleri veya beyit ve mısraları Ahmet Yesevî'nin tekrarı gibi görünse de tamamıyla yeni ve orijinaldir. Yazımızın başındaki beytin şairi Şeyh Galib Nâbî'yi Hayrabâd'ından dolayı tenkit eder ve yepyeni bir eser, Hüsn ü Aşk'ı ortaya koyar. Fakat aynı Şeyh Galib geleneğin yeni yepyeni bir halkasından başka nedir? Nitekim Hz. Mevlânâ'dan gelenleri "Çaldımsa da mirî malı çaldım" deyip kendinden saymıştır. Tanzimat'tan sonraki Türk şiirinin saf şiir açısından en önde ismi Yahya Kemal, yerini geleneğe gitmekle kazanmıştır.

Cumhuriyet devrinin önde gelen şairlerinden Behçet Necetigil'in en başarılı şiirleri geleneğe bağlı olan, gelenekten ilham alan şiirleridir. Aslında zor olan da bu değil midir? Sanatkar geleneğin içerisinde yeni olabilmelidir. Hem;

"Var mı hele söylenmedik söz"

diyeceksiniz hem de yeni bir şeyler söyleyeceksiniz.

Rubâî

(Ahmet Kabaklı'ya)

Meclis de mülâkî olup efkârımıza
Can olmada herkes uyup ikrârımıza
Ecdâdımızın sohbetinin yâdiyla
Nür inmeli gökten gelip iftârımıza

MEMDUH CUMHUR

Klâsik edebiyatımızın tenkit edilen noktalarından birisi de nazîreciliktir. Eski şairlerimiz, kendilerinden önce yazılmış bir esere, bir gazel veya kasideye veya benzeri bir şiire nazire yazarlardı. Onun şekilde, kafiye, vezinde bir benzerini meydana getirirlerdi. Kendimize ait her değeri reddetme hastalığına tutulduğumuz -hâlâ bu hastalıktan kurtulmuş, sıhate kavuşmuş değiliz- zamandan beri nazîreciliği de tenkit etmişizdir. Bunu, aynı şeyleri tekrarlayan bir sanat faaliyeti olarak görmüşüz. Halbuki bütün edebiyat tarihimiz içinde biri diğerinin tekrarı olan hemen hiç bir nazire yoktur veya belki de birkaç tane ancak bulunur. Merak edenler nazîre mecmualarını okuyabilirler. Yalnız Tanzimat'tan sonraki edebiyatımızda iltifat olarak kabul edilen nazîreciliği bundan ayı tutmak gerekir. Meselâ bir paşa bir şiir yazar ve bunu süreli yayınların birinde yayımlar. Sonra o paşanın veya zatın dostları, yakınları, arkadaşları vb. onun şiirine nazîreler yazarlar ve bunlar da yayımlanır. Bu çeşit şiirlerin hemen pek çoğuna ve nazîrelerine şiir bile demek zordur. Esasen bunların söyleyicileri şair de değildir. Klâsik edebiyatımızdaki nazîrecilik ise böyle değildir. Bir şair, önce söylenmiş bir şiiri geçmeyi hedefler ve aynı vezin, kafiye ve nazım şeklinde kendisinden önceki şairle yarışır ve mutlaka yeni ve farklı söyleyişler yakalar veya en azından yakalamalıdır. Nazîre yazmanın anlamı budur.

İşte bu bir eğitimidir de. Geleneğin ve aynı şart ve imkânların içinde yeniyi bulabilmek.

Yazımızın başında sanatta yeniliğin başkalaşım ve yozlaşma olmadığını söylemiştik. Gerçek yeniliğin; insanı, tabiatı, olayları ve toplumu değişen ve yenilenen zamanın şartları içerisinde yeniden yorumlamak olduğunu ifade etmiştik. Nitekim klâsizm, romantizm, realizm, naturalizm, simbolizm vb. edebiyat akımları incelenirse bu çok açık görülecektir. Hatta son zamanların tartışma konusu post modernizm ile bazı eski şairlerimizin şiirleri arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmaktadır. Bu noktada Şeyh Galib'in beytini yeniden hatırlayalım:

Var mı hele söylenmedik söz
Kalmış mı meğer denilmedik söz.

Tabiat bir hazine, insan bir hazine, toplum bir hazine.. Önemli olan bu hazinenin görülmemiş taraflarını görebilmek, girilmemiş yanlarına girebilmek. Bunu yaparken Yunus'un

Her gün yeniden doğarız
Bizden kim usanası

anlayışını ve geleneği gözden irak bulundurmak gerekir. Gelenekten kopmuş bir yenilik, bize, yenilikten başka anlayışları da hatırlatır.

Özbek Edebiyatından Bir Roman: Yıldızlı Geceler (Babür)

Yazımıza başlarken romana konu olan Babür hakkında iki sebepten dolayı tarihi malumat vermeyi gerekli görüyoruz. Birincisi Pirim Kadir'in Yıldızlı Geceler romanı Babürü anlattığı için vereceğimiz bilgiyle aynı zamanda romanı da özetlemiş olacağız. İkincisi de ülkemizde pek bilinmeyen bu büyük devlet ve edebiyat adamını bu roman vesilesiyle, Türk gençlerine bir nebze de olsa tanıtmayı amaçlıyoruz. Gerçekten de burada belirttiğimiz hususların hemen hemen hepsi romanda yer almaktadır. Biz bu yüzden biyografilerin ve biyografik romanların gençlere örnek teşkil ettiği, eğitimde önemli ve olumlu bir rol oynadığı kanaatindeyiz. Çünkü bu tip eserler gençlerin hayallerinin hür ve engin ufuklara kanat açmasına sebep olur. Zaten gençlik demek hayal demektir. Hayal gücü ise zannımızca ancak büyük insanların hayatları bulunduğu ölçüde gelişir. Bu bakımdan gençlerin alabildiğine hayal kurmalarını taraftarız ve hayal için de biyografilerin veyahut biyografik romanların biçilmiş kaftan olduğu inancındayız.

BABÜR

Gazi Sultan Zahirettin Muhammet Babür Padişah Mirza, 14 Şubat 1483'te Fergana bölgesinin Andican şehrinde doğar, 26 Aralık 1530'da Hindistan'ın Agra şehrinde ölür. (Babür -bebir- kelimesi Grenard'ın dediği gibi Türkçe değil, Farsçadır. Eskiler böbürlenmek fiilinin bu kelime-den geldiğini söylerler. Ayrıca bebir pars türünden bir hayvan değil, kaplan türünden ve ondan biraz daha büyük bir hayvandır. Bebirin Türkçesi tonadır -tungadır-. Bu tunga Alper Tungadaki tungadır. bkz. İA, Efrasiyap maddesi). Babası Fergana emiri Ömer Şeyh Mirza, annesi Doğu Türkistan (Çağatay) hükümdarı Yunus

Hanın kızı Kutluğ Nigar Hanımdır. Babası Timurun 5. kuşaktan, annesi Cengizin 13. kuşaktan torunudur. Vasiyeti üzerine Kâbil'e gömülür.

Babür, 9 Haziran 1494'te babası Ömer Şeyh Mirza'nın Ahsı kalesinin güvercinliğinden düşüp ölmesi üzerine 10 Haziranda Andicandan gelerek tahta çıkar. Henüz 11 (hicri takvimle 12) yaşındadır. Bu andan itibaren hayatı sürekli mücadele ve hareket içinde, savaşlarda, at üstünde geçer. Amcası Semerkant hakimi Sultan Ahmet Mirzayla ve dayısı Taşkent hakimi Mahmut Hanla yapmak zorunda kaldığı savaşlarda tecrübe kazanır.

1497'de 7 aylık bir kuşatmadan sonra Semerkantı (Semizkent) zapteder. Henüz 14 yaşındadır. Şehri yağmalamaz, bu sebeple askerleri birer ikişer kaçırmaya başlar. Semerkant'ta 100 gün padişahlık yapan Babür, kuşatma altında bulunan Andican'daki ailesinin ısrarlı çağırılmaları neticesinde Semerkantı terk etmek mecburiyetinde kalır. Yoldayken teslim olan Andicana giremez, Hocende doğru yollar. Ailesi kendisine iltihak eder. 240 adamıyla çağırıldığı Mergilana gider...Başına gelen dertlerden ve felaketlerden yılmaz, bu 240 askerle 14 günlük bir kuşatmadan sonra Semarkantı ikinci kere alır. Semarkant Şeybani Han'a bağlıdır ve Babür'ün kuvvetlerinin iki mislinden fazla askerle savunulmaktadır. Halk Babür'ü sevinçle karşılar. Babür Semarkant'ı 2. kez aldığı anda hicri tarihle 19 yaşındadır. Bu esnada Alişir Nevayi'den mektup alır. Ona Türkçe beyitler yazarak cevap verir.

1501 mayısında Ser-i Pulda Şeybani (Şeybak) Han'la yaptığı savaşı kaybeder;

on beş adamıyla Kühek nehrini geçerek Semarkant'a döner. Şeybani Han şehri kuşatır. Kuşatma aylarca sürer. Zahire yoksulluğundan dolayı şehri terk eder. Ablası Hanzade hanım Şeybani Han'ın elinde düşer.

Babür Uratepe'ye (eski adı Uşruşana) yollanır. Dihket köyünde kışlar. Burada ekseriya yalın ayak gezer. Oralara sefer yapan Şeybani Han'la savaşmak için Hocend yakınlarına gider. 1502'de Şeybaniyle karşılaşmamak için dağlara çekilir. Taşkente dayısının yanına gelir. Niyeti Hita'ya (Doğu Türkistan ve Moğolistan) gitmektir. Niyeti gerçekleşmez. Andican'ı zaptetmek ister. Bir parola uyuşmazlığından askeri dağılır. Yanında kalan 3 askerle savaşı sürdürür. Sonunda askerini toplayıp durumunu düzeltir, fakat Andican'ı alamaz.

Bir gece ordugahta uyurken baskına uğrar. "Emin zamanlarda da daima ebiselerini çıkarmadan yatan" Babür, yanındaki on, on beş adamla Sultan Ahmet Tenbeli karşılar. Üç kişiyle üzerine yürür. Okla yaralanır. Tenbele hediye ettiği kılıça başından yara alır. Hakan arkını geçip kurtulur.

Ahsi'ye gider. Ahsi kuşatılınca şehirden çıkmak zorunda kalır. Yanında sadece 8 kişi vardır. Dağlara doğru at sürer. Takip edilir. Atını bir kaç kez değiştirir. At üzerinden sıçrayarak başka atlara biner. Arkadaşları teker teker geri kalır. İki kişi devamlı peşinden gelir. Nihayetinde hepsi yaya kalır. Takip eden iki asker Babüre yetişir ve hizmetine girdiklerini söylerler. Fakat asıl niyetleri Babürü yakalamaktır. Ölümünün geldiğini düşünür. İki rekât namaz kılar, dua kısmında uyur. Rüyasında Şeyh Ubeydullah'ı görür, padişahlık makamının kendisine verildiği ayan olur. Bu sırada kendisini kurtaran askerler yetişir. Onlar da aynı rüyayı gördüklerini belirtirler. Ordan Andican'a doğru yönelir. Burada dayıların yanında 4 ay kalır. Hocend civarındaki dağlarda bir yıl konaklar. (1503-1504)

Nihayet Fergana bölgesinde bir şey elde edemeyeceğini anlayınca Horasan'a gitmek üzere 300'den az adamıyla yola düşer. Niyeti Herat'taki amcaoğlu Hüseyin Baykara'nın yanına gitmektir. Evdeki hesap çarşıya uymaz. Kabil'e yönelir. Şehri savaşmadan teslim alır (1504 Eylülü). Burada kendisini padişah ve Timur sülalesinin tek varisi ilan eder (1507). Pencaba seferler yapar. Özbek hükümdarı Şeybani Hanın Şah İsmail Safeviye yenilip öldürülmesi üzerine (1510), tekrar Semarkant seferine çıkar. Buhara'yı alır, Semerkantı üçüncü kere fetheder (1511 ekimi). Fakat yine tutunamaz. Afganistan'a çekilmek zorunda kalır.

Semarkant'ın kaybından sonra Moğolların baskınına uğrar. Tek başına savaşır ve kaçıp kurtulur. Kunduza gider. İki yıl orada kalır (1513-1514). 4 yıl aradan sonra Kabil'e döner. Tahtı kardeşi Nasır Mirza'dan devralır. Bir isyanı daha savuşturur ve savaş dolu bir dört yıl geçirir. 1522'de Kandehar'ı kesin olarak zapteder. Hindistana sokulur. 29 Nisan 1526'da Panipat meydan savaşında 13.500 kişilik küçük, fakat disiplinli ve eğitimli ordusu ile İbrahim Lodinin en az üç kat kalabalık ordusunu mağlup eder. Savaşta Rum (Osmanlı) usulüyle donatılmış bir topçu birliğinin mühim rolü olur. Bu savaş Osmanlı Türklerine orta Avrupa'nın kapısını açan Mohaç savaşından yalnızca bir kaç ay öncedir. Delhi ve Agraya girer. Gazneli Mahmuttan sonra Hindistanı zapteden ikinci Türk olur. 16 Mart 1527'de Rana Sarga'nın filerle donatılmış ordusunu Kanvada ağır bir yenilgiye uğratarak Gazi unvanını alır. Kafirlerin başından minare diktirir. Fethettiği yerleri İslam yurdu yapar.

Allahın ezelde

dediğinden başkasının olmayacağına ve Allahın kendisine yardım ettiğine tam olarak inanır. Vird okur. Hindistana yaptığı seferleri tamamiyle İslamı yaymak, oraları İslam yurdu yapmak niyetiyle yapar.

.....

Hükümdar olduğu ilk yıllardan beri zehirlenme korkusuyla yemek, bıçak, kaşık ve hatta masa örtülerine bile diktirdiği Babür, yendiği İbrahim Lodinin annesi tarafından zehirlenmek ister, fakat teşebbüs başarıya ulaşmaz.

Babür anlaşmalara sadıktır, ahitlere uyar. Gençliğinde utangaç ve mahcuptur, karısıyla bile görüşmekten çekinir. Yerine göre yumuşak, yerine göre sert olmayı bilir. Anarşi çıkaran, başıbozuk, bir çanak yağdı alan askerleri parçalattığı gibi, esir alınan pek çok askeri de affeder.

Babür 1510 ile 1527 yılları arasında içki kullanmasına rağmen, bu âdetinden daima vicdan azabı duyduğunu

ifade eder. İçmeye içki teklif etmez. Nihayet 1527'de Kanva gazasından önce bütün kadehleri parçalatarak içkiye tövbe eder. Yanındaki üç yüze yakın bey, kumandan, görevli de tövbe eder ve Babür içkinin içilmesini, imalini, alınıp satılmasını yasaklayan bir ferman çıkarır. Fermanında bütün müslüman vilayetlerin, limanların vergisini Hz. Peygamber'in şeriatine aykırı olduğu için kaldırdığını ilan eder... Böylece "küçük cihat" öncesinde "büyük cihat" savaşını da kazanır.

Dindardır, samimi bir Hanefi müslümandır. Namazını aksatmaz, nafile oruç tutar. Bir keresinde gusul aptesi alma zarureti hasıl olur. Dondurucu soğukta, sahilleri tamamen buz tutmuş, fakat akıntının kuvvetinden ortası buz tutmamış olan bir ark suyunda yıkanır ve tam 15 kere suya dalıp çıkar.

Allahın ezelde dediğinden başkasının olmayacağına ve Allahın kendisine yardım ettiğine tam olarak inanır. Vird okur. Hindistana yaptığı seferleri tamamiyle İslamı yaymak, oraları İslam yurdu yapmak niyetiyle yapar. Kanva gazasından evvel askerlerine şöyle der: "Yüce Tanrı bize öyle bir saadet vermiştir ki, ölen şehit ve öldüren gazidir." Bunun üzerine herkes "Kur'anı ellerine alarak bu şekilde aht ve şart eder." Asker cesaretlenir, güven kazanır. Savaşı kazandıktan sonra Babür tuğrasına Gazi unvanını yazdırır ve altına şu rübaiyi kazdırır: "İslam uğrunda çölde avare oldum. Kafirler ile hep çarpıştım. Kendim şehit olmaya azmetmişim. Allaha şükür ki Gazi oldum." Gazadan sonra putları tahrip ettirir. Kafirlerin başından minare diktirir. (Grenard'a göre Babür bunu rekâm amacıyla yapar). Gazneli Mahmutla birlikte Hindistanda müslümanlığı yayan iki büyük Türkten biri olur. (Hindistanda kurulan Delhi Türk sultanlığı da müslümanlığı yayma işini yürütmüştür. Delhi memlüklerinin kurucusu Kutbettin Aybek Hindistan'da müslümanlığın yayılmasına büyük katkılarda bulunmuştur.)

Babür bütün Türkler gibi cesurdur. (Cesaret Türklerin en birinci hususiyetidir). 1507'de Kandehar yakınlarında bir savaşta yanındaki 11 kişiyle kendilerinden çok fazla olan kuvvetlere karşı savaşmış galip gelir. Yavuz gibi o da dünyanın iki padişaha az geleceğine, on dervişin bir kelimde uyuyabileceğine, fakat iki padişahın bir iklimi sığmayacağına inanır.

Babür Türklüğünün farkında olan ve Türklüğüyle övünen bir şahsiyettir. Bu sebeple eserlerinin en önemlilerini Türkçe kaleme alır. Biyane emirine şöyle yazar: "Ey Biyane emiri, Türkler ile kavgaya girme. Türklerin çe-

vikliği ve kahramanlığı malumdur. Eğer çabuk gelmez ve öğüt dinlemezsen, malum olanı beyana ne lüzum vardır."

Babür büyük bir kitapseverdir. Milvet kalesini alınca ilk işi kütüphaneye gidip bakmak olur. Çuparede yağmurdan ıslanan kitaplarını büyük müşkülâtle ateş yakarak sabaha kadar kurutmakla meşgul olur.

Ömrü boyunca hareketli, maceralı, at üstünde bir hayat yaşayan Babür 45 yaşına kadar iki ranaazan bayramını aynı yerde geçirmemiştir.

Babür fethettiği yerleri meraklı bir turist gibi gezip görmekten, incelemekten zevk alır. Hüseyin Baykara'nın ölümünden sonra gittiği Herat'ta (1506), bulunduğu süre içinde şehrin görülmeye değer bütün tarihi ve tabii yerlerini gezer. Onun bu tecessüsünün takdire şayan olduğunu kabul etmek lazımdır. Babür aynı zamanda alçak gönüllü ve adildir. Herat'tan Kabil'e dönüşte, dondurucu soğukta askerlerinin mağaraya girme teklifini reddeder. Siz burda çalışırken ben sıcak yerde nasıl dururum der. Askerleriyle birlikte yolu kardan temizler. Neredeyse donma tehlikesi geçirir. Spordan hoşlanır. Ata binme, ok atma, yüzme en sevdiği sporlardır. Ganj dahil, bütün nehirleri yüzerek geçer. Ava da meraklıdır. Şahinle kuş tutar, geyik, gergedan, fil, pars, balık avlar. Güreş seyredir.

En büyük zevklerinden biri de tabiatı seyretmektir. Dağlar, ormanlar, nehirler, bahar ve hazan mevsimlerini seyretmek için hususi gezintilere çıkar. Ağaç ve çiçek diktirmeyi sever. Kabile vişne, üzüm; Adinapur'a muz, Afganistan'a çınar ve söğüt, Hindistan'a üzüm diktirir. Kabil'de ve Hindistan'ın çeşitli yerlerinde bağlar, havuzlar, bentler, abdest yerleri yaptırır. Deşti Şeyhte laleleri saydınır, 34 çeşidinin olduğu tespit edilir. Geçtiği yolları ölçtürür, taşlara, kayalara tarih yazdırır.

Babür Afganistan'daki ve Hindistan'daki hayatı boyunca Fergana'yı, vatanını bir an bile unutmaz, hep vatanının hasretini çeker. Vatanını hatırlatan bir kavun yiyince nerdeyse ağlamaklı olduğunu yazar. Ömrünün sonlarında oraya dönmek isterse de ailesi onu bu isteğinden vazgeçirir. Ailesine çok bağlıdır. Ömrünün son günlerinde oğlu Hindal (ona Hint ülkesini al manasında Hindal adını koymuştu) görmeyi çok arzu eder. Hümayuna kardeşlerini öldürmemesini tembihler. Karısı Hindistan'a gelince onu sevinçle, koşarak karşılar.

Babür kısa, fakat maceralı hayatında yazmaya vakit bulma meziyetini gösteren yeryüzünün tek padişahıdır. Neva'i'den sonra Çağatay Türk edibi-

yatının en önemli temsilcisidir. Eserleri hatırat, şiir, aruz, fıkıh hakkındadır. Arapça ve Farsçayla birlikte Moğolca'yı da bilir.

En mühim eseri Çağatay Türkçesiyle yazdığı Babürname adıyla tanınan ve Vakayi (Vakalar) adını verdiği hatıratıdır. Babür hatıratında olaylara ve şahıslara objektif, tarafsız yaklaşır. Yalnız olayları ve şahsiyetleri değil, gördüğü ülkelerin tarihi, coğrafyası, etnoğrafyası, bitki ve hayvan âlemi hakkında bilgi verir. Reşid Rahmeti Arat tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan bu eser Türkiye'de bir kaç kez neşredilmiştir. Fakat neşir izahsız olduğu için yeterli değildir. Yeni bir neşrine ihtiyaç vardır.

Diğer bir eseri Türkçe Aruz Risalesidir. 1923'te Pariste Fuad Köprülü tarafından bulunmuş, onun tarafından yayımlanmıştır. (Türkiyat mecmuası, 1928). Bu eseri Nevayinin Müzanül-Evzanından daha geniştir. Babür Nevayinin aruzla ilgili kitabını hatıralarında tenkit eder.

Mübeyyen, Babürün mesnevi tarzında, Haneî fikhına ait ve aruzla yazılmış bir eserdir. Köprülü tarafından yayımlanmıştır. Divanında Türkçe ve Farsça şiirlerini toplamıştır. Burada gazeller, rubailer, muammalar, tuyuklar, hatta hece vezniyle yazılmış bir türkü dahi vardır. Maalesef divanı şimdiye dek ülkemizde yayımlanmamıştır.

Ayrıca Hoca Ubeydullah Ahrarın Validiyyesini aruzla Türkçeye çevirmiştir. Bu eser 243 beyittir.

Nevayide olduğu gibi Babürde de Türklük ve Türkçecilik şuuru açıktır. İslamı yayan ve koruyan bu samimi müslüman, diline de bağlıdır. (Divanındaki bir kaç Farsça şiir herhalde Farsça yazabileceğini de göstermek için yazılmıştır.) Evlatları yazma ananesini devam ettirmişlerdir. Kızı Gülbeden Hümayunname adlı Farsça bir eser kaleme almış, oğulları Hümayun ve

Kamran Mirza, Türkçe şiirler söylemişlerdir.

Babür musikiden de anlandı ve çarğah savtı bestelemiştir. Baburi adlı bir yazı dahi icat etmiştir.

Babür Türk olmasına ve eserlerini Türkçe yazmış olmasına rağmen, Hindistan'da kurduğu devlet nedense Hint Moğol imparatorluğu olarak adlandırılmıştır. Biz bu Moğol isminin Avrupalı casus doğubilimciler tarafından konulduğunu çok iyi biliyoruz. Yüce Allahın yalnız Türke verdiği cesaret ve devlet kurma kabiliyetini kuskandıkları için bu devlete bilerek ve isteyerek, maksatlı olarak Moğol adını vermişlerdir. Halbuki Babür Vakayisinde (Vakayi kelimesinin ek alırken Türkçe kaidelere uyması taraftarınız) Moğollar hakkında hiç de iyi şeyler söylemez. "Kötülük ve bozgunluk daima Moğol ulusundan çıkagelmiştir." der ve onları soygunculuk ve uğursuzlukla, bedbahtlıkla suçlar.

Sevindiricidir ki Türkiye'de Avrupalı casusların bu isimlendirmesi kabul edilmediği ve Babür'ün kurduğu devletin adı Hint Türk imparatorluğu adıyla bilinmektedir.

Yine sevindiricidir ki, Babür'ün hayatını anlatan Yıldızlı Geceler romanını yazan Özbekistanlı yazar Pirim Kadir de bu ismi batılıların taktığını belirtmekte ve Ernest Renan, Babür ve evlatlarının Moğol değil Türk olduklarını açıkça söylediklerini nazan itibare alırsanız böyle bir yanılgıya düşmeyecekti demektedir. (Namık Kemal, Renanın İslamiyete ve Türklüğe olan saldırılarını karşısında Renan Müdafaaanesi isminde bir eser yazmak lüzumunu duymuştur). Fakat Pirim Kadirin de farkında olduğu gibi batılılar bu isimlendirmeyi yukarıda gördüğümüz gibi kasıtlı olarak yapmışlardır.

Batılı müsteşrikler yalnız bununla kalmamış, batıda çok görülen uygulamaları dikkate alarak Babürün, oğlu

ger ve inanç sistemlerine yönelik yeni bir etika'nın oluşumunun gözardı edilmeyeceği.

Altay Cumhuriyeti'nden gelip 25 yıllık hasretini kursta öğrendiği Türkiye Türkçesiyle dile getiren Altay Yazarlar Birliği Başkanı Pasley Samuk diyor ki:

*Yalnız kaldım karanlık oldu
Sen bana ışık oldun
Ah yıldız Türkiyem.
Yolum buldum, sana geldim
Sevgim sana Türkiyem.*

ADAM SANAT

Memet Fuad, bu ayki yazısını geçen ay bir bomba ile hayatını kaybeden O-nat Kutlar'a ayırmış. Sanatçının hissi yönüyle birlikte aklı yönünün de hep beraber gittiğini, kendisinin bu ikisini oldukça güzel bir biçimde dengelediğini söylemekte.

Gerçekçi olmanın ve olmamanın ne manalara geldiğini anlatırken bir zamanlar devrimci sanatçı olmanın yolunun gerçekçi olmadan geçtiğini öğreniyoruz. M. Fuad'ın belki gülere bahsettiği o yılların anlayışındaki rüya ve olmayacak şeyleri anlatmanın imkansızlığı. Edebiyatta kavram ve anlayışların zaman içerisinde ne kadar değişebileceğine güzel bir örnekti Fuad'ın yazısı.

Eleştiri Günlüğü'nde Fethi Naci, ilkinde bir roman, ikincisinde araştırma ya dair yazıyor. Zehra Toska'nın "İlk kadın romancı Zafer Hanım'a ait Aşk-ı Vatan" adlı romanını latin harfleriyle yayınlaması üzerine kritiklerini kaleme almış.

Zehra Toska'nın romanda "Milliyetçilik" kavramını oturtmaya çalışmasını anlayamıyor. Milliyetçiliğin olmadığı bir dönemde bu kavrama neden sarılmak gerektiğini de soruyor. Toska'yı "İlkleri bulma sevdalısı olarak niteleyerek zaman zaman kendisi'nin "dil bilincinden" de yoksun olduğunu ifade ediyor.

"F.Naci'nin diğer eleştirisi, Yedi İklim Dergisi'nde yayınlanan Mustafa Ayyıldız'ın bir araştırması üzerine. 19 Mayıs Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmanın en ilgi çekici noktalarından birisi olarak solcu öğrencilerin varlığını gören F. Naci, yer yer eleştirdiği araştırmanın en faydalı yanı, küçük şehirlerde yoğun baskılara rağmen bir grup solcu öğrencinin bulunmasını tesbiti. Fethi Naci onlara selam göndermeyi ihmal etmiyor.

Köprüler, üzerinde simit satan çocukları özlerler mi? Metin Demirtaş şiirinde özlerler diyor. Eski Galata köprüsü yeni çekildiği yerden, yeni köprüyü de kiskanmadan özlemlerini dile getiriyor. Şiir belli ki köprü'nün şimdi konulduğu yerden evvelki halini anlatı-

yor. Üzerinden sadece yayalar ve sevgililer geçerse de yine vazifesine devam ediyor.

"Küçük İskender" in kendisine örnek aldığı Allen Ginsberg'in şiirleri'nin Türkçe tercümesinin nerdeyse imkansız olduğunu söylüyor Mehmet Yaşın. Çünkü Türkçe'de karşılığı bulunmakta güçlük çekilen ayıp kelimelerle doluy-muş şiir. Küçük İskender'in "Periler ö-lürken özür diler" adlı şiiri Mehmet Yaşın'a göre, "sokağa düştüğünü ancak 1980'lerin sonunda farkedene gel gör ki, sokak-çocuğu olmayı da bir tür-ü beceremeyen bir Osmanlı Beyoğlu-sunun "şizofrenjisini" söylüyor. Ayrıca Yaşın'a göre K.İskender şiir söyle-miyor, hummalı bir biçimde sayıklıyor.

DERGILERDE "YENİ HAYAT"

Orhan Pamuk'un Kara Kitap'tan sonra yayınladığı "Yeni Hayat" adlı romanı üzerine söylenenler devam ediyor. İttifakla söylenen şu ki, Türkiye'de şimdiye kadar başka bir kitaba nasip olmamış şekilde pazarlaması iyi yapıldı. En ciddi siyasi konuların konuşulduğu programlarda belki de ilk defa bir edebiyatçı sorguya çekildi. (Hoş, Orhan Pamuk onların sorularını bile düzeltmeden duramıyordu ya.) Sonra TV'de özel çekimli tanıtımlar yapıldı. Edebiyat programlarında sözü edildi. Ve nihayet insanlar büyük bir merakla kitabın çıkış gününü beklemeye başladılar. Aslında Türkiye için belki özlenilecek bir durumu bu; İnsanlar dört gözle bir kitabı bekliyordu.

Şubat ayının dergileri'nin hemen hepsinde Orhan Pamuk ve Yeni Hayatla ilgili yazılar var. Adam ve Sanat-da, romanında çok tesadüf gelebilen şeyleri özellikle kurguladığını ve derinden okumalar sonucu, bunların arasında neredeyse pozitivistik, deterministik ilişki olduğunu anlaşılabileceğini söylüyor. Bundan da çok hoşlandığını söylüyor.

Zaten Orhan Pamuk herşeyi hep hoşlandığı için yapıyor. Meselâ, "dünyanın yapısına hükmediyorum çünkü böylelikle Orhan Pamuk dünyası çıkıyor ortaya" diyor ve bundan çok hoşlandığını söylüyor. Yine röportajı'nın bir yerinde, "rastlantısal dünya" için "bu yapmaktan çok hoşlandığım bir şey" diyor.

Romanının, kadercisi olmadığını, aşk romanı gibi de okunabileceğini ama kendisinin öyle okuyamayacağını, okuyucuyu küçümsemediğini ama ona rehberlik yaptığını, kitabın formüllerle açıklanacak bir kitap olmadığını; kendisinin çok fazla iddialı olmayan solcu biri gibi gördüğünü, bu solculuğun toplumu eleştirmek demek olduğunu; Halit Ziya'nın, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Kemal Tahir, Yusuf Atılgan ve

Oğuz Atayın tesirinde kaldığını, ama Kemal Tahir'in de Tanpınar'dan etkilendiğini bunu her nedense açıkça kabul etmediğini ve yeni hayattaki Osman'ın ağızından bazen kendine dair şeyleri de anlattığını söylüyor, Pamuk.

Dante ile Orhan Pamuk'un ortak adı taşıyan kitabın arasındaki bağı dile getiren yazısında Mustafa Ever, bir ayağı Dante diğer ayağı Rilke'de olan Orhan Pamuk'un kendisinin de yeni bir şey söylemediğini ifade ediyor.

Adam Sanat'da Orhan Barlas, "Pamuk'un hem okunu, hem de kendisini alaya aldığı sözlerini" ve "Eco, Marquez, Kundera da çok satar, benimkiler onlara benzer..." şeklindeki sözlerini de anlamaya çalışıyor. Çok satılmakla çok okumanın aynı şeyler olmadığını da inanıyor. Yeni Hayat'ı, koşturup alan ama kitabın dörtte birine geldiğinde canı sıkılıp bir kenara atan ya da başkasına verenlerin varlığı da çok almakla çok okumanın hakikaten ayrı şeyler olduğunu gösteriyor.

Jale Parla, Varlıkta "Yeni Hayat" üzerine yazmış. Pamuk'un başka eserlere göndermelerini tespit ederek yazısını oluşturan Parla'ya göre Yeni Hayat-taki arayış serüveni Beylism felsefesinden etkilennmiş.

Hangi roman geleneklerinden tesir aldığı konusunda, Parla romantik sür-realizmi açısından Bildungs roman geleneğine, bir de sanatçının sanatla gerçek arasında ilişkiyi kavramasını anlatan sanatçı romanına, Küntler romanına yaslandığını söylüyor.

Röportaj'da ise, kitabının yazılış macerasından bahsederken yazdığı ilk cümlelerin ilham olarak en baştan aklında var olduğunu söylüyor, Pamuk.

Pamuk'u değiştiren şeylerden birisi "metin"ler. "Bütün hayatımın metinlerden etkilendiğini biliyorum. Ama, hayatım metinlerden etkileniyor, sonra hayatım başka bir yol alıyor, sonra metinlere bakışım değişiyor." diyor. Ve hep değiştiğine inanıyor.

Ve Dergah'daki bir asker mektubu ile "Yeni Hayatı" noktıyoruz. "Hakkı Yanık, bir okuyucu olarak satırlarına şöyle son vermiş:

... Bir haftada okuduğum "Yeni Hayat" hayatımı değiştirdi... Sadece uykusuzluktan gözlerim şişti, fazlaca çay ve sigara içtim, çevremden "ne kültürlü adam" fısıdamaları duydum. Buna şaşmadım çünkü: hayatımı değiştirecek onca tanrıları küçücük ömrümüze sığdırdığımız şu yeşil (!) dünyada bir kitap mı değiştirecekti değişenleri?

Kitabı okuyup değişen oldu. Bunlardan biri M. K. Yıldırım. Yıldırım kitabı okuduktan sonra düştü, kafasını yarıdıkırdı. Koğuştta yangın çıktı yatağı ve çantası yandı. Kantine sigara gelmediği için bir hafta sigarasız kaldı. on gün rüya göremedi. Vese. vese"

g e ç e n a y d a n b u a y a

Eyüp'te kitap fuarı

Eyüp Belediyesi'nin Timaş Yayınları ile birlikte düzenlediği "Eyüpsultan 1. Kitap ve Kültür Fuarı" Eyüpsultan Camii'nin bitişiğindeki meydana açıldı. 35 gün boyunca İstanbullulara hizmet veren fuarda kitabın yanısıra hediyelik eşyalar, esans, tablolar da satıldı. Kitap ve kültür fuarı çerçevesinde çeşitli faaliyetler de yapıldı. Bu faaliyetler genel olarak kitabın hayatımızdaki yeri, İslam dünyasının meseleleri, gençliğin problemleri, Ramazan ayı ve toplumuz, Diyanet ve değişim, medya ve toplumuz, Beyoğlu'nun problemleri, İstanbul kimliği ve kültürü, tıkanan siyasi sistem, Türkiye'nin geleceği, ananevi sanatlarımız, Türk dilinin problemleri başlıklarında toplandı.

Eyüpsultan'daki fuarı Şevket Kazan ve Ahmet Genç açtı

Tanpınar anıldı

Türk edebiyatının önemli ismi Ahmet Hamdi Tanpınar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı tarafından Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde düzenlenen bir toplantıda anıldı. Toplantıda konuşan Beşir Ayvazoğlu, Tanpınar'ın Cumhuriyet aydınlarının ekseriyetinde olduğu gibi Türk-İslam ve Batı kültürleri arasında tereddütleri bulunan aydınlarımızdan olduğunu söyledi. Prof. Dr. İnci Enginün, Prof. Dr. Zeynep Kerman ve Hüsrev Hatemi de, Tanpınar'ı çeşitli yönlerden anlattı. Toplantıdan önce Tanpınar'ın 1944-1951 yılları arasında kaldığı ve eserlerinin çoğunu kaleme aldığı Narmanlı Hanı'nın girişine plaket çakıldı.

Tanpınar'ı anma toplantısına Prof. Dr. Zeynep Kerman, Prof. Dr. Hüsrev Hatemi, Beşir Ayvazoğlu ve Prof. Dr. İnci Enginün katıldı

Dağlarca'ya büyük ödül

Kültür Bakanlığı tarafından her yıl verilen Kültür ve Sanat Büyük Ödülü, bu yıl şair Fazıl Hüsni Dağlarca'ya verildi. Kültür Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Gülsen Renda ve Prof. Dr. Bozkurt Güvenç'ten oluşan Kültür ve Sanat Büyük Ödülü Seçici Kurulun, ödülün Türk Edebiyatı'ndaki üstün çalış-

maları ve eserlerinden dolayı Dağlarca'ya verilmesini kararlaştırdığı belirtildi.

Hz. Amine yadedildi

Sakarya Eğitim Vakfı Zafer İlim Araştırma Dergisi Hanımlar Komisyonu tarafından düzenlenen "Asrı Saadet İncileri Yüce İslam Annelerini Anma Günleri"nde Peygamberimizin anneleri Hz. Amine yadedildi. Yusuf Ziya Özburun'un sunuş konuşmasıyla başlayan programda İhsan Atasoy Kur'an-ı Kerim okudu. Mustafa Yazgan'ın bir konuşmayla iştirak ettiği toplantıda Onk. Dr. Haluk Nurbaki, Hz. Amine (r. anha)'yi anlattı. Yusuf Coşkun Benefşe'nin orijinal Hz. Amine kompozisyonunun gösterimi ve açık artırmasından sonra Erkan Mutlu da ilahiler okuyarak programı kapattı.

Toplantıda Yusuf Coşkun Benefşe'nin de kompozisyonları sergilendi

Orhan Şaik Gökyay Şiir Günü İlgili Gördü

Türk Kooperatifçilik Kurumunca düzenlenen ve 1994'ün son aylarında vefat eden milli şairimiz Orhan Şaik Gökyay'a adanan "Orhan Şaik Gökyay Şiir Günü" büyük ilgi gördü.

Nusret Namık Uzgören Salonunda yapılan ve şair Ayhan İnal'ın yönettiği şiir gününü Türk Kooperatifçilik Kurumu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Burhan Aykaç bir konuşma ile açtı. Doç. Dr. Aykaç, şunları söyledi:

"Türk Kooperatifçilik Kurumu sanat ve sanatçılara büyük önem vermektedir. Kurumumuzun üyesi şairlerin 1995'in (Milletlerarası Hoşgörü Yılı) olması sebebiyle, hoşgörü ile ilgili şiirler okuyacağı bu şiir şöleni, Mehmet Akif'ten sonra en önde gelen milli şairlerimizden Orhan Şaik Gökyay adına hasredilmiştir. Bu tür faaliyetlerimiz artık devam edecektir."

"Orhan Şaik Gökyay Şiir Günü"ne şairler; Mehmet Esenyel, Yıldız Güngör, Hüseyin Çolak Yurdabak, Rıdvan Çongur, Ahmet Tufan Şentürk, Tayyar Tahiroğlu, Selçuk Alparslan ve Edep Mahir Yalnız şiirleriyle katılırken, Günlütlü aşık Gülhane saz ile şiirlerini okudu.

Ayhan İnal'ın yönettiği şiir gününde Ahmet Tufan Şentürk'de şiirlerini sundu.

Sergi

Hilye-i Şerif Sergisi

Ramazan ayı münasebetiyle Çırağan Oteli'nde Peygamber Efendimizin (S. A. V.) iyi huylan ve vasıflarının işlendiği Hilye-i Şeriflerden oluşan bir sergi açıldı. Antik A. Ş. tarafından düzenlenen ve Ramazan ayı süresince açık kalan sergide 32 Hilye-i Şerif yer aldı. 17. yüzyılın sonlarında yapılmış olan Hilye-i Şeriflerin ilk örneklerini ünlü hat sanatçısı Hafız Osman hazırlamış. Onun yaptığı formu koruyan diğer sanatçılar da aynı çizgide Hilye-i Şerif yazmışlar. Sergide başta Hattat Hafız Osman olmak üzere Mahmut Celalettin, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Hasan Rıza, Ahmet Şevki, Mehmet Abdülaziz Rufai, Sami Efendi, Hilmi Efendi gibi hat sanatçılarının Hilye-i Şerifleri yer aldı. Hilyeler, peygamberimiz Hz. Muhammed'in (S. A. V.) vefatıyla, onu daha iyi tanımak ve öğrenmek isteği sonucu yazılmaya başlandı. Peygamberimizi tanıyanların ağızından dinlenen bilgilerle yazılan bu eserler zamanla İslam sanatının bir dalı olmuştur.

Bir Hilye-i Şerif örneği:
Mehmed Abdülaziz
Rufai'nin eseri

Dr. Mehmet Gökağaç'ın objektifinden

Fotoğraf sanatçısı Dr. Mehmet Gökağaç'ın "Anadolu'dan İnsan Manzaraları" isimli 3. fotoğraf sergisi, Isparta Akbank Sanat Galerisi'nde açıldı. Büyük ilgi gören sergide, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde çekilmiş insan portrelerinden oluşan siyah-beyaz ve renkli 34 çalışma yer aldı.

Gökağaç'ın bir çalışması

Hat ve tezhip sergisi

Neşehirli genç sanatçıların, hat, tezhip ve ebrudan oluşan karma sergileri açıldı. Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açılan karma sergide, Ömer Faruk Atabek, Nihat Boydaş, Yusuf Sezer, Muhsin Demirel, Adem Sakal, Doğan Çilingir, Bedia Altındaş, Sabahat Kırçak, Mustafa Bektaşoğlu, Taner Kırçak ve Zeynep Karacan'a ait 21 ebru, 38 hat ve 11 tezhip eser ziyarete açıldı.

Folklorik kadın başları

Akbank'ın sanata ve sanataçıya verdiği destek sürüyor. Bankanın Kadıköy Bahariye Şubesi Sergi Salonu'nda açılan Yalçın ve Tülin Aksu'nun folklorik kadın başları ve resim sergileri ilgi gördü. Dr. Yalçın Aksu'nun resim, eşi Tülin Aksu'nun da folklorik kadın başları sergisi 34 eserden oluştu.

Masal manzaraları

Alev Atılğan'ın Ümit Yaşar Sanat Galerisi'nde açtığı sergi hayattaki tatlı olayları hicveden tablolarla doluydu. Özellikle masal manzaraları çizdiğini belirten Atılğan, ne yaparsa yapsın eserlerinde sanatı da geri planda tutmuyor. Serginin gördüğü ilgi üzerine yakında yeni sergiler açacağını belirten sanatçı, Türkiye'de resmin doğru yolda olduğunu da söylüyor

Alev Atılğan'ın bir çalışması

Emir Sarier'in tabiat resimleri

Ressam emir Sarier'in resim sergisi Ümit Yaşar Sanat Galerisi'nde açıldı. 1954 İstanbul doğumlu olan sanatçı sekizinci özel sergisinde tabiat sevgisini fantastik yorumlarıyla tablolarına aktarmış. 1981 Devlet Güzel Sanatlar Akademisi mezunu olan sanatçı, ağaçlardan kırlara, yamaçlara, bulutlara kadar yayılan tabiat ritmini ince bir duyarlılık ile nakış gibi tablolarına işlediğini söyledi. 1982 yılında İtalyan hükümetinin araştırma bursu sınavını kazanarak Floransa'ya giden Emir Sarier 3 yıl Floransa Üniversitesi'nde teorik ve pratik eğitimini geliştirecek dersler aldığını belirterek, eserlerinde teknik zenginlik, çarpıcı renk skalaları ve desene önem verdiğini ifade ediyor.

Ergin İnan PG'deydi

Kendine has bir üslubu olan ressam Ergin İnan, yine anlaşılması zor çalışmalarından oluşan bir sergiyle sanatseverlerin karşısına çıktı. Sanatçının bu sergisinde yıllardan beri emek verdiği birçok çalışması yer aldı. Yurt içi ve yurt dışında açtığı birçok sergiyle isminden söz ettiren sanatçının Almanya, Avusturya, Amerika, Belçika, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İsviçre, Norveç, Kore, İspanya ve Türkiye'deki birçok sanatseverde eserleri bulunuyor.

Bol ödüllü sanatçı Ergin İnan'ın bir çalışması

Leopold Levy'nin gravürleri

1936-1948 yılları arasında İstanbul'da yaşayan ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde görev yapan Fransız ressam ve gravür sanatçısı Leopold Levy'nin eserleri Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde sergilendi. Bulunduğu ülkelerde yaptığı gravürleri ile tanınan ve Türk resim sanatına batılılaşma adına birçok katkı sağlayan Levy'nin eserleri daha çok tabiat üzerinde yoğunlaşıyor. 1882'de Paris'te doğan sanatçının Türkiye dönemi çalışmaları büyük ilgi görüyor. Sanatçı 1966 yılında Paris'te öldü.

"Ankara uluslararası Film Festivali"

"7. Ankara uluslararası Film Festivali" kapsamında düzenlenecek "Ulusal Uzun Metrajlı Film Yarışması"na katılacak filmler belli oldu. Ankara'da 10-19 Mart tarihlerinde gerçekleştirilecek festivalde, uzun metrajlı film yarışması'na, 1994 yılı içinde çekilmiş 15 Türk filmi katılacak. Bu filmlerden altısını, yönetmenlerinin ilk uzun metrajlı filmleri oluşturuyor. Uzun Metrajlı Film Yarışması'na, Faik Ahmet Akıncı "İş", Adnan Azar "Batık Aşklar Müzesi", Altuğ Savaşal "Aylaklar", Fide Moran "Cadı Ağacı", Kutluğ Ataman "Karanlık Sular", Handan İpekçi "Babam Askerde", Ahmet Hoşsoyler "Acılar ve Arzular", Orhan Oğuz "Manisa Tarzani", Yavuz Özkan "Yengeç Sepeti", Tunca Yönder "Bir Aşk Ügruna", Gyula Maar "Balkan Balkan", Artun Yeres "Buluşma", Atif Yılmaz "Gece, Melek ve Bizlim Çocuklar, Yusuf Kurçenli "Çözümler", Eser Zorlu "Ziller" adlı filmleriyle katılacak.

Atif Hoca Almatı'da..

Yönetmenliğini Mesut Uçakan'ın yaptığı "Kelebekler Sonsuza Uçar/İskilipli Atif Hoca" filmi Kazakistan'ın başkenti Almatı'da gösterildi. Devlet yetkilileri ve sinema adamlarına özel bir gösteriyle tanıtılan film büyük ilgi gördü. Filmde, Şapka Kanunu'na muhalefet ettiği gerekçesiyle İstiklal Mahkemeleri tarafından idam edilen İskilipli Atif Hoca'nın hayatı işleniyor. Filmin yönetmeni

"Kelebekler Sonsuza Uçar/İskilipli Atif Hoca" filminden bir sahne

Uçakan, Hoca Ahmet Yesevi'nin hayatını anlatan "Aşk ve Put" isimli filmin çekimlerine başlamak için gün saydıklarını, bu film için araştırmalar yaptıklarını, projenin çok iyi olması için canla başla çalıştıklarını belirtti.

Azeri yönetmen konuştu

Azerbaycanlı yönetmen Prof. Dr. Tefvik İsmayıl'ın katıldığı "Sinema Düşüncesi" konulu toplantı Atatürk Kitaplığı'nda yapıldı. İsmayıl yaptığı konuşmada Azerbaycan sinemasının dün ve bugününü anlattı ve Türkiye sineması ile kıyasladı.

100. yıl anma pulları

PTT'nin, Sinemanın 100. Yılı dolayısıyla bastıracağı "Sinemanın 100. Yılı" konulu anma pulları satışa sunuldu. PTT'den yapılan açıklamada, iki renkli olarak bastırılan pulların 15 bin lira bedelle satılacağı ve 6 ay süreyle satışa kalacağı belirtildi. Öte yandan, üzerlerinde "Sinemanın 100. Yılı 1.02.1995-Ankara" yazılı ilkgün damgalarının bulunacağı pulların yanısıra, bu amaçla hazırlanan ilkgün zarflarının da 17 bin 500 liradan satılacağı ve zarfların 3 ay süreyle satışa kalacağı kaydedildi.

Çocuklara ücretsiz tiyatro

Zeytinburnu Belediyesi Çocuk Tiyatrosu tarafından hazırlanan "Dağ Denize Kavuştu" adlı oyunun galası, Zeytinburnu Belediye Başkanı Dr. Adil Emecan ile Lösemili Çocuklar Vakfı Başkanı Dr. Gündüz Gedikoğlu'nun da hazır bulunduğu ilk gösteri ile gerçekleştirildi. Lösemili çocuklar yararına düzenlenen oyun, Mayıs ayının sonuna kadar her Cumartesi ve Pazar günü Galleria'da ücretsiz olarak sahnelenecek.

"Dağ Denize Kavuştu" isimli oyun Lösemili çocuklar yararına sahneleniyor

"Çürük Temel"

Şehir Tiyatroları, 80. kuruluş yıldönümünde temsil ettiği ilk oyunu sahneliyor. 19 Ocak 1916 yılında Reşad Rıdvan tarafından sahneye konan ve Türk tiyatrosunun ilk resmi kurumu Darübedayi'nin ilk piyesi olma özelliğini taşıyan "Çürük Temel", bu defa Zihni Küçümen tarafından "okuma tiyatrosu" olarak sahnelendi. Oyunda, bugün artık emekli olan Şehir Tiyatroları'nın ustaları, Nejdet Mahfi Ayrıl, Şehime Erton, Fuat İshan, Jeyan Mahfi Tözüm, Mücaip Ofloğlu ve Nüvit Özdoğru oynadı. Hale Akınlı, Celile Toyon ve Sevil Uluyol da "Çürük Temel" in ustalarına eşlik etti.

Birlik Sahnesi'nden yeni oyunlar

Ulvi Alacakaptan'ın yönetimindeki Birlik Sahnesi, Kasımpaşa'daki Piyalepaşa Semt Konağı'ndaki "Ramazan Eğlenceleri" programını başarıyla sona erdirdi. Sahne oyuncuların, Ramazan ayı münasebetiyle ara verdiği Beyoğlu Muammer Karaca Tiyatrosu'ndaki gösterilerine 5 Mart'tan itibaren "Kara Geceler Efendim" isimli oyunun 2. bölümü ile yeniden başlayacak. Bu oyunun ilki, 1989-90 tiyatro mevsiminde ülkemizin 120 yerleşim merkeziyle birlikte Almanya, Hollanda ve Belçika'da da sahnelenmiş ve seyircilerden büyük ilgi görmüştü. Birlik Sahnesi'nin provalarını sürdürdüğü ve 20 Mart'ta sahneye çıkacağı bir diğer oyunun adı da "Büyük Hakikat" Azerbaycanlı yazar ve yönetmen Hilali Mahmutoğlu'nun eserinden sahneye aktarılan eser, "7 yaşından büyük insanlar için" alt başlığını da taşıyor.

"Türkbank Çocuk Tiyatrosu"

Cumartesi ve pazar günleri verdiği temsilere tanınan Türkbank Çocuk Tiyatrosu, 35. yılını kutluyor. Ünlü tiyatro oyuncusu Üstün Asutay'ın sanat yönetmenliğini yaptığı tiyatro topluluğu, lösemili çocuklar yararına yaptığı gösteriler ile de dikkat çekiyor. Bu yıl, kalabalık bir oyuncu kadrosu ile Ataköy Galleria'da sahneye koyduğu "Çakmaktaşı" oyununu cumartesi ve pazar günleri saat 11.00'de sahneye koyulacak, bu oyundan elde edilen geliri Lösemili Çocuklar Vakfı'na bağışlıyor. Oyunda, evlerinden uzaklaşan iki kardeşin bir kasırga ve sel sonucu kendilerini ormanın derinliklerinde bulmaları konu ediliyor. Çaresizlik içinde kalan bu iki çocuk ümitsizliğe kapılmadan mücadele etmeye başlıyor ve sonunda sürüsünü kaybeden bir çoban ile orman hayvanlarının yardımı sayesinde kurtulmayı başarıyorlar..

35. yılını kutlayan Türkbank Çocuk Tiyatrosu, "Çakmaktaşı" oyunundan elde edilen geliri Lösemili Çocuklar Vakfı'na bağışlıyorlar

İNŞAAT SEKTÖRÜMÜZÜN
“YÜCE KALE”LERİ:

KALE GRUBU ŞİRKETLERİ

Seramik. Fayans. Hazır sıva. Yer döşemesi.
Kimyevi maddeler. Refrakter malzeme.
Yüksek gerilim izolatörleri. Elektrik tesisat malzemeleri...
Bu geniş üretim alanlarında hep KALE'ler vardır...

KS Çanakkale Seramik
Fabrikaları A.Ş.

Kalebodur
SERAMİK SANAYİ A.Ş.

kaleplex yer döşemeleri
sanayi a.ş.

kaledekor
yapı malzemeleri ticaret a.ş.

KALEPORSELEN
elektroteknik sanayi a.ş.

kaleterasil
sıva sanayi a.ş.

KALEKİM
kimyevi maddeler sanayi ve ticaret a.ş.

KALE
PAZARLAMA
TİCARET A.Ş.

ÜLKER

Her çeşidinde ayrı bir lezzet

ÜLKER ÇİKOLATA'ları ve tüm BİSKÜVİ çeşitleri belgelidir.

Davutpaşa Cad. No: 20 TOPKAPI İSTANBUL Tel: (1) 567 68 00 (20 Hat) Telex: 22985 ugst tr. Fax: (1) 577 76 28

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 8 4 5 4 0 0 1 0 *